

MASTEROPPGAVE

Master i yrkespedagogikk

Mai 2021

Elevens forståelse av dybdeløring i programfagene

En kvantitativ og kvalitativ studie om hvilke erfaringer elevene har med dybdeløring i undervisningen

Angelita Johansen

OSLOMET

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier

Institutt for yrkesfaglærerutdanning

Forord

Denne masteroppgaven avslutter et 4 års studieløp for meg. Jeg startet dette studiet etter å ha arbeidet noen år som yrkesfaglærer. Det har vært en fin opplevelse å kunne ta et dypdykk inn i yrkespedagogikken som er et interessant tema og som engasjerer meg. Det har i denne perioden som jeg har skrevet masteroppgave til tider vært utfordrende på grunn av rammene rundt Covid 19 pandemien har gitt. Campus ble stengt for studenter, og undervisningen og veiledning foregikk over nett. Nærheten til medstudenter og veiledere ble borte. Noe som har gjort at det har vært en spesiell tid og skrive en masteroppgave på. Tiden med skriveprosessen har allikevel vært er en tid som jeg kommer til å tenke tilbake på med takknemmelighet. Utdanningen er med på å styrke min praksis som yrkesfaglærer.

Samtidig vil jeg gi en takk til min veileder som har støttet meg igjennom arbeidet, og gitt meg god veiledning i prosjektet. Jeg vil også takke elevene skoleåret 2019/2020 som stilte opp i undersøkelsene slik at jeg kunne gjøre denne studien. Til slutt vil også takke min familie som har støttet meg, og ikke sett så mye til meg i denne innspurten på masteroppgaven. Det har gått mange helger og helligdager til dette prosjektet foran dataskjermen. Det å skrive en masteroppgave er ikke noe som gjør seg selv, da det er mange faktorer som må være på plass i arbeidet både med jobb og familie.

Skarnes, mai 2021

Angelita Johansen

Sammendrag

Formålet med masteroppgaven er å undersøke hvilket læringsutbytte og erfaringer elevene på Vg1 helse og oppvekst har med dybdeløring. Følgende problemstilling er valgt for å undersøke dette; *Hvordan tilrettelegger yrkesfaglørerer for dybdeløring for elevene i programfagene på vg1 helse og oppvekstfag*. Bakgrunnen for masterprosjektet er at dybdeløring er den nye reformen som kommer med innføringen av fagfornyelsen høsten 2020, og vil da bli en del av lærerens praksis. Jeg ønsker å se hvordan yrkesfaglørerer tilrettelegger for dybdeløring for elevene i programfagene. Jeg var ute etter og forstå hvordan elevene erfarte undervisningssituasjonen og hvordan de så sammenhenger mellom teori og praksis. I forskningslitteraturen finner man en rekke studier som hevder at dagens undervisningssystem har for mye overflateløring og trenger et kunnskapsløft i form av dybdeløring. Overflateløring vil si at elevene ikke er like aktive i oppløringen. Elevene pugger ofte fagstoffet, men de klarer ikke å reflektere over det de har pugget og vil dermed ha en lavere kunnskapsoverføring. Dybdeløring handler om både elevenes læreprosess og elevenes læringsutbytte i programfagene, og er det som forandrer rollene til elevene i en skolehverdag, slik at vi alle skal finne en plass i et samfunn som er i endring gjennom læring både individuelt og sammen med andre. På bakgrunn av dette er det interessant og finne ut hvilket læringsutbytte elevene har av casemetoden som er en tilnærming til problembasert læring som vi benytter i undervisningen på Vg1, og hvilke erfaringer elevene har med metoden som skal gi elevene dybdeløring.

Ettersom denne oppgaven har til hensikt og finne ut hvordan elevene opplever undervisningen med dybdeløring i programfagene på Vg1 helse og oppvekst, har jeg forsket i egen praksis i videregående oppløring på vg1 helse- og oppvekstfag. Det er blitt benyttet kvantitative og kvalitative undersøkelser for å få et så godt datagrunnlag som mulig for dette masterprosjektet. Det teoretiske rammeverket for masteroppgaven har falt på kognitiveløring, sosiokulturelt læringsperspektiv og erfaringsløring. Det teoretiske rammeverket blir benyttet som et fundament for dybdeløring og yrkesoppløringen i diskusjonen. Funnene viser hvilke erfaringer elevene har med metodene som blir brukt i undervisningen som skal fremme dybdeløring.

Prosjektet med masteroppgaven har gitt en ny forståelse og fremstår som et eksempel på hvordan metoden med case arbeid som med fordel kan brukes på andre Vg1 program. Ved

hjelp av denne metoden kan yrkesopplæringen oppleves som mer relevant for elevene slik at de er mer forberedt til Vg2

Summary

The purpose of the master's thesis is to investigate what learning outcomes and experiences the students at Vg1 health and upbringing have with in-depth learning. The following issue has been selected to investigate this; How does the vocational subject teacher facilitate in-depth learning for the students in the program subjects at vg1, health and upbringing subjects. The background for the master's project is that in - depth learning is the new reform that comes with the introduction of subject renewal in the autumn of 2020, and will then become part of the teacher's practice. I want to see how the vocational teacher facilitates in-depth learning for the students in the program subjects. I was looking for and understanding how the students experienced the teaching situation and how they saw connections between theory and practice. In the research literature, one finds a number of studies that claim that the current teaching system has too much surface learning and needs a knowledge boost in the form of in-depth learning. Surface learning means that students are not as active in the training. The students often study the subject matter, but they are unable to reflect on what they have studied and will thus have a lower knowledge transfer. In-depth learning is about both the students' learning process and the students' learning outcomes in the program subjects, and is what changes the roles of the students in a school day, so that we all find a place in a society that is changing through learning both individually and with others. Based on this, it is interesting to find out what learning benefits the students have from the case method which is an approach to problem-based learning that we use in the teaching at Vg1, and what experiences the students have with the method that will give students in-depth learning. As this thesis aims to find out how students experience the teaching with in-depth learning in the program subjects at Vg1 health and upbringing, I have researched my own practice in upper secondary education at vg1 health and upbringing subjects. Quantitative and qualitative studies have been used to obtain as good a data base as possible for this master's project. The theoretical framework for the master's thesis has fallen on cognitive learning, sociocultural learning perspective and experiential learning. The theoretical framework is used as a foundation for in-depth learning and vocational training in the discussion. The findings show what experiences the students have with the methods used in the teaching that will promote in-depth learning.

The project with the master's thesis has given a new understanding and is an example of how the method with case work can be used to advantage in other Vg1 programs. Using this

method, vocational training can be perceived as more relevant for the students so that they are more prepared for Vg2.

Innholdsfortegnelse

Forord	s. 2
Sammendrag	s. 3
Summary	s. 5
Innholdsfortegnelse	s. 7
1.0 Innledning	s. 10
1.1 Formålet med studien	s. 10
1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål	s. 12
1.3 Oppgavens struktur	s. 14
2.0 Feltbeskrivelse	s. 15
2.1 Case-oppgaver som en undervisningsmetode for dybdelæring (utprøving skolekontekst)	s. 17
2.2 Styringsdokumenter	s. 22
2.3 Forskning på feltet	s. 24
2.3.1 Litteratursøk	s. 24
2.3.2 Tidligere forskning	s. 25
3.0 Teoretisk innramming	s. 27
3.1 Yrkespedagogikk	s. 28
3.2 Yrkesdidaktikk	s. 29
3.3 Fra novise til mester	s. 32
3.4 Begrepet dybdelæring	s. 34
3.4.1 Dybdelæring i praktiske fag	s. 36
3.5 Teoretiske perspektiver	s. 38
3.5.1 Kognitiv læringsteori	s. 39
3.5.2 Læring gjennom refleksjon	s. 41
3.5.3 Sosiokulturelt læringsperspektiv	s. 43
3.5.4 Å lære gjennom erfaring	s. 44
3.5.5 Motivasjon	s. 47
4.0 Metode og forskningsdesign	s. 48
4.1 Bakgrunn for valg av metode	s. 48
4.2 Mixed methods	s. 49
4.3 Elevene som informanter	s. 49

4.4 Kvalitative intervju.....	s. 50
4.4.1 Dataregistrering av intervju.....	s. 51
4.5 Deltagende observasjon	s. 51
4.5.1 Observasjonsdata.....	s. 52
4.6 Kvantitativ metode	s. 54
4.6.1 Datagrunnlag kvantitativ metode	s. 55
4.7 Oppsummering av metodene som datagrunnlag	s. 55
4.8 Etikk og forskerrollen	s. 56
4.9 Gyldighet og pålitelighet.....	s. 58
5.0 Funn.....	s. 60
5.1 Analyseprosessen	s. 61
5.2 Funn fra undersøkelsene	s. 62
5.2.1 Motivasjon	s. 62
5.2.2 Forskjeller på motivasjon.....	s. 63
5.2.3 Motivasjon og praksis YFF.....	s. 64
5.2.4 Oppsummering av motivasjon	s. 64
5.3 Fagforståelse	s. 65
5.3.1 Andre opplevelser av støtte til fagstoffet	s. 66
5.3.2 Oppsummering av elevenes forståelse.....	s. 67
5.3.3 Case oppgaver i undervisningskontekst.....	s. 67
5.3.4 Oppsummering av case arbeid i skole kontekst	s. 69
5.4 Samarbeid.....	s. 70
5.4.1 Samarbeid og dybdelæring.....	s. 72
5.4.2 Oppsummering av samarbeid.....	s. 73
5.5 Teori og praksis.....	s. 73
5.5.1 Refleksjon og erfaring.....	s. 75
5.5.2 Observasjon YFF	s. 75
5.5.3 Oppsummering av teori og praksis	s. 77
5.7 Oppsummering av undersøkelsene	s. 78
6.0 Drøfting	s. 78
6.1 Hvordan erfarer elevene læringsutbytte ved dybdelæring i programfagene.....	s. 79
6.1.1 Relevans teori og yrkesfaglig fordypning.....	s. 79
6.1.2 Evne til samarbeid.....	s. 81
6.1.3 Oppsummering av læringsutbytte ved dybdelæring	s. 82

6.2 Hvordan erfarer elevene undervisningsmetodene for dybdelæring	s. 83
6.2.1 Elevenes opplevelse med dybdelæring	s. 83
6.2.2 Elevenes støtte og forståelse av fagstoffet	s. 85
6.2.3 undervisningsmetode case-arbeid	s. 88
6.2.4 Oppsummering av forskningsspørsmålet med undervisningsmetoden...	s. 89
7.0 Konklusjon	s. 90
7.1 Avslutning og veien videre	s. 92
Litteraturliste.....	s. 94
Vedlegg 1	s. 98
Vedlegg 2	s. 102
Vedlegg 3	s. 103
Vedlegg 4	s. 104
Vedlegg 5	s. 108

1. Innledning

Denne masteroppgaven er basert på pilotprosjektet som omhandlet dybdeløring og yrkesspesialisering som ble gjennomført på videregående kurs for to år siden. I det prosjektet intervjuet jeg yrkesfaglærere på vg1 helse og oppvekstfag på min skole.

Formålet med denne masteroppgaven er å undersøke hvordan elevene på vg1 helse og oppvekst opplever at de får dybdelring i programfagene. Dybdelring er det sentrale i Fagfornyelsen (FF) som er en revidering av Kunnskapsløftet 2006. Oppgaven handler om å finne undervisningsmetoder som yrkesfaglæreren kan benytte for at det skal være dybdelring for elevene i den videregående opplæringen på Vg1. En viktig del av arbeidet med fagfornyelsen er hvordan man kan tilrettelegge opplæringen for elevene.

Elevene skal oppleve at de enkelte delene de lærer i fagene gradvis utvikles til helhetlig forståelse og sammenheng (Fullan, Quinn & Mc Eachen, 2018, s. 8). Elevene på Vg1 skal lære å utvikle seg slik at de mestrer oppgaver som er komplekse og som byr på utfordringer innenfor fagområde. De skal kunne utvikle grunnleggende ferdigheter som blant annet kreativitet, nysgjerrighet, demokratisk tankegang, samarbeidsvillighet og vise selvstendighet. Disse ferdighetene er noen av nøkkelferdigheter som FF legger vekt på (St.Meld.28, s.14). Fagspesifikk kompetanse som skal kunne knyttes til livslang læring.

Jeg arbeider på en yrkesskole, avdeling Helse og oppvekstfag. Studien jeg har gjennomført skal slutføre min Masterutdanning i yrkespedagogikk ved OsloMet-storbyuniversitet. Underveis i masterstudiet har jeg arbeidet i full stilling som yrkesfaglærer innenfor helse og oppvekstfag på Vg1.

1.1 Formålet med studien.

Dagens læreplaner kan preges av stofftrengsel (St.Meld 28, s.35). Det vil si at læreplanen innenfor helse og oppvekst på Vg1 består av mange mål innenfor helsefremmende arbeid, kommunikasjon og samhandling og yrkesutøvelse. Kompetansemålene er mange og store. For

å komme igjennom alle målene som er beskrevet i læreplanen kan det muligens oppleves som mye overflatelæring og mangel på dybdelæring. I de nye læreplanene skal det legges bedre til rette for dybdelæring, slik at det blir mer kreativitet og mer metodefrihet i opplæringen (St.Meld 28, s.8). Undervisningen på Vg1 er i dag basert på Kunnskapsløftet 06 (KL06) og består av mange «gjøre greie for» mål, og mange av elevene på vgl klarer ikke å se sammenheng mellom de ulike programfagene med i disse målene. Konsekvensen av dette ble at elevene ikke klarer å konstruere og reflektere over egen kunnskap (Dale, 2009, s.102). Opplæring kan da bli en form for overflatelæring, fordi de fleste elevene gjengir det som står skrevet i lærebøkene. Elevene legger ikke til egne refleksjoner på hvorfor og hvordan de skal vurdere og reflektere over de ulike kompetansemålene (Gamlem & Rogne, 2018, s.9).

Som yrkesfaglærer arbeider jeg med å utdanne fremtidige fagarbeidere innenfor helse og oppvekstfagene. Det er nødvendig at jeg er profesjonell i min rolle som yrkesfaglærer både når det gjelder å anvende faglig kunnskap og foreta etiske vurderinger med tanke på enkeltindivider. Didaktikk og fagdidaktikk er nødvendig for undervisningen når det gjelder å bevisstgjøre elevene på hvilken viktig rolle de skal ha i fremtidens samfunn som yrkesutøvere (Nilsen & Haaland, 2018, s.129). Planlegging av undervisningen er en viktig del av yrkesfaglærerens oppgaver slik at elevene får en yrkeskompetanse som har en samfunnsmessig sammenheng (Nilsen & Haaland, 2018, s.131). Elevene må forstå hvilken betydning det har å skape gode relasjoner og ha gode samarbeidsegenskaper. Jeg erfarer at opplæringen kan oppleves som utfordrende for elevene med å komme seg gjennom kompetansemålene i skolen. Elevene får ikke alltid tid til å fordype seg i målene. Av og til kan en undre seg over om de sitter igjen med en helhetlig kompetanse de kan bruke ut mot arbeidslivet. Elevene memorerer lærestoff for å prestere på fagsamtaler og det kan se ut til at de glemmer like fort (Gamlem & Rogne, 2018, s.11).

Innenfor yrkesfagene er faglig kompetanse ansett som en nødvendighet i dagens samfunn som stadig er i endring. I tillegg til at elevene skal ha faglig kompetanse skal elevene lære å mestre sine liv, utvikle kunnskap, tilegne seg ferdigheter og gode holdninger slik at de blir gode fagfolk til arbeidslivet og livslang læring. Samtidig blir elevene ansvarlige og skal bidra som samfunnsborgere i et kunnskapssamfunn (St.Meld 28, s.5).

Mitt prosjekt handler om utprøving av metoder som kan gi dybdelæring gjennom metoden case-oppgaver. På min arbeidsplass på helse og oppvekstfag har mine kolleger og jeg utprøvd hvordan vi kan legge til rette undervisningen for elevene med case-oppgaver slik at det skal

bli dybdelæring som er i tråd med FF. Metoden gir elevene mulighet til å være kreative, samtidig som de utvikler mer selvinnsett, og blir mer ansvarlige i forhold til egen læringsprosess (Østern, Dahl, Strømme, Petersen, Østern, & Selander, 2019, s.68). Deltagelse i diskusjoner, kritisk tenkning vil også bidra til at elevene vurderer sine faglige prestasjoner i case- oppgavene. Metoden er med på å skape variasjoner i opplæringen og vil gi elevene mulighet til å ha et best mulig læringsutbytte. (Østern, Dahl, Strømme, Petersen, Østern, & Selander, 2019, s.23).

I tillegg har jeg undersøkt hvilke erfaringer elevene har gjort seg med undervisningen og hvilket læringsutbytte elevene har hatt gjennom et skoleår. Undersøker også hvilke erfaringer elevene har gjort etter at de har gjennomført to praksisperioder i faget YFF.

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Problemstillingen og forskningsspørsmålene er valgt på bakgrunn av min yrkesrolle som yrkesfaglærer innenfor helse og oppvekstfag Vg1, og arbeid med den nye FF. Jeg ønsker å undersøke hvordan elevene opplever og forstår opplæringens faglige innhold i et dybdelæringsperspektiv. Arbeidet med undersøkelsen vil jeg gjennomføre med følgende problemstilling:

Hvordan tilrettelegger yrkesfaglæreren for dybdelæring for elevene i programfagene helse og oppvekstfag?

Formålet med problemstillingen er å undersøke hvordan elevene tilegner seg lærestoffet på Vg1. Lærestoffet skal oppleves som yrkesrelevant og gi elevene på Vg1 gode kunnskaper, ferdigheter og gode holdninger til videre skolegang på Vg2. Elevene som begynner på Vg1 helse og oppvekst har liten eller ingen erfaring innenfor fagfeltet når de begynner i videregående yrkesopplæring. Tilegnelse av faglige kunnskaper er en viktig del av elevenes utvikling for å bli gode yrkesutøvere. På Vg2 skal elevene velge sitt fagområde for sitt fremtidige yrke. For at elevene skal tilegne seg den faglige dybdekompetansen som er ønskelig, er det nødvendig at jeg som yrkesfaglærer på Vg1 er bevisst hvordan jeg veileder elevene, og hvilke metoder jeg velger i opplæringen generelt.

Som en operasjonell yrkesopplæring har jeg valgt følgende forskningsspørsmål til min problemstilling:

Forskningsspørsmål:

1. Hvordan erfarer elevene læringsutbytte ved dybdelæring i programfagene på Vg1 helse og oppvekstfag?

Dette forskningsspørsmålet oppsto fordi jeg vil finne ut hvordan elevene opplever at de har hatt et læringsutbytte i programfagene i helse og oppvekstfaget.

I tillegg vil jeg se på elevenes forståelse av fagstoffet etter en endt praksisperiode. På bakgrunn av hvordan elevene hadde tilegnet seg fagstoffet kom jeg opp med følgende forskningsspørsmål:

2. Hvordan erfarer elever undervisningsmetodene for dybdelæring?

Dette forskningsspørsmålet oppsto fordi jeg ville finne ut hvilke erfaringer elevene har med metodene som er benyttet i undervisningen i programfagene. Hvordan opplever elevene metoden som relevant i forhold til deres yrkesopplæring i helse og oppvekstfagene, og hvordan læreren tilrettelegger og planlegger undervisning som skal fremme elevens læringsutbytte. Jeg vil bruke dybdelæringsbegrepet som det er brukt i stortingsmeldingen og knytte dette opp mot tidligere forskning og læringsteorier.

Forskningsspørsmålene vil jeg besvare ut fra en kvantitativ spørreundersøkelse og to kvalitative undersøkelser med individuelle intervju og observasjon med intervju av et utvalg av elevene. Kvantitativ undersøkelse gjennomføres før første praksisperiode i faget YFF. Individuelle intervju gjennomføres etter to praksisperioder i faget YFF. Søkelyset på de kvalitative undersøkelsene vil være å finne ut hvilket læringsutbytte elevene har fått og hva de har tilegnet seg av faglige kunnskaper både gjennom teoretisk tilnærming etter gjennomført praksisperiode YFF. På hvilken måte greier elevene å se en koherens mellom teori og faget YFF. De individuelle intervjuene vil ha særlig perspektiv på en helhetlig opplæring gjennom et skoleår.

Det empiriske materialet er samlet inn gjennom en kvantitativ metode og kvalitative intervju, og observasjon der datagrunnlaget blir analysert og drøftet opp mot teori om sosiokulturell

læring, teori om dybdelæring og teori om erfaringslæring. Analysen av undersøkelsen vil jeg komme tilbake til i et eget kapittel.

Denne oppgavens problemstilling vil gå inn på teori rundt dybdelæring som begrep og forståelse for å skape en forståelse av hva dybdelæring kan innebære. Jeg vil i tillegg se på hvordan lærerens undervisningspraksis kan ha betydning for elevens læring sett fra elevens perspektiv.

1.3 Oppgavens struktur

Strukturen i oppgaven er valgt med utgangspunkt i normen for empiriske tekster. Empirisk vil si at det er gjort undersøkelser som danner grunnlag for oppgaven. Oppgaven vil bestå av syv hovedkapitler.

Innledningen beskriver hva oppgaven handler om, valg av tema og hvorfor jeg har valgt å arbeide etter fagfornyelse og nye læreplaner. Kapittel to omhandler feltbeskrivelse, styringsdokumenter og tidligere forskning på feltet. Styringsdokumentene har fungert som beskrivelser og føringer for dybdelæring. Kapittel tre tar for seg den teoretiske innrammingen jeg har benyttet i oppgaven. I kapittel fire redegjør jeg for min teoretiske innramming som er relevant for masteroppgaven. I kapittel fem presenterer jeg resultatene i fra innsamling av data, og arbeidet med de ulike fasene i forhold til kvantitativ spørreundersøkelse og deltagende observasjon og individuelle intervjuer. Forskningsfunnene fra den kvantitative undersøkelsen og de individuelle intervjuene med elevene blir synliggjort her. I dette kapitlet vil jeg også vurdere forskningens reliabilitet og validitet. Funnene vil jeg strukturere tematisk i kategorier som knyttes opp mot valgt teori. I kapittel seks vil være en diskusjonsdel. I denne delen vil jeg diskutere funnene opp mot forskningsspørsmålene og teorien for oppgaven. I tillegg vil det komme en refleksjonsdel over mine egne funn og valg av metodene som jeg har benyttet meg av. Til slutt i kapittel syv vil jeg ha en konklusjon med avslutning for masteroppgaven.

2. Feltbeskrivelse

I dette kapittelet vil jeg belyse feltet masteroppgaven fremstiller og valg av tema for masteroppgaven. Jeg vil trekke frem sentrale sider ved min forforståelse som jeg tenker er av betydning. Videregående opplæring i yrkesopplæringen skal gi elevene faglig og sosial opplæring og formidle samarbeid for alle som er involvert i opplæringen (NOU 2018:15, s.67). Yrkesopplæring er to år i skole og to år i bedrift som lærling. Det andre året i yrkesopplæring spesialiserer elevene seg til et yrke som er på Vg2. Yrkesopplæringen til elevene vil ende i fag eller svennebrev som har sin tradisjon i fra novise til mester (Sylte,2013, s. 285). Dagens lærerplaner er basert på Kunnskapsløftet 2006 som har som intensjon å skape mening og relevans for elevene i yrke og praksis (Hiim, 2013, 19). Programfaget yrkesfaglig fordypning (YFF) har til hensikt og yrkesrette utdanningen for elevene. Yrkeskunnskapen som elevene skal tilegne seg handler om en pragmatisk tilnærming med vekt på erfaringslæring (Hiim,2013, s.27).

Jeg har seks års erfaring som yrkesfaglærer, tillegg til min yrkesfaglige bakgrunn som barne- og ungdomsarbeider gjennom ni år. Jeg har arbeidet i skoleverket siden 2005 både i barneskolen og i ungdomskolen. Min erfaring i fra skoleverket og videregående opplæring har påvirket min forståelse for hvordan mennesker lærer, forstår, samhandler og også dannet et grunnlag for å forstå hvordan elevene tilegner seg kunnskaper. Som yrkesfaglærer opplever jeg at i dagens samfunn er behovet for å få en utdanning og lære seg et yrke en av de viktigste formelle forventningene samfunnet har til barn og unge. Til tross for at skolen er den arena som tar ansvar for barn og unge sin opplæring er det til tider utfordringer. Utfordringen kan være å få elevene til å forstå den kunnskapen de skal ta i bruk senere i livet (NOU 2014, s.36).

I skoleåret 2019-2020 forsket jeg i egen praksis for å tilrettelegge undervisningen for at elevene skulle oppnå dybdelæring i helse og oppvekstfagene. Formålet er å vise hvordan denne undervisningsmetoden som er basert på case kan gi elevene dybdelæring. Elevene skulle oppleve at yrkesopplæringen opplevdes som relevant og nyttig før de begynte på Vg2. Bakgrunnen for denne studien er at jeg ønsker å finne ut om denne formen for undervisning gir elevene større evne til å reflektere mer over egen læring. Utvikler elevene seg til å bli gode samarbeidspartnere? Vil elevene bli globale samfunnsborgere som er bevisste i forhold til bærekraftighet og mangfold i et flerkulturelt samfunn? Disse spørsmålene bygger på kjerneelementene i den nye FF.

Dybdeløring handler om å tilegne seg god faglig forståelse være gode samarbeidspartnere, ta vare på samfunnet og være bevisste på bærekraft, ta selvstendige valg og være ansvarlig i eget liv (NOU 2014:7, s 16). I forskningsprosessen har det blitt forsket i forskjellige stadier på elevenes oppløring. Jeg vil få beskrivelser og forklaringer på hva elevene har erfart gjennom skoleåret med dybdeløring i undervisningen. I tillegg ønsket jeg å vite og forstå hvordan de opplevde å være elever i min klasse, og hvilke utfordringer de møtte underveis i oppløringen med case metodikk. På den måten kunne jeg prøve ut og tilrettelegge undervisningen slik at den ble relevant gjennom skoleåret. Å forske på de samme elevene gjennom et helt skoleår fikk også frem betydningen av læringsprogresjonen til elevene. For å få innsikt i dette la jeg vekt på en god dialog med elevene. Jeg har vært opptatt av det sosiokulturelle perspektivet slik at det skapes gode relasjoner og en god læringskultur i klasserommet (Postholm, 2017, s.44). s.45).

I FF 2020 innebærer kunnskapsløftet at elevene skal få en mer helhetlig oppløring innenfor helse og oppvekst fag på Vg1 og at det legges vekt på at det skal tilrettelegges for dybdeløring i fagene i videregående oppløring (St.Meld.28, s.14). FF danner grunnlag for læreplaner som består av relativt stabile elementer fordi det er fag knyttet til yrkesoppløringen. I den forbindelse ble forslagene til nye læreplaner lagt ut på høring høsten 2019. Høringene som ble lagt ut arbeidet Vg1 teamet gjennom skoleåret for å planlegge nye læreplaner, og for å knytte det til undervisning med tanke på dybdeløring. Dybdeløring innebærer at elevene skal få en større forståelse for fagoppløringen og i større grad se relevans mellom mennesker og samfunn (St.Meld 28, s.14).

På min skole har jeg studert dybdeløring i oppløringen av elevene på Vg1 helse og oppvekstfag. Elevene på Vg1 helse og oppvekst var de første elevene som fikk prøve ut hvordan undervisningsmetodene kunne gi elevene et læringsutbytte i form av dybdeløring. Studiene med dybdeløring ble systematisk gjennomført med ulike kombinasjoner av datakilder. På bakgrunn av dette er jeg opptatt av å forstå hvordan elevene opplever undervisningen på Vg1 helse og oppvekst i programfagene, og derfor vil jeg undersøke og fortolke deres synspunkter og handlinger ut fra problemstillingen og forskningsspørsmålene. Datakildene fra feltforskningen vises i tabellen. Tabellen er med for å gi en oversikt over hvordan jeg har arbeidet på feltet for å få svar på forskningsspørsmålene.

Kildetype	Datatype	
	Kvantitative data	Kvalitative data
Elevene	Strukturert observasjon av kontaktmønstrene til elevene ute i praksis i faget YFF gjennom vindu.	Deltagende observasjon med elevene i samhandling med andre ute i praksis
Elevene	Spørreundersøkelse i papirformat, med strategiske besvarelser etter første praksisperiode i faget YFF	Intervju med elevene etter observasjonen, og individuelle intervju med elevene etter andre praksisperiode
Dokument/Notater	Gjennomgang av innholdet som ga meg en oversikt i fra undersøkelsen og elevenes arbeid med case oppgavene	Gjennomgang av innholdet av observasjonsnotater og intervjuene

Tabell 1 hentet i fra Grønmo 2017, side148.

Disse dokumentene var med og dannet grunnlag for mine data i studien om dybdelæring (Grønmo,2017, s.148).

2.1 Case-oppgaver som en undervisningsmetode for dybdelæring (utprøving skolekontekst)

Som yrkesfaglærer samarbeider jeg i team med andre yrkesfaglærere. Vi legger til rette undervisning for elevene, og er opptatt av hvordan elevene tilegner seg kunnskaper slik at elevene har læringsprogresjon (Postholm, 2017. s.45).

På Vg1 arbeider vi slik at elevene skal få en form for dybdelæring i sin yrkesopplæring og har benyttet en aktiv læringsform og en casemetodikk. Denne formen for undervisning er en form for problembasert undervisning som kalles problembasert læring (PBL) (Hiim & Hippe, 2012, s. 207). Metoden med case-arbeid er en tilnærming til metoden PBL som vi yrkesfaglærerne på Vg1 har tatt et utgangspunkt fra. Problembasert læring alene kan ikke sees som dybdelæring, men når PBL blir samarbeidsrelatert vil det være en form for dybdelæring (Fullan, Quinn, &McEachen, 2018, s.75).

Skoleåret er delt inn i fire perioder og derav er skoleåret planlagt med fire fagsamtaler i løpet av skoleåret. Fagsamtalene er med på å gi elevene en helhetlig opplæring i programfagene. Elevene får fire caser i løpet av et skoleår. Den første casen får elevene etter ca to uker etter

skolestart. Arbeidet med casen starter når elevene har fått utlevert casen. Temaene som gjennomgås i undervisningssituasjonen sammenfattes med casene elevene får utlevert. Elevene arbeider både i grupper og individuelt etter at elevene har fått utlevert caseoppgavene. Case-arbeidet ender i en individuell fagsamtale, som gjør at elevene lettere kan se behovet for teori (Hiim, 2013, s.169). Det er en form for problembasert læring som knyttes i sammen med ulike undervisningsmetoder før elevene får utlevert en case de skal arbeide med. Casen elevene arbeider med er knyttet til flere yrkessituasjoner der kompetansemålene for programfagene inngår (Hiim & Hippe, 2012, s.208). I en periode på 10-15 år er metoden tatt i bruk og tilpasset flere fagområder som blant annet innenfor helse og sosialfag. Bakgrunnen for metoden var at studenter viste en beskjeden evne til å aktivisere, mobilisere og anvende kunnskapen de hadde tilegnet seg i de ulike programfagene i møte med pasienter og brukere av helse og oppvekst fagenes yrkesområder (Hiim & Hippe, 2012, s.207).

I forkant av arbeidet med case vil elevene først få en form for overflate kunnskaper innenfor programfagene. Programfagene består av helsefremmende arbeid, yrkesutøvelse og kommunikasjon og samhandling. I undervisningen brukes ulike didaktiske undervisningsmetoder før de blir presentert for en case med situasjonsbeskrivelse. I casen kan situasjonsbeskrivelsen være en familie, bruker eller pasient med en funksjonsnedsettelse i form av fysisk og psykisk helse, eller det kan være tilpassing og planlegging av aktiviteter for den enkelte. Ut fra denne casen skal elevene lage seg en plan etter de ulike kompetansemålene som har blitt presentert i casen. Elevene må deretter sette seg inn i hva denne casen omhandler. Hvilke løsninger er det familien, pasienten eller brukeren trenger for å opprettholde en fysisk og psykisk helse. Her skal elevene lære seg faget ved å arbeide seg gjennom oppgaven, finne ut av hvilke problemer og utfordringer som er hos familien, brukeren eller pasienten. Eleven arbeider både i grupper og individuelt med å finne løsninger og begrunnelser for tiltakene, hva må gjøres, hvordan og hvorfor løser de oppgaven på denne måten. Underveis i oppgaven kan det dukke opp nye utfordringer som gjør at elevene må dykke dypere ned i fagstoffet. I casen er det lagt opp til at elevene skal arbeide tverrfaglig med kompetansemål fra de ulike fagområdene på helse og oppvekst fag. Vi ser at dette er en fordel for elevene ved at de får en bedre forståelse av helheten i en yrkesopplæring og frem mot Vg2.

Som elevenes lærer starter jeg med å sette elevene sammen i læringsgrupper på minimum tre elever. Disse tre elevene er læringspartnere gjennom to til tre uker, for og siden bytte læringspartnere (Fullan, Quinn & McEachen, 2018. s.63). Tanken med å arbeide i grupper er

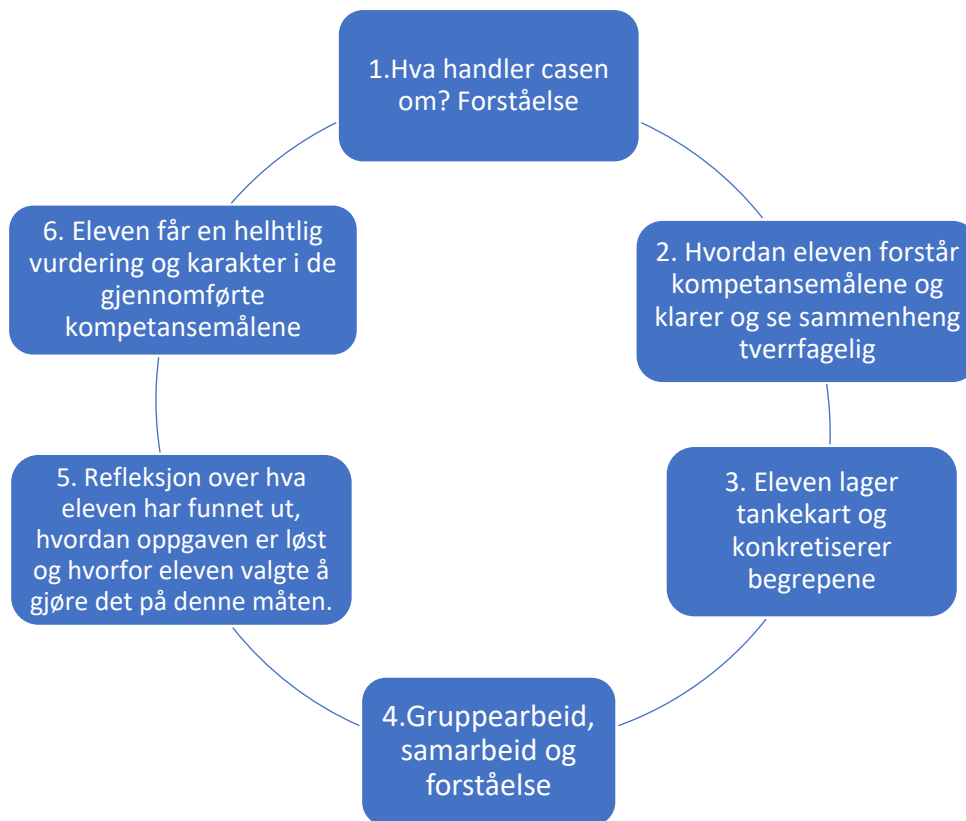
at elevene skal kunne få et kognitivt utbytte, i tråd med kollektive læreprosesser som utgangspunkt (Sylte, 2013, 184). Læringsgruppene oppmuntres til å organisere seg med leder og sekretær. Det oppmuntres til å danne grupperegler. Elevene får utdelt sin case og de starter arbeidet med casen som deretter til slutt blir gjenstand for fagsamtale. Fagsamtalen med eleven ender med en muntlig vurdering i kompetansemålene som danner grunnlaget for casen. Under fagsamtalen må eleven reflektere over hvorfor de har valgt å løse casen på den måten, hvordan vil utfallet være hvis det for eksempel hadde oppstått ulike problemer underveis. Hvordan kan de knytte det de har funnet ut til for eksempel livslang læring.

Måten jeg som yrkesfaglærer arbeider på for at elevene skal få en dyp forståelse av emnet er: Jeg går først igjennom kapitlet i boken og tar for meg de ulike begrepene, og får elevene med på å forklare begrepene. Her bruker jeg ofte en pedagogisk sol, som er en metode hvor man tegner en sol på tavla, og solstrålene er stikkord elevene kommer med. Det er for å se hvilke kunnskaper elevene har i forkant av teoriundervisningen, videre i undervisningen har jeg ofte en PowerPoint, og en kort filmsnutt i forkant av hvert emne. Dette gjør jeg for å forberede elevene samtidig som jeg prøver å få elevene til å se de ulike begrepene i ulike sammenhenger relatert til kompetansemålene. Etter undervisning oppsummerer jeg undervisningstimene med en pedagogisk sol igjen for å se hvilke kunnskaper og begreper har elevene fått med seg i undervisningssituasjonen. På denne måten oppstår det muligheter for refleksjon og gode samtaler om temaet i undervisningen. Deretter får eleven utlevert en fagsamtale med en case som inneholder ulike kompetansemål. Det er kompetansemål som er gjennomgått i undervisningen fra hvert av programfagene som er med i casen. Elevene kan da ha flere kompetansemål fra de ulike kompetanseområdene i en fagsamtale som de arbeider med for å se sammenheng og knytte disse sammen til casen. Når elevene arbeider med programfagene sammen så inngår dette som et tverrfaglig samarbeid ved å knytte alle programfagene i sammen. Det er nødvendig at eleven bruker alle bøkene for å se sammenhenger mellom fagene for å få til tverrfaglig samarbeid mellom fagene. Casene elevene arbeider med er igjen knyttet til programfaget YFF som er yrkesfaglig fordypning.

Hver case ble gjennomført på følgende måte:

- Trinn 1. Yrkesfaglærer og elevene leser gjennom casen i felleskap. Hva forstår vi av casen, er det ord eller begreper som vi ikke forstår. Elevene får veiledning på de ulike begrepene som den ikke forstår

- Trinn 2. Elevene leser gjennom kompetansemålene og blir enige om hvordan de kan bruke de ulike kompetansemålene til casen.
- Trinn 3. Brainstorming/ tankekart. Elevene kommer med tanker som de noterer ned som stikkord som kan brukes i casen. Dette er ord som de igjen bruker i fagsamtalen, og da forstår betydningen av. Gruppen blir enige om hvordan de kan innhente mer kunnskap, her kan de for eksempel bruke www.ndla.no som er en nettside for videregående elever.
- Trinn 4. Eleven arbeider med å innhente kunnskap. Hver elev lærer seg det som er nødvendig for å nå kompetansemålene til fagsamtalen, som blir elevens læringsmål. Elevene setter sammen kunnskap i et praktisk arbeid som kan være et rollespill. Eleven leverer et kort skriftlig produkt som beskriver egne læringsmål, plan for rollespill og egenrefleksjon over arbeidet.
- Trinn 5. Gruppen viser rollespill. Refleksjon i gruppa, hvordan har vi gått frem for å nå læringsmålene og hva må vi eventuelt arbeide videre med. Refleksjon over rollespillet og hvordan gikk det. Hver enkelt elev tar utgangspunkt i læringsmålene og deler det de har lært. Refleksjon over samarbeid i gruppa.
- Trinn 6. Individuelle samtaler mellom lærer/ elev hvor det er en summativ vurdering ut ifra egne læringsmål og fastsettelse av måloppnåelse/ karakter. Eleven møter deretter til en individuell fagsamtale sammen med læreren. Denne vurderingssituasjonen tar til sammen en halv time.

Figur 1 *Hvordan prosessen med case-arbeid gjennomføres steg for steg.*

Jeg har benyttet denne modellen for å vise hvordan elevene arbeider med casene. Metoden er hentet i fra Hiim og Hippe 2012 *Å utdanne profesjonelle yrkesutøvere* og Nilsen og Haaland 2018 *Læring gjennom praksis*.

Arbeidet med fagsamtalen og case kan ta to uker. Gjennom hele prosessen foregår det formativ vurdering, tanken er at eleven skal bruke dette til å utvikle og forbedre læringsarbeidet. Eleven har to obligatoriske veiledninger under arbeidet med fagsamtalen. Samtidig er de ansvarlige for å be om veiledning ved behov.

Ved å benytte denne metoden ønsker jeg å se om elevene får en dypere forståelse av fagstoffet. Hvordan ser elevene sammenheng mellom de ulike fagene som programfaget består av. Målet med at fagsamtalen er tverrfaglig er at elevene skal øke sin forståelse av fagene. Bakgrunnen for fagsamtalen er i NOU rapporten *Fremtidens skole- Fornyelse av fag og kompetanser*, legger de vekt på at det skal undervises på tvers av fagene, og at temaer som har sammenheng i fagene skal det bygges en bro mellom de ulike programfagene. Med å løse

fagsamtaler vil elevene få tverrfaglig kompetanse som går på tvers av læreplanene (NOU 2015:8, s. 13)

Etter en slik fagsamtale ville jeg vite om undervisningspraksisen gjorde at elevene fikk en læringsprogresjon. Metoden jeg benyttet meg for å finne frem til disse dataene var å gjennomføre en kvantitativ undersøkelse.

2.2 Styringsdokumenter

I dette kapittelet vil jeg presentere de styringsdokumentene som er sentrale for mitt prosjekt. Kunnskapsløftet og læreplanverket er forskrifter til opplæringsloven som skal styre innholdet i norsk skole og utdanning (Opplæringsloven, 2016, s.80). Den generelle læreplanen handler om de overordnede målene og inneholder det verdimeslige, kulturelle og kunnskapsmessige innholdet for videregående opplæring. Fra høsten 2020 skal nye læreplaner tas i bruk på Vg1, og det stilles krav til å skape en bedre yrkesrelevans for elevene som er mer i tråd med arbeidslivets og samfunnets behov. I tråd med fagfornyelsen (FF) er det skrevet flere rapporter av Norges offentlige utredninger (NOU). FF har som mål at elever skal ha mer dybdelæring og det skal være mer sammenheng mellom fagene (NOU 2015:8). Rapportene som er relevante for min oppgave er *Elevenes læring i fremtidens skole* (NOU 2014:7) og *Fremtidens skole – fag- fornyelse og kompetanser* (NOU 2015:8). Rapportene synliggjør hvordan opplæringen kan tilpasses for at elevene får en dypere og helhetlig forståelse, slik at lærestoffet tilpasses og oppleves som relevant for elevene i opplæringen og framtidig arbeidsliv. Den siste rapporten er *Fremtidige kompetansebehov III* (NOU 2020:2) som synliggjør kompetansebehovet samfunnet har i fremtiden.

Når det gjelder NOU 2014:7 *Elevenes læring i fremtidens skole* er denne en delutredning som skal gi et kunnskapsgrunnlag og grunnlag for analyse for arbeidet med hovedutredningen som blir presentert i NOU 2015:8 (NOU2014:7, s.7). Det er i denne rapporten at dybdelæringsbegrepet blir presentert som en kunnskapsutvikling i et samfunn som er i endring. Her blir dybdelæring presentert som det motsatte av overflatelæring. Rapporten legger vekt på hvilken betydning dybdelæring har for elevenes utvikling i og på tvers av de ulike fagområdene. Den legger vekt på hvordan elevene skal tilegne seg kunnskaper som er

kognitive, praktiske, sosiale og emosjonelle. Disse kunnskapene skal elevene tilegne seg ved hjelp av dybdelæring (NOU 2014:7, s.9). Innenfor disse kompetanseområdene hevder utvalget av rapporten at dette er områder som er begrenset hos elevene i dagens skole. Rapporten legger vekt på at arbeidslivet har et større mangfold med større konkurranse. På bakgrunn av dette må de unge i dagens samfunn bli mer selvstendige og ta mer ansvar for sin egen kompetanse (NOU2014:7, s.16). Derfor har rapporten fokus på at dybdelæring fremmer disse kompetanseområdene.

NOU 2015:8 *Fremtidens skole* omhandler grunnopplæringen i dagens skole. Den legger vekt på fornyelse av skolens kompetanseområder. Her er det fire områder den har fokus på. Det ene er skolens fagspesifikke kompetanse. Her skal elevene utvikle bedre ferdigheter i *matematikk, naturfag, teknologi, språk, samfunnsfag, etikkfag og praktiske og estetiske fag* (NOU 2015:8, s.9). Det andre kompetanseområdet er kompetanse i å lære der hensikten at elevene skal bli bedre på å reflektere over det lærte. Elevene skal samtidig reflektere over hvordan de tilegner seg kunnskaper, og ta initiativ til å arbeide målrettet og selvstendig (NOU 2015:8, s.10). Det tredje kompetanseområdet er kompetanse i å kommunisere, samhandle og delta. Dette kompetansemålet skal gjøre elevene bedre på å samhandle på ulike samfunnsarenaer, være demokratiske, vise toleranse og sosial ansvarlighet. Det fjerde kompetanseområdet omhandler det å skape og utforske ved at elevene utfordres med kreativitet, innovasjon og kritisk tenkning og problemløsning i alle fag (NOU 2015:8, s.10). Denne rapporten har videre søkelys på dybdelæring, hvordan fungere i et sosialt miljø, skape bevissthet over egne handlinger, og ha positive holdninger i et fellesskap. Den vektlegger at sosiale og emosjonelle kompetanser gir bedre grunnlag for bedre læring og utvikling (NOU 2015:8, s.23). Videre legger den vekt på at elevene skal ha en aktiv deltagelse i egne læreprosesser. Det betyr slik jeg forstår det at lærere gir elevene mulighet til å ta avgjørelser og medvirke på de områdene som påvirker elevenes læring. Læreren blir nødt til å veilede og hjelpe elevene hvis elevene ikke klarer aktivt å delta som forventet i undervisningen (NOU 2015:8, s.10). Ifølge rapporten krever dybdelæring at det er mye samarbeid mellom elev og lærer, og at det er nødvendig med aktiv involvering fra elevene når det gjelder læringsaktiviteter (NOU 2015:8, s.80).

Den siste rapporten NOU 2020:2 *Fremtidige kompetansebehov III* omhandler fremtidens kompetansebehov som tar for seg arbeidsmarkedets utviklingstrekk og hvilke kompetanser samfunnet vil ha i fremtiden. Helse og omsorgsyrkene har et økende kompetansebehov i

fremtiden (NOU 2020:2, s.13). Viktigheten av at alle arbeidstakere utvikler faglig kompetanse er nødvendig for at gode velferdstjenester i samfunnet skal opprettholdes. Utdanning og utvikling av kunnskap er fremtiden for at man skal opprettholde et samfunn i vekst og utvikling (NOU 2020:2, s.27).

Mitt valg av styringsdokumenter har falt på stortingsmeldingen om Fagfornyelsen som har fått tittelen Fag-fordypning og forståelse (St.Meld 28, 2015-16) som er en fornyelse av kunnskapsløftet. Denne meldingen legger vekt på at kunnskap og kompetanse er avgjørende for arbeidslivet, men også å kunne håndtere utfordringer i fremtidens samfunn. Dybdeløring vil ut ifra denne meldingen gi elevene mer kunnskaper som øker tilknytning til arbeidslivet (St.Meld. 28, s.13). Samtidig vil dybdeløring stimulere lærerne til kreativitet i å utforme undervisningsmetoder innenfor de ulike fagene og kompetansemål (St.Meld. 28, s.34). Ut i fra disse rapportene og meldingene er det dokumentert at i dagens skole ansees det som et behov for å perfekttere fagene (St.Meld 28, 2015-16).

2.3 Forskning på feltet

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for hvordan jeg har jobbet med litteratursøk for å finne frem til tidligere forskning på feltet. Videre vil jeg presentere og redegjøre for forskningen jeg har funnet på feltet. Innenfor feltet dybdeløring er det gjort flere studier som er relevante for min oppgave om dybdeløring og elevenes læringsutbytte.

2.3.1 Litteratursøk

Litteratursøk har jeg benyttet meg av for å få informasjon til problemstillingen i forkant. Jeg begynte tidlig i prosessen mens problemstillingen ble formulert. I denne prosessen benyttet jeg meg av systematiske litteratursøk i tidsskrifter, litteratur og forskningsartikler (Halvorsen, 2014, s.266-268). Det var for å finne ut om det fantes annen forskning på feltet som jeg undersøker. I søkeprosessen på litteratursøk benyttet jeg meg av internett hvor jeg fant mye gjennom søkeportalen *bibsys.no* og *google scholar*. Søkeordene jeg benyttet meg av her var:

- Dybdeløring
- Yrkesspesialisering/ Spesialisering til yrke
- Dybdeløring vs breddeløring

Søkeordene ble brukt enkeltvis, men av og til snudde jeg på kombinasjonene. Resultatene var de samme, og ga meg de samme treffene. Det var disse søkeordene som ga grunnlaget for problemstillingen (Halvorsen, 2014, s.266-268). Videre har jeg benyttet meg av *oria* som er nettstedet knyttet til universitetet (Grønmo, 2017, s.84). Ved å ha litteratursøk i forkant av prosjektet blir jeg som forsker orientert over hva som finnes av relevant litteratur på mitt forskningsområde (Halvorsen, 2014, s.266-268). Litteratursøkene har gitt meg en dypere forståelse på forskningsfeltet. Fordi dybdelæring er relativt nytt i læreplanen er det derfor begrenset litteratur om evnet, noe som har gjort det utfordrende å finne nødvendig litteratur til prosjektet. Ved å lage meg en søkestrategi, hvor jeg spesifiserte søkeordene fikk jeg tilslag på flere masteroppgaver, og noen artikler. Det å bruke litteratursøk som metode har gitt meg mer kunnskap om å søke på internett. Det har gitt meg innsikt i at det er mange artikler og mye forskning på feltet, og det er viktig å ha et kritisk blikk på det som finnes på internettet. De masteroppgavene og artiklene som jeg har funnet har vært med på å danne grunnlaget for min drøfting som kommer senere i prosjektet (Grønmo, 2017, s.84).

2.3.2 Tidligere forskning

I arbeidet med min masteroppgave har jeg valgt å se på andre relevante masteroppgaver og artikler i forhold til tidligere forskning. Masteroppgavene beskriver metoder som yrkesfaglærere kan benytte innenfor sitt fagfelt og for å oppnå dybdelæring hos elevene. Masteroppgavene er skrevet av Ørjan Flygt Landfald (2016) Malin Rakhola og Linda Nilsen (2019). Fellesbetegnelsen for disse masteroppgavene er at alle skriver om dybdelæring. I tillegg har jeg funnet noen forskningsartikler som har sitt søkelys på dybdelæring.

Masteroppgaven til Ørjan Flygt Landfald er en teoretisk studie hvor han fortrinnsvis har tatt for seg dybdelæringsbegrepet med utgangspunkt i Stellan Olson (2011) sin definisjon på dybdelæring som gjennomgripende kognitiv forandring (Landfald, 2016, s.92). Landfald innlater seg på en omhyggelig avgrensning av dybdelæringsbegrepet. Denne avgrensningen kan bidra til å gi en retning til når dybdelæring skal bli en del av opplæringen til elevene på vg1 helse og oppvekst (Landfald, 2016, s.93). Landfald hevder at dybdelæring er overføring av læring som består av oppgaveløsning, endring av antagelser og kreativitet. Han redegjør for hvordan disse begrepene kan relateres til dybdelæring. Han oppsummerer med at dybdelæring er en dypt kognitiv forandring hos individet (Landfald,2016, s.58-60). Landfald

hevder at hvis det skal være dybdelæring i opplæringen må faget knyttes opp mot sentrale elementer innenfor temaet. Faget må legges frem i en individuelt tilpasset progresjon (Landfald, 2016, s. 76). Tilrettelegging for individuell progresjon innebærer at lærere må ta hensyn til ulike faktorer når det gjelder å tilpasse opplæringen for elevene. Landfald hevder her at det må være sosio-emosjonelle kompetanser til stede for at det skal bidra til motivasjon, innovasjon og selvregulering hos elevene. Det er disse kognitive kompetansene som Landfald trekker opp mot dybdelæring (Landfald, 2016, s. 78). Dette krever en god fagdidaktisk forståelse hos lærere. Opplæringen skal hjelpe elevene til å se abstrakte kunnskapsstrukturer som er knyttet til fagets begreper (NOU 2014:7, s. 36). Han hevder til slutt at dybdelæring og motivasjon kan sees på i sammenheng. Motivasjon vektlegger elevenes medbestemmelse og mestring, men dybdelæring tar hensyn til den kognitive mekanismen hos elevene. Motivasjon og dybdelæring kan være motsetninger av hverandre, men på samme tid er elementene avhengig av hverandre for at det skal være en progresjon hos elevene (Landfald, 2016, s. 78). Forskjellen på Landfald (2016) sin oppgave og min problemstilling er at Landfald sin oppgave er en teoretisk studie som har hovedfokus på dybdelæringsbegrepet. Jeg har brukt kvantitativ og kvalitative intervju som metoder for å finne ut hvordan elevene erfarer at de har dybdelæring i undervisningssituasjonen. Landfald (2016) tolker de teoretiske funnene sine til at de har følger for praksis, men han har ingen egne empiriske studier som støtter hans påstander.

I sammendraget til Rakhola og Nilsen har de konkretisert funnene i studien deres. De beskriver lærerens og rektorens forståelse og meninger om dybdelæring, og utvikling innenfor metoder og tema. De beskriver hvordan man kan se sammenhenger i og mellom fagene, samt utforskning i alle fag ut fra egne interesser og større bredde innenfor fagene. De har i tillegg satt søkelys på implementering av dybdelæring. Lærerne i denne studien pekte på utfordringer knyttet til tid og sammenheng mellom fag. Rakhola og Nilsen (2019) sine funn om lærerens forståelse over hvordan dybdelæring kan tilrettelegges i fagene, er relevant i forhold min studie. Her kan jeg se en sammenheng til hvordan yrkesfaglærere på Vg1 arbeider med fagene slik at det skal oppleves som dybdelæring for elevene.

Forskjellen på min oppgave og Rakhola og Nilsen sin oppgave er at de har intervjuet lærerne på 1-7 trinn og jeg har valgt å intervjuer elevene på Vg1. Jeg har brukt et annet teoretisk grunnlag for oppgaven. Teorien jeg har benyttet består i store deler av beskrivelser av hva dybdelæring er for elevene og hvordan elevene kan få dybdelæring. Felles for min oppgave

og Rakhola og Nilsen (2019) er at vi har benyttet teori for redegjørelsen av dybdelæringsbegrepet.

En av forskningsartiklene jeg har valgt å bruke i oppgaven er artikkelen *Kvalifisering til fag og yrker. Et historisk -sosiologisk og komparativt perspektiv* av Ole Johnny Olsen professor ved universitet i Bergen. Et av hans interesseområder er fag og yrkesopplæringen. Olsen tar i artikkelen for seg yrkesfagets betydning. Her er hans perspektiv at breddeundervisning gir et bredt kompetansegrunnlag og gode muligheter for videreutvikling som inngår i forskjellige arbeidssituasjoner. Han presiserer at innenfor yrkesutdanning spiller lærere og skole en viktig rolle når det gjelder å skape faglig engasjement og interesser hos elevene. Olsen tar for seg forholdet mellom breddekompetanse og spesialisering i yrkesopplæringen (Olsen, 2010).

Jeg har i tillegg valgt å benytte meg av artikkelen til Tor Jørgen Schjelde fra 2017. Den har tittelen *Ja takk, begge deler – både overflatelæring og dybdelæring*. Schjelde presiserer nødvendigheten av både overflatelæring og dybdelæring i skolen. Han hevder at både overflatelæring og dybdelæring må være til stede for å få en mening og forståelse av lærestoffet for elevene. Schjelde mener at når elevene får breddelæring blir detaljene i faget synlige. Disse detaljene kan forstås ved at elevene får se detaljene i forskjellige kontekster. Det er når elevene klarer å beskrive disse detaljene og få en annen tilnærming til detaljene som for eksempel ved å bruke begrepene i en annen situasjon, at en kombinasjon av dybdelæring og overflate læring skjer (Schjelde, 2017). Schjelde presiserer videre at hvis eleven skal få dybdelæring, må elevene først huske den kunnskapen som er blitt formidlet i en undervisningssituasjon, før elevene klarer å relatere kunnskapen til egne erfaringer. Når elevene klarer å forklare den kunnskapen som er blitt formidlet i en undervisningssituasjon, vil elevene få en forståelse slik at undervisningen vil få mening (Schjelde, 2017).

3. Teoretisk innramming

I dette kapittelet vil jeg ta for meg min teoretiske innramming for oppgaven. Teorigrunnlaget er valgt ut på bakgrunn av min problemstilling og mine forskningsspørsmål. Teorien jeg presenterer er en del av de yrkesfaglige læringstradisjonene og utgangspunkt til drøftingen min. Jeg vil starte med å forklare begrepet yrkespedagogikk og yrkespedagogiske tradisjoner.

Tradisjonene gir forståelse for at yrkeskunnskap er sammensatt av kunnskaper, ferdigheter og følelser, og at kunnskapen utvikles igjennom erfaring (Illeris, 2017, s.156). Videre forklarer jeg begrepet dybdelæring og dybdelæring i praktiske fag. Deretter kommer mine teoretiske perspektiver som er relevante i forhold til dybdelæring. Teorigrunnlaget har søkelys på hvordan læring og dybdelæring finner sted i tilknytning til undervisning og praksis.

3.1 Yrkespedagogikk

Begrepet yrkespedagogikk er et omfattende begrep fordi det berører flere praksisfelt. Hvis begrepet deles opp får vi to begreper, yrke og pedagogikk. Pedagogikk er begrepet om å lære, og stammer fra Sokrates og Platon sin filosofi (Myhre, 2009, s.26). Her er min fortolkning at Sokrates mente at det enkelte individ har behov for praktisk tilnærming før det kan lære å se sammenheng mellom teori og praksis. Metoden han benyttet for å få frem denne tilnærmingen var å stille spørsmål som inviterte til refleksjon hos individet. Aristoteles hevdet at mennesket kun ville få fullt utbytte av sin progresjon når de var i samspill med andre mennesker. Han hevdet videre at mennesket er et sosialt vesen som har en bedre utvikling sammen med andre mennesker. Dannelsesprosessen besto av *øvelse, vanedannelse, tilvenning, naturlige anlegg og innsikt*. Aristoteles mente at disse nøkkelkvalifikasjonene var et fundament for en god livsholdning og praksis (Myhre, 2009, s. 29). Tilnærmingen kunne skape en adferdsforandring hos individet og det kunne bli en varig forandring i læreprosessen. Læring kan på mange måter sees som en erfaring.

Yrkespedagogikk knyttes til yrkesfaglige læringstradisjonen der det praktiske og teoretiske fag knyttes i sammen - fra det som er konkret til det som blir abstrakt, eller fra det abstrakte til det konkrete (Nilsen & Haaland, 2018, s. 153). Læringsarbeidet er en praktisk tilnærming med utfordringer og oppgaver knyttet til yrkesopplæringen. Yrkesfaglærerens hovedoppgave er å legge til rette for at elevene utvikler yrkeskunnskap og en helhetlig yrkeskompetanse for elevene (Hiim & Hippe, 2012, s.120). Elevene arbeider med oppgaver og reflekterer over sitt læringsarbeid. Refleksjon har en sentral plass innenfor yrkespedagogikk for at elevene skal utvikle en forståelse for hva de skal gjøre for å begrunne sine valg og ta konsekvensene av valgene (Nilsen & Haaland, 2018, s. 154). Innenfor yrkespedagogikken arbeider elevene med case studier, eller prosjektarbeid. Gjennom slike oppgaver blir elevene mer bevisste på hvilke erfaringer de har fra tidligere arbeider. Elevene reflekterer og klarer å analysere sine

handlinger og utvikler nye kunnskaper. På denne måten tar elevene ansvar for egen opplæring og sin egen progresjon som mennesker i et samfunn. Deretter kan elevene prøve ut de nye kunnskapene i neste prosjekt eller praksis i YFF og se sammenheng mellom teori og praksis (Nilsen & Haaland, 2018, s. 154).

Innenfor yrkespedagogikken er elevmedvirkning sentralt i fra første dag eleven begynner på sin yrkesopplæring. Elevmedvirkning vil si at eleven får være aktiv i sin egen læringsprosess (Hiim, 2013, s.187). Elevene lager sin egen fremdriftsplan på når de skal være ferdige med oppgaven eller arbeidet. På denne måte blir eleven ansvarliggjort i sin arbeidsprosess. Samtidig blir eleven selvstendig og opplever mestring som gir selvtillit i til yrkesfaget (Halland, 2009, s.75).

3.2 Yrkesdidaktikk

Yrkesdidaktikk har en sentral plass i den norske yrkesopplæringen (Nilsen & Haaland, 2018, s. 130). Didaktikk handler om undervisning og læring knyttet til faginnhold (Lyngsnes & Rismark, 2016, s.25). Yrkesdidaktikk er når opplæringen inkluderer en fagopplæring til et yrke, for eksempel barne- og ungdomsarbeider. Yrkesdidaktikk omfatter planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisningen. Yrkesdidaktikk er hvordan undervisningen tilrettelegges slik at opplæringen oppleves som relevant for elevene. Yrkesfaglæreren må ta utgangspunkt i kompetansemålene for opplæringen. Kompetansemålene er i yrkesfagene relativt åpne og gir et stort handlingsrom når det gjelder å velge innhold og arbeidsmetode. Kompetansemålene er rettet mot valgt yrke, og inneholder hva det forventes av elevene hva de skal lære, samt at det er informasjon til elevene om hvilket utbytte de skal få av opplæringen (Sylte, 2013, s.57).

Yrkesfaglæreren planlegger etter den didaktiske relasjonsmodellen og bruker kompetansemålene på hvordan undervisningen skal forankres til et yrke. Den didaktiske relasjonsmodellen inneholder mål som forteller om hovedhensikten med opplæringen. Her kommer kompetansemålene som er beskrevet i læreplanverket for helse og oppvekst VG1 inn (Hiim & Hippe 2012, 62). Videre er det innholdet yrkesfaglæreren må se på. Innhold er det som læreren og elevenes arbeid handler om. Innholdet må velges ut og tilrettelegges slik at det blir en helhetlig yrkesoppgave og elevene ser hva det er som skal læres og hvordan

oppgavene skal løses. Her kan det for eksempel være samarbeid om en praktisk oppgave, en case som knyttes opp mot praktisk arbeid (Hiim & Hippe, 2012, 79). Deretter er det elevenes læreforutsetninger som er hvilken utvikling elevene bør ha gjennomgått på et fagområde for å få et godt utbytte av undervisningen. Læreforutsetningene til eleven påvirkes av de psykiske, fysiske og sosiale ressursene som eleven møter skolen med (Hiim & Hippe, 2012, s. 40-41). Så kommer læreprosessen som er en forandring i elevenes opplevelser og atferd som kommer i følge av de erfaringene elevene gjør i undervisning og praksis. I læreprosessen blir det lagt vekt på at elevene selv er aktive i prosessen. Aktivitet i opplæringen har betydning for om elevene klarer å tilegne seg ulike kunnskaper om for eksempel programfag innenfor helse som omfatter helse, samfunn, kultur og yrkesprofesjonalitet (Hiim & Hiipe, 2012, s. 96). Det neste som yrkesfaglæreren må ta hensyn til er vurdering og rammefaktorer. Vurdering er et omfattende arbeid i yrkesopplæringen. Yrkesfaglæreren må hele tiden tenke igjennom hva som skal vurderes, og hvordan det skal vurderes. Her er det en fordel å trekke elevene inn i vurderingsprosessen, fordi det bevisstgjør elevene i forhold til målene i undervisningssituasjonen (Hiim & Hiipe, 2012, s. 117). Når det gjelder rammefaktorene omhandler disse tid, klasserom, utstyr og hva det er som er tilgjengelig av ressurser for undervisningen (Hiim & Hiipe, 2012, s. 33).

Når yrkesfaglæreren planlegger undervisningen etter den didaktiske modellen er det nødvendig at yrkesfaglæreren tar hensyn til elevenes læreforutsetninger fordi disse påvirker elevenes motivasjon, livssituasjon, erfaringer og forventninger. Elevenes læring skjer best når den er tilpasset elevenes læreforutsetninger (Sylte, 2013, s.57). Når undervisningen er planlagt og det er tatt hensyn til elevenes læreforutsetninger vil elevene få en forbedret læreprosess ved at elevene er aktive i undervisningen som er planlagt (Sylte, 2013, s.67). Når elevene er ferdige med et kompetansemål vurderes elevenes læringsutbytte. I vurderingssituasjonen er det et aktivt samspill mellom yrkesfaglærere og elev. Vurderingssituasjonen kan gi konkrete føringer på om elevene klarer å se en koherens mellom fag og yrke og ha læringsprogresjon (Sylte, 2013, s.79). Under planleggingen av undervisningen må både sammenheng og en helhet vektlegges mellom fag og yrke. På denne måten blir yrkesopplæringen forankret i samfunnets behov (Nilsen & Haaland, 2018, s. 131).

Yrkesfaglærerens praksis i dybdelæring kan ansees som svært viktig når elever skal arbeide med fag. I dybdelæring benytter yrkesfaglæreren sine praktiske kunnskaper og sin ekspertise for å engasjere elevene og støtte læring på nye måter som for eksempel mer praktisk relatert undervisning. Det er viktig at jeg som yrkesfaglærer planlegger undervisningen slik at den

oppleves som meningsfull og at det blir dyp læring for elevene når de skal tilegne seg nye fagkunnskaper i programfagene som er kommunikasjon og samhandling, helsefremmede arbeid og yrkesutøvelse. Hvordan jeg som yrkesfaglærer kommuniserer i undervisningen med elevene kan ha betydning for hvordan elevene lærer, hvordan elevene forstår og interesserer seg for fagene. Det er når elevene forstår og viser interesse for fagene at det blir produsert kunnskaper (Østern, Dahl, Strømme, Petersen, Østern & Selander, 2019. s. 60-61). Læring er ikke noe som skjer momentant, men det utvikles gradvis fordi det er både en kognitiv, relasjonell og en fysisk prosess som finner sted når vi lærer noe nytt. Som yrkesfaglærer er det en forutsetning at jeg planlegger undervisningen slik at elevene klarer å se sammenhenger med undervisning, praksis, hverdagsliv og kultur (Fullan, Quinn & McEachen, 2018. s.103).

En viktig faktor for å utvikle gode læringsmiljøer slik at elevene kan ha en god læreprosess er å ha gode samarbeidsgrupper og skape en god kultur av tilhørighet i klasserommet, som bygger på elevens interesse i læringsarbeidet (Fullan, Quinn & McEachen, 2018. s.107). Samtidig vektlegges lærerens didaktiske kompetanse om hvordan kommunikasjonene i klasserommet er, hvordan faget formidles og hvordan det arbeides med faget. Hvordan fagene formidles har en betydning for hvordan hver enkelt elev modnes som et klokt og ansvarlig menneske gjennom fagene (Østern, Dahl, Strømme, Petersen, Østern & Selander, 2019. s. 22).

I den videregående opplæringen på Vg1 HO kan en se at elever med liten motivasjon strever mer enn motiverte elever med dybdelæring. Det kan virke som om elever som er genuint interessert i faget har lettere for å få en dypere forståelse av fagstoff. For å fremme motivasjon hos elevene som ikke er motiverte er det viktig at yrkesfaglæreren tilpasser opplæringen slik at de ser at det de lærer på skolen inngår i deres yrkespraksis. På den måten kan elevene som er umotiverte finne en meningskapning, noe elevene kan sette ord på. Dermed får de en forståelse som oppleves som mestring (Østern, Dahl, Strømme, Petersen, Østern & Selander, 2019. s. 23).

I dette kapitlet har jeg redegjort for yrkesdidaktikken og yrkesfaglærers praksis innenfor dybdelæring. I neste kapittel vil jeg redegjøre for den yrkespedagogiske tradisjonen, som konkretiserer hvordan elevene går i fra å være nybegynner i et fag til de får et fagbrev i yrkesopplæringen.

3.3 Fra novise til mester

I dette kapittelet vil jeg si noe om den yrkespedagogiske tradisjonen mesterlære. Denne tradisjonen henger sammen med teorien til Hubert Dreyfus og Stuart Dreyfus fra novise til mester. Når elevene starter på sin yrkesopplæring på Vg1 helse og oppvekst er de nybegynnere i et fag. Gjennom et skoleår tilegner elevene seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger før de skal videre til Vg2. Teorien til Dreyfus og Dreyfus er delt opp i fem stadier. Stadiene de tar for seg er nybegynner eller novise, avansert begyinner, kompetent utøver, kyndig utøver og ekspert som er mester (Illeris, 2017, s. 425). I lys av teorien til Dreyfus og Dreyfus vil jeg forklare hvordan elevene på vg1 starter sin yrkesutøvelse. Elevene er ikke ferdig utlærte på Vg1, men skal derifra gå videre til vg2, for og senere gå inn i en læretid som ender med et fagbrev. Jeg vil presisere at jeg legger til grunn hva elevene skal igjennom av kompetansemål på Vg1, og hvilke stadier elevene vil være på når de er ferdige med vg1 helse og oppvekst.

Når elevene begynner på Vg1 har de lite eller ingen kunnskaper om programfagene som er kommunikasjon og samhandling, yrkesutøvelse, helsefremmende arbeid og yrkesfaglig fordypning som er yrkespraksis (YFF). Innenfor de ulike programfagene er det kompetansemål om hva eleven skal lære. Eleven setter seg mål for hva den vil lære innenfor de ulike programfagområdene. Et eksempel på dette kan være et mål om å gi personlig omsorg fra programfaget yrkesutøvelse, som også blir utprøvd i YFF. Målet er at elevene skal kunne gi profesjonell omsorg. Elevene vil lære seg å bry seg om andre på en profesjonell måte, vise omsorg og ha noe faglig forståelse. Elevene skal også kommunisere med pasienter og brukere avhengig av hvilken rolle elevene vil innta i YFF. Elevene mangler her en sammenhengende forståelse av hvorfor det er nødvendig å gi profesjonell omsorg. I undervisningssituasjonen vil elevene tilegne seg kunnskaper om hvordan gi profesjonell omsorg. Elevene vil også få kunnskap om hvilke holdninger det er nødvendig å inneha, samt hvordan han eller hun skal kommunisere med de ulike brukere og pasienter. Det er nødvendig at elevene får veiledning i undervisningssituasjonen slik at elevene får prøve ut sine ferdigheter i praktisk arbeid YFF (Illeris, 2017, s. 426).

Gjennom praksis og teoretisk kunnskap vil elevene få en erfaring i hvordan de utøver profesjonell omsorg. Når elevene opplever mestring innenfor dette fagfeltet, vil elevene bli oppmuntret til å fortsette å prøve ut fagstoffet og utvikle ferdighetene sine og få mer erfaring.

Elevene vil igjennom denne erfaringen tilegne seg mer faglig kompetanse og utvikle ferdigheter (Illeris, 2017, s. 427).

På det tredje stadiet når elevene er kompetente utøvere vil elevene få mer erfaring gjennom YFF og gjenkjenne ulike situasjoner. Det kan være en situasjon som har oppstått tidligere i YFF og som elevene med egne erfaringer har klart å løse profesjonelt. Elevene reflekter over situasjonen og hvordan løsningen ble gjennomført. Refleksjonen elevene har handler om hvordan de kan løse situasjonen på en bedre måte neste gang. Elevene har nå fått en bedre forståelse av hvordan de kan løse sine oppgaver i sin yrkesutøvelse. På denne måten vil elevene bli mer bevisst på sine kunnskaper til å løse lignende situasjoner på en mer profesjonell måte (Illeris, 2017, s. 429).

Det fjerde stadiet omhandler kyndighet som vil si at man er faglært. Elevene på Vg 1 innehar ikke denne kompetansen etter det første skoleåret i videregående opplæring. På dette stadiet vet man ikke bare hva man skal gjøre, men også hvordan de skal gjøre det (Sylte, 2013, s.286). Kunnskaper, ferdigheter og erfaringer danner grunnlaget for hvordan man gjennomfører og tar beslutninger når en handling skal gjennomføres. Handlingen kjennetegnes ved at yrkesutøveren har intuisjon på hvordan handlingen skal gjennomføres og hvilke metoder som skal benyttes i handlingen uten at det oppstår hindringer (Illeris, 2017, s. 431). Når yrkesutøveren er på dette stadiet er videreutvikling en avgjørende faktor får å oppnå det siste stadiet som er ekspertise (Illeris, 2017, s. 432).

Femte stadiet som omhandler ekspertise betyr at man på dette nivået har innsikt og erfaring og er blitt en bevisst yrkesutøver (Illeris, 2017, s. 432). Yrkesutøveren lar seg ikke distrahere av andre handlinger, men har fokus på oppgaven som er her og nå. Yrkesutøveren er opptatt av å gjøre arbeidet sitt godt, og overveier alltid situasjonen slik at handlingen blir best mulig utført (Illeris, 2017, s. 433).

Teorien fra novise til mester knyttes opp mot den yrkespedagogiske tradisjonen. På begynnelsen av skoleåret på Vg1 er elevene med på å planlegge og gjennomføre sin egen læreprosess. Elevene er preget av usikkerhet, men konsentrerer seg om sitt arbeide med å løse oppgaver og caser knytte til fagfeltet. Ved at elevene arbeider med å løse caser og oppgaver starter læreprosessen og elevene klarer å se hvilken handling som må gjennomføres for å løse oppgaven. Gjennom skoleåret på Vg1 begynner elevene å bli mer trygge i rollen (Sylte, 2013, s.286).

3.4 Begrepet dybdelæring

I dette kapittelet vil jeg gå nærmere inn på teori om begrepet dybdelæring. Dybdelæring blir oppfattet som det motsatte av overflatelæring, og dybdelæring er attraktivt fordi dybdelæring bidrar til å sette sammen kunnskap på en egen måte slik at man kan øke en helhetlig forståelse (Østern, Dahl, Strømme, Petersen, Østern & Selander, 2019. s.41). For å få en bred forståelse av hva dybdelæring er har jeg hentet teori fra flere kilder. Det vil bli henvist til både lærebøker, artikler og masteroppgaver om temaet. Dybdelæring omhandler kvaliteten på elevenes læringsprosess og elevenes læringsutbytte. Læringsprosesser som fremmer dybdelæring, kan sees som prosesser der elevene arbeider med lærestoffet over tid og får gode tilbakemeldinger under læringsarbeidet. I læringsarbeidet er det utfordringer i oppgaveløsning som driver elevene til videre prosess og faglig utvikling (Fullan, Quinn & McEachen, 2018, s.32). Refleksjon er en viktig del av dybdelæringen slik at elevene forstår sammenhengen av lærestoffet. Det vil si at elevene kan anvende fagkunnskapen de får og oppnår en helhetlig forståelse som benyttes i både yrkesutøvelse og som samfunnsborger (Fullan, Quinn & McEachen, 2018, s.32).

Tabellen under er med for å vise skille mellom dybdelæring og overflatelæring.

Dybdelæring	Overflatelæring
Elever relaterer nye ideer og begreper til tidligere kunnskap og erfaringer.	Elever jobber med nytt lærestoff uten å relatere det til hva de kan fra før.
Elever organiserer egen kunnskap i begrepssystemer som henger sammen.	Elever behandler lærestoff som adskilte kunnskapselementer.
Elever ser etter underliggende mønstre og underliggende prinsipper helhet og sammenheng.	Elever memorerer fakta og utfører prosedyrer uten og forstå hvordan eller hvorfor.
Eleven vurderer ny informasjon og knytter den til konklusjoner.	Eleven har vansker med å forstå ny informasjon som er forskjellig fra det de tidligere har møtt i læreboka.
Elever forstår hvordan kunnskap blir til gjennom dialog og vurderer logikken i et argument og kritisk refleksjon.	Eleven behandler fakta og prosedyrer som statisk kunnskap, overført fra allvitende autoritet.
Eleven reflekterer over egen forståelse og sin egen læreprosess.	Eleven memorerer uten å reflektere over formålet eller egne læringsstrategier.

Tabell 2 Forskjellen mellom dybdelæring og overflatelæring, Sawyer 2006. (Gamlem & Rogne, 2018, s.9).

Dybden i faget skal gi elevene et bedre utgangspunkt til å begynne på Vg2. På Vg1 får elevene først mulighet til å bli kjent med ulike begreper. Deretter må elevene begynne å arbeide med begrepene og fagstoffet slik at de kan sette det inn i ulike kontekster. For

eksempel hvordan de kan benytte seg av ulike former for sosial kompetanse og sette det inn i ulike sammenhenger. For at elevene skal få dette til må yrkesfaglæreren bruke didaktiske virkemidler ved å ta utgangspunkt i yrkesutøvelsen. Didaktiske virkemidler handler om å bevisstgjøre eleven på hva de gjør i programfagene. Det kan for eksempel være at elevene skal ivareta et godt kosthold. Da må yrkesfaglæreren planlegge og tilpasse undervisningen i forhold til det elevene skal lære om kosthold og helse (Nilsen & Haaland, 2018, s.130) Yrkesfaglæreren konkretiserer læringsmål og kompetanser i form av ulik tilrettelegging og gjennomføring av undervisningen. På denne måten vil elevene få et innblikk i noe av yrkeskompetansen som helse og oppvekst fagene trenger (Nilsen & Haaland, 2018, s. 131).

Dybdelæring vil si at elevene skal tilegne seg kunnskaper ved bruk av tanker, sanser, følelser og forståelse (Østern, Dahl, Strømme, Petersen, Østern & Selander, 2019. s.16). Dybdelæring, eller å lære i dybden, vil si å forstå lærestoffet ved å se det i ulike sammenhenger. Det vil si at eleven kan reflektere over nye situasjoner og erfaringer som eleven opplever i undervisningen (Fullan, Quinn & McEachen, 2018. s. 45). Det handler om hva eleven sitter igjen med av kunnskap etter undervisning, og som eleven har mulighet til å reflektere over, og ta med seg til nye kontekster. Dybdeundervisning er ment til å gi elevene mulighet til å se sammenheng mellom flere temaer. Temaene elevene får opplæring i skal ha en tverrfaglig forståelse. Det kan være temaer som kosthold, fordøyelse og planlegging av kosthold for en bruker. I et tverrfaglig tema er skriving og digitale ferdigheter nødvendig for å få en progresjon og se en sammenheng. Disse ferdighetene er med på å forbedre elevenes prestasjoner og bidrar til mestring og en bedre læringsprogresjon (Østern, Dahl, Strømme, Petersen, Østern & Selander, 2019. s.26).

Dybdelæring handler om at elevene får en sammenheng mellom kunnskap, innsikt og erfaring. For å få en dypere forståelse og evne til å ta i bruk den kunnskapen de tilegner seg gjennom undervisning på skolen må elevene forstå fagstoffet og kunne sette det inn i egne sammenhenger. Elever er nysgjerrige av natur og de må gis utfordringer for å få fram deres fulle læringspotensial (Fullan, Quinn & McEachen, 2018, s. 39). Dette innebærer at elevene skal få hjelp til å gjenkjenne kunnskap og forstå sammenhengen med de nye begrepene de får i undervisningssituasjoner, fordi det er gjennom dybdelæring at nye tanker og ideer blir forankret inn i teori i de ulike fagområdene (Landfald, 2016).

Fullan, Quinn og McEachen beskriver prosessen med å definere dybdelæring som begrep. De skriver om seks globale kompetanser som de mener er viktig at et menneske innehar, og

dybdeløring er prosessen med å tilegne seg disse kompetansene. Den første kompetansen er karakter, som omhandler å lære og lære. Karakter er med på å gi elevene mulighet til å bli gode til å arbeide målrettet, selvstendig og ta ansvar. Deretter kommer medborgerskap og samfunnsansvar hvor man skal tenke som globale borgere og vise interesse for virkelighetsnære problemer som påvirker mennesker og miljømessig bærekraft. Elevene skal samtidig vise evner og medfølelse, empati og bekymring for andre. Den tredje kompetansen er samarbeid. Her handler det om å kunne arbeide i team, utvikle sosiale, emosjonelle og interkulturelle ferdigheter, og å lære av andre og samtidig bidra til andres læring. Den fjerde kompetansen tar for seg kommunikasjon. Å kommunisere på flere plattformer med forskjellige verktøy og med forskjellige målgrupper i fokus. Det er også nødvendig med refleksjon for å bli bedre på kommunikasjonskompetansen, forfølge nye ideer og lederskap for å omgjøre ideer til handling. Femte kompetanse er kreativitet som omhandler skaperevne, og å stille utforskende spørsmål. Den siste kompetansen er kritisk tenkning som omhandler å evaluere informasjon, løse problemer, konstruere meningsfull kunnskap og eksperimenter (Fullan, Quinn & McEachen, 2018, s. 42). Det er disse seks elementene som er rammene for dybdeløring, og som må være til stede for at læring kan karakteriseres som dybdeløring. Disse seks kompetansene beskriver hvordan mennesket tenker når det for eksempel gjelder problemløsing, samarbeidsferdigheter, ansvarlighet og selvinnsikt som ligger til grunn for å utvikle seg til en global borger (Fullan, Quinn & McEachen, 2018, s. 63).

3.4.1 Dybdeløring i praktiske fag

For at elevene skal få dybdeløring i programfagene må det være praktiske oppgaver i oppløringen (NOU 2015:8, s.74). Praktisk oppløring er nødvendig i programfagene for at eleven kan se sammenheng mellom de ulike programfagområdene på helse og oppvekstfag. I de praktiske oppgavene blir det lagt til rette for at elevene kan reflektere over hva oppgaven består av og hvordan den skal løses, og hvorfor er det viktig reflektere over hva som er gjort i prosessen med læringsarbeidet. Med praktiske oppgaver og aktiv i læringsarbeidet får eleven vite gjennom veiledning hva som forventes i de ulike programfagområdene (NOU 2015:8, s.75).

Undervisningen skal bidra til refleksjon. Elevene skal kunne reflektere over sin egen læring, forstå sin læreprosess og klare å tilegne seg kunnskap på selvstendig vis. Når eleven har forståelse for sin egen læreprosess vil det skape motivasjon hos eleven samtidig som det

fremmer mestring (Gamlem & Rogne, 2018, s.31). Refleksjon er en viktig del av dybdelæringen. Når eleven reflekterer utvikler eleven bevissthet og forståelse over sin læreprosess. Det vil si at eleven kan anvende fagkunnskapen og oppnå en varig forståelse (St. meld nr. 28, s. 34). Det er enighet på forskningsfeltet at dybdelæring fremmer elevens utvikling i fagene og utvikling mot et arbeidsliv og som deltager i samfunnet. I dybdelæring legges det opp til at undervisningen skal utøves slik at elevene blir aktive i egen læringsprosess. Metakognisjon og selvregulering handler om at eleven reflekterer, kontrollerer og påvirker egen læring og tenkning. Læreren skal støtte opp under prosessen med gode læringsstrategier som bidrar til at elevene lærer gjennom hele livet. Ved å skape et godt læringsmiljø for alle elever, kan muligens dette bidra til å øke prestasjoner for hele læringsgruppen. Ved at læreren under prosessen benytter formativ vurdering gjennom læringsprosessen i problembasert læring får eleven en kontinuerlig tilbakemelding på hvor han/ hun står i læringsarbeidet (NOU 2014:7 s.11).

Dybdelæring og pedagogikk består av fire elementer som skal bidra til å forsterke hverandre. De fire elementene er fysisk utvikling, kognitiv utvikling, emosjonell utvikling og sosial utvikling. Som fremtidige fagarbeidere har disse utviklingsområdene stor betydning når elevene skal utvikle seg igjennom et livsforløp og ha læringsprogresjon. Utviklingsområdene er med på å bidra til ulike prestasjoner elevene kan oppnå i opplæringen (Fullan, Quinn & McEachen, 2018, s.48). Formålet med opplæringen er at elevene skal kunne benytte fagkunnskaper til fremtidige yrker og kunne se sammenhengen i fagene, oppnå kunnskap og mestre praktisk utførelse. Frem mot 2020 skal det arbeides med at kompetansemålene skal bli tydeligere i prioriteringene av fagstoff. Det skal vektlegges hva som er mest sentrale kjerneelementene for elevene. Kjerneelementene består av sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksform (St.meld.nr 28. s.35). Her kan jeg sitere Utdanningsdirektoratet sin beskrivelse av kjerneelementene:

«Det viktigste innholdet det elevene må lære for å kunne mestere og bruke faget. Det kan altså være kunnskapsområder, metoder, begreper, tenkemåter og uttrykksformer»

(<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/kjerneelementer>)

For at våre elever skal dra nytte av læring knyttet opp mot dybdelæring, må elevene lære å lære. Det betyr at elevene må ta et større ansvar for læring og forstå hvordan læreprosessen

fungerer, som igjen krever kunnskap om metakognisjon. Metakognisjon omhandler kunnskap og innsikt i egne læreprosesser. Elevene må kunne arbeide med fagstoff og reflektere over det de lærer. Elevene må reflektere for å anvende og knytte sammen lærestoffet. Samtidig må de lære å knytte opp kompetansemål til sin oppgave, og vise forståelse i egen læringsprogresjon. Eleven må i tillegg vurdere sitt eget arbeid kritisk og motta tilbakemeldinger fra medelever og lærer (Fullan, Quinn & McEachen, 2018. s.95). Når eleven opplever positive tilbakemeldinger fra medelever og lærer, vil eleven få økt mestringsfølelse, og dermed øke læringsprogresjonen. Det er med på å bidra til en økt bevissthet om læringsprosessen. Så kan en stille seg spørsmålet om vg1 elever har nok innsikt og motivasjon til denne arbeidsmetoden (Fullan, Quinn & McEachen, 2018. s.95). En ser av erfaring at motivasjon og interesse er av stor betydning når elever arbeider med fagstoff. Hvis elevene har vilje til å tilegne seg nye kunnskaper i forhold til fagstoffet, ser vi en egen drivkraft hos eleven som er den indre motivasjonen (Illeris, 2017. s.114). Når eleven har drivkraften og den indre motivasjon er eleven mer oppmerksom på hva den skal tilegne seg av nye kunnskaper, fordi det er det emosjonelle som knytter det faglige sammen med hverdagslige hendelser (Illeris, 2017. s.115). Hvordan yrkesfaglæreren arbeider for å skape motivasjon hos elevene er i denne sammenheng et sentralt spørsmål.

3.5 Teoretiske perspektiver

I dette kapittelet vil jeg presentere ulike perspektiver på læring. Læringsperspektiver som har betydning for om det skal være dybdelæring for elevene på Vg1. Noen av de sentrale punktene i dybdelæringen er samarbeid, kritisk tenking, og sosiale ferdigheter. Mine valg av teoretiske perspektiver falt derfor på teorier som omfavnet disse elementene. Den første teorien jeg redegjør for er den kognitive teorien til Jean Piaget som setter lys på hvordan mennesker tenker og setter kunnskap og erfaring i system. Videre så vil jeg ta for meg sosiokulturell læringsteori. Her tar jeg for meg Roger Seljø sin teori om det sosiokulturelle som er bygd opp på Vygotsky sin teori om å lære i samspill med andre. Videre redegjør jeg for Donald Schön sin teori om refleksjon i handling. Til slutt vil jeg presentere Kolbs sin læringssirkel, og John Dewey sin teori som bygger på erfaringslæring. Til slutt har jeg et lite kapittel om elevenes motivasjon. Disse teoriene er valgt på grunnlag av at alle presenterer begivenheter og erfaringer i fra omverden og hvordan man tilegner seg kunnskaper i omgivelsene. Ved å presentere disse teoriene vil jeg danne et godt grunnlag for min

problemstilling *Hvordan tilrettelegger yrkesfaglæreren for dybdelæring for elevene i programfagene på vg1 helse og oppvekstfag?*

Læring er noe som foregår hos hver enkelt elev, og det er utvikling i en sosial og samfunnsmessig sammenheng (Illeris, 2017. s, 36). Læring har både en sosial og individuell side. Når jeg snakker om ulike perspektiver på læring så vil man automatisk knytte det til skolen. Det er skolen som er den grunnleggende institusjonen hvor læring foregår. Men læring er mye mer enn på skolen. Læring foregår overalt i lærende virksomheter og i samfunnet generelt. I dagens samfunn er det slik at alle unge og voksne i vår del av verden bruker sirka 10000 timer av sitt liv til å gå på skole, og mange mye mer (Illeris, 2017. s,13).

3.5.1 Kognitiv læringsteori

Dette kapittelet omhandler kognitiv læringsteori. Når det gjelder kognitiv læringsteori har jeg valgt å ta for meg grunnleggeren av kognitiv læringsteori Jean Piaget (1896-1980). Hans læringsteori handler om hvordan elevene tilegner seg kunnskaper gjennom mentale prosesser hvor elevene oppdager verden på egen hånd uten og være styrt av andre (Seljø, 2017, s,107). Piaget mente at utviklingen til eleven besto av at eleven samhandlet med omgivelsene og lærte verden å kjenne. Erfaringer får vi ved at vi ser hvordan objektene ser ut og at vi tar på de og blir kjent med hvilke egenskaper de har. På denne måten tilegner eleven seg erfaringer (Seljø, 2018, s.60). Piaget var opptatt av å sette erfaringene inn i skjemaer. Piaget ser på skjemaene som byggesteiner i alt vi gjør og erfarer. Nye skjemaer kommer av nye erfaringer. I kognitiv læringsteori er det de indre kognitive prosessene og tankevirksomhet som er utgangspunktet for hvordan elevene forstår læring og tilegner seg kunnskaper. Piaget hevdet at eleven forstår alt nytt eleven står overfor, så lenge det er i tråd med det eleven kan fra før (Lyngnes & Rismark, 2016, s. 62). Det er naturgitt at elevene organiserer sine tankestrukturer slik at det blir kognitive prosesser. Eksempel på dette er når elevene på vg1 får lære om kommunikasjon. De kan noe om kommunikasjon fra før, ved at de er sosiale og omgås andre. I det nye skjemaet så har de lært at kommunikasjon består av flere prosesser. Det er med på å bevisstgjøre elevene i forhold til holdninger ovenfor andre mennesker og hvordan man kommuniserer med ulike mennesker. Her vil elevene lære å skille mellom arbeidskolleger i yrkespraksis og venner.

På denne måten vil eleven tilegne seg kunnskaper gjennom læring, erkjennelse og forståelse av omverden. Ved at eleven tilegner seg kunnskaper vil eleven forstå og få en innsikt gjennom aktiviteter der eleven oppdager hvordan verden fungerer (Illeris, 2017, s. 55). Piaget var opptatt av at det var innholdet i det som skulle læres som var av betydning for eleven, og tenking en videreføring av en handling (Tetzchner, 2013, s.212). Det at eleven tenker over handlingen for å nå mål og løse problemer er internaliserte handlinger som er grunnlaget for all utvikling. Utviklingsprosessen handler om assimilasjon og akkomodasjon. Denne prosessen med assimilasjon og akkomodasjon er en prosess som foregår gjennom hele livet (Tetzchner, 2013, s.212).

Assimilasjon handler om det hver enkel elev kan fra før. Den finner sted når en tar i bruk foreliggende skjemaer for å forstå det som skjer. Man prøver å forstå noe nytt og få det til å være en koherens mellom det man allerede vet fra før og det nye som skjer. Hvis den nye hendelsen ikke passer i de eksisterende skjemaene som finnes fra tidligere erfaringer, må det utvikles mer passende skjemaer. Vi tilpasser tankegangen slik at den passer inn med den nye informasjonen som vi får (Lyngnes & Rismark, 2016, s. 63). Denne formen for utvikling er en læringsprosess som skjer rolig og naturlig. Den må oppbygges og stabiliseres. Denne prosessen kan relateres til handlinger, personer, kunnskaper og begreper som man foretrekker, og presiserer i forhold til den ytre verden, og til det man har dannet seg i et skjema på fra før (Tetzchner 2013, s.213).

Akkomodasjon er når skjemaene endres i forhold til hva man kan fra før og endringene blir tilpasset nye kunnskaper, hendelser, personer og begreper. For at det skal være en utvikling i akkomodasjon, må man i forbindelse med læring vise interesse for det som skal læres (Tetzchner 2013, s.213). Ut fra en slik prosess vil det være en kognitiv utvikling i forhold til assimilasjon og akkomodasjon. I denne prosessen er det viktig å tenke på at alle elevene er forskjellige med ulike utviklede mentale ferdigheter som vil gjøre at læringsprosessen vil være individuell (Illeris, 2017, s.64). Det vil hele tiden bli utviklet nye skjemaer uavhengig av hverandre som representerer kunnskaper elevene har tilegnet seg (Tetzchner 2013, s.215). Det kan likevel oppstå situasjoner der verken assimilasjon eller akkomodasjon finner sted. Hvis vi står ovenfor noe som er totalt fremmed for oss, vil vi ikke kunne sette det inn i noe skjema. Et eksempel på dette er at vi hører et språk vi ikke forstår (Lyngnes & Rismark, 2016, s. 63). Vi kan for eksempel ikke begynne å snakke et språk vi ikke kan. Vi er nødt til å lære oss språket før vi kan snakke det. For å utvikle oss må vi gjennom prosessene med assimilasjon og akkomodasjon gjennom prosessen med kunnskapsutvikling på egen hånd.

Ved at elevene hele tiden utvikler seg forandrer det seg med nye erfaringer, for eksempel at man blir mer bevisst på seg selv med de nye erfaringene og lære seg språk (Seljø, 2018, s.65).

Kognitiv utvikling er en prosess der biologiske sammenhenger og erfaring arbeider sammen. Ifølge Piaget er det den kognitive utviklingen som gjør opplæring mulig (Tetzchner, 2013, s.224). Gjennom den kognitive utviklingen til elevene vil jeg i neste kapittel jeg trekke inn Donald Schön sin teori om hvordan læring tilføres gjennom refleksjon. Gjennom refleksjon utvikles våre tanker og vi blir mer bevisste på våre handlinger.

3.5.2 Læring gjennom refleksjon

Refleksjon inngår som et sentralt element i dagens videregående opplæring. Refleksjon over egen læring er en nødvendighet for den faglige opplæringen slik at det blir en styrke av det man har lært på et område (St.Meld 28, 2015-16). I forbindelse med at vi reflekterer over noe, vil det si at vi tenker nærmere etter noe. Altså ettertanke. Refleksjon er en prosess som settes i gang etter vi har gjennomført noe. Da blir det rom for ettertanke og det er denne prosessen som utgjør at det blir rom for læring og utvikling (Illeris, 2017, s.90). I dagens videregående opplæring på Vg1 er vi opptatt av at elevene reflekterer over den kunnskapen de har tilegnet seg (Nilsen & Haaland, 2018, s.185). Refleksjonen kan brukes til å tenke igjennom: hva var det jeg gjorde i praksis? Det er den refleksjonen som med ettertanke over praksis som kan gjøre at det blir en akkomodasjon slik at overføringen av ny kunnskap finner sted (Illeris, 2017, s.90).

Donald Schön er opptatt av hvordan mennesker lærer og tilegner seg kunnskaper gjennom refleksjon. Schön hevder at det må være en kognitiv tanke eller en erfaring som knytter seg til en handling eller praksis. Mange av de handlingene vi utfører, gjør vi på bakgrunn av den kunnskapen vi har i forhold til den konkrete handlingen som vi utfører i praksis. Det er i denne forbindelsen begrepet *refleksjon i handling* og *viten i handling* er oppstått (Illeris, 2017, s. 348). Ved at det oppstår en refleksjon over en handling eller en begivenhet er ikke alltid eleven klar over hvorfor den gjør som den gjør. Man gjør noe i praksis og man vet konkret hvordan man skal gjøre det, men ved ettertanke blir eleven mer bevisst på hvordan man kan gjøre det annerledes og bedre. På denne måten evaluerer og vurderer man den handlingen eller begivenheten som er utført. Ved hjelp av denne evalueringen og vurderingen forbedrer man sin praksis (Wahlgren, Høystrup, Pedersen, Rattleff, 2006, s103). Denne formen for

refleksjon kan trekkes til yrkespedagogikken ved at eleven får veiledning etter en gjennomført oppgave. Yrkesfaglæreren spør eleven hva som fungerte godt og hva som kan gjøres bedre. Hva var årsaken til at det gikk slik? Da vil eleven begrunne sine handlinger i prosessen med oppgaveløsning (Nilsen & Haaland, 2018, s.186).

Schöen hevder at det å reflektere er å eksperimentere (Wahlgren, Høystrup, Pedersen, Rattleff, 2006, s104). En eksperimentell handling kan være at eleven reflekterer over en oppgave i praksis, og blir bevisst på hvilke følelser som oppstår under gjennomføring av oppgaven. Hvis individet for eksempel har løst et problem i forhold til seg selv, så vil det det være en refleksjon over handlingen som er utført i praksis (Wahlgren, Høystrup, Pedersen, Rattleff, 2006, s104). Individet reflekterer over situasjonen, og tilfører ny innsikt i hvordan situasjonen kan løses. Da vil eleven oppnå et bedre resultat. Det vil oppstå en forståelse som fører til en bedre gjennomføring neste gang eleven skal gjennomføre den samme oppgaven. På denne måten vil eksperimentet være med å styre handlingen man er i ferd med å gjennomføre (Wahlgren, Høystrup, Pedersen, Rattleff, 2006, s106).

Schöen hevder at det er tre faser innenfor denne eksperimentelle refleksjonen. Den første fasen er den eksplorative som er den undersøkende fasen. Det kan være den fasen som gir et umiddelbart svar på spørsmålet som knyttes til en mer eller mindre spontan handling. Den andre fasen er handlingsprøvende. I denne fasen undersøker man om den handlingen man utfører fører til noe resultat, eller er utfallet det samme. I tredje fase er det han kaller for hypotesetesting. Her gjør man ulike undersøkelser og prøver å finne ut hvilken handling som er den beste å bruke i den gitte situasjonen. På den måten vil man få en antagelse på hvorfor man skal gjennomføre handlingen på den måten (Wahlgren, Høystrup, Pedersen, Rattleff, 2006, s104-105). Sammenhengen med denne måten å reflektere over handlingen kan trekkes inn til yrkespedagogikken. Når elevene på Vg1 er ute i yrkespraksis har elevene fått ulike mål de skal arbeide med og løse i YFF. Hvis det er enkle oppgaver vil eleven tidlig reflektere over at det den gjorde er bra. Ved litt mer kompliserte oppgaver prøver man seg frem, og undersøker bedre på hvordan man kan gjennomføre oppgaven og oppnå et godt resultat (Wahlgren, Høystrup, Pedersen, Rattleff, 2006, s104-105).

Når jeg parallelliserer Schön sin teori til hvordan jeg som yrkesfaglærer arbeider for å implementere dybdelæring inn i fagene på vg1, ser jeg at Schön sin teori om refleksjon er aktuell for hvordan elevene klarer å tilegne seg fagstoff og ha en læringsprogresjon i sin yrkesopplæring. Eleven arbeider med noen enkle og sammensatte oppgaver, og har en

læringsprogresjon av oppgaven det arbeides med. Da vil eleven reflektere over handlingen i oppgaven og få en forståelse gjennom denne erfaringen i prosessen med arbeidet (Wahlgren, Høyrup, Pedersen, Rattleff, 2006, s104-105).

3.5.3 Sosiokulturelt perspektiv

I motsetning til Piaget sin teori som hevder at mennesket behandler informasjonen det tilegner seg på egen hånd uten og være styrt av andre, hevder den sosiokulturelle læringsteorien det motsatte (Seljø, 2017, s.107). I lys av Roger Seljø sin teori er mennesker deltakere i en sosial interaksjon som gjør at vi tenker og handler på bestemte måter. I et sosiokulturelt læringsperspektiv skjer læring på to plan. Det ene planet er det kognitive, og det andre er på det sosiale. På det ene kognitive planet har motivasjon, moral, selvforståelse, identitet og personlighet en stor innvirkning på eleven og betydning for det sosiale (Seljø, 2017, s.37). På det andre planet er det ikke eleven alene som påvirker læringssituasjonen, men det er det sosiale samspillet rundt elevene. Seljø viser til at endringer i elevers kognitive bevissthet skjer hovedsakelig gjennom deltagelse i kulturelle og sosiale sammenhenger, det å være deltagende i både språk, sosial praksis og i undervisning. Ved at vi forstår ord og språklige utsagn oppnår vi en kunnskapsbygging som er elementær for elevene. Det gjør at den kunnskapen vi tilegner oss oppleves som meningsfull og at vi er delaktige i samfunnet (Seljø, 2017, s. 85). Gjennom samhandling med andre mennesker internaliserer vi kulturens redskaper og tenkemåter. Internaliserer vil si at vi lar oss påvirke av ytre prosesser i form av kulturer, oppdragelse, dialoger og problemløsning i samarbeid med andre mennesker (Bø & Helle, 2008, s. 133). Redskapet som benyttes er språket. Språket og andre handlinger som for eksempel tegn er redskapene som benyttes når vi skal beskrive hendelser eller visualisere noe for hverandre (Tetzchner, 2013, s. 50). På denne måten vil adferden vår endres ved hjelp av språk og tegn når vi vokser opp i sosiale fellesskap (Sejø, 2018, s. 111). Ved å ha interaksjon i gruppearbeid kan dette bidra til gode holdninger, samarbeid, motivasjon til å lære og identitetsbygging (Lyngnes & Rismark, 2016, s.114).

Ved at elevene er i et samspill med hverandre blir vi trukket inn i ulike kulturelle virksomheter som påvirker motivasjonen og er av betydning for det samfunnet vi lever i. Innenfor de kulturelle og sosiale virksomhetene vil vi mennesker utvikle oss innenfor språk, tegn og andre medier som bidrar til læring. Denne formen for kunnskapsutvikling påvirker elevene slik at de blir bevisste på sine erfaringer som gjør at de blir mer delaktige i sosiale

sammenhenger. Gjennom denne formen for kommunikasjon blir kunnskaper videreført fra lærer til elev og man forstår det sosiale samspillet mellom relasjonene. Vi mennesker utvikler oss i samspill med andre mennesker (Seljø, 2017, s.44).

Elevene utvikler seg hele tiden ved at de inntar nye kunnskaper, og ser nye muligheter i ulike situasjoner. Våre handlinger og forståelser endres hele tiden og settes inn i ulike sammenhenger. Det er i disse ulike sammenhengene elevene utvikler seg på flere nivåer i sosiale praksiser (Seljø, 2017, s.139). Å tilegne seg kunnskaper i denne sammenheng mellom omgivelsene og hvordan kunnskapen skal forstås, er en subtil læreprosess.

Læreprosessen kan oppleves som kompleks da vi lever i et kunnskapssamfunn som stadig er i endring (Seljø, 2017, s.139). Det er en sammenheng mellom det kognitive, det fysiske og det kommunikative som gjør at læreprosessen forstås, og vi forstår den handlingen som utføres. Hvis jeg trekker dette til undervisningssituasjonen i yrkesutøvelsen på vg1 kan det for eksempel være i praksis i faget YFF. Når elevene er ute i praksis lærer de seg prosedyrer på for eksempel hvordan forbygge spredning av smitte ved hjelp av god håndhygiene. Denne prosedyren innebærer en løsning på hva som må gjøres for å forbygge smitte som blir innbakt i en fysisk opplevelse som elevene får en erfaring med. Denne erfaringen gjør at elevene selv vurderer og reflekterer over hvorfor det er nødvendig med god håndhygiene (Seljø, 2017, s.139). Når arbeidet med casen er bestått vil eleven oppleve mestring som gir motivasjon til å arbeide videre med fagstoffet. I et sosiokulturelt læringsperspektiv er det typisk at kunnskaper, ferdigheter og forståelse er forankret i en virksomhet hvor kunnskaper og ferdigheter vokser frem og kan anvendes (Seljø, 2017, s.145). Figuren viser stegene elevene utvikler seg når det gjelder å tilegne seg kunnskaper.

Figur 2 Modell laget av Angelita «elvenes utvikling»

5.3.4 Å lære gjennom erfaring

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for hvordan læringsforskeren David A. Kolb har tatt utgangspunkt i Piaget sin kognitive læringsteori. Kolb sin læringsteori har videreført og

utvidet Piaget sin teori med sin læringssirkel basert på erfaringslæring gjennom erkjennelse. Den er sentral fordi den forklarer hvordan elevene tilegner seg kunnskap ved at eleven har en opplevelse og en forståelse som blir en erfaring i læringsprosessen. I tillegg vil jeg presentere John Dewey sin teori om erfaringslæring.

Erfaring handler om hvordan menneskers opplevelse av seg selv og verden er i en gjensidig interaksjon med omgivelsene og verden. Det er den prosessen der vi mennesker, individuelt og kollektivt veloverveid tilegner oss virkeligheten og våre forbindelser til den (Illeris, 2017, s.158). Jeg har valgt disse to teoriene fordi de danner et grunnlag for hvordan elevene på Vg1 Helse og oppvekst arbeider ved å skape seg erfaringer gjennom praksis og refleksjon.

Når jeg tar for meg Kolb sin læringssirkel så ser jeg på forholdet mellom erfaringen eleven får i praksis, og hvilke refleksjoner eleven har rundt opplevelsene og til slutt hvordan eleven klarer å og se sammenhenger mellom teori og praksis (Walhgren, Høytrup, Pedersen og Rattleff, 2006, s.129). I lys av Kolb sin læringsteori er læring en prosess som forbinder utdanning med personlig utvikling (Illeris, 2017, s. 79-80). Kolb sin læringssirkel har et helhetlig læringsperspektiv, illustrert ved en spiral. I begynnelsen kan man lite og etter hvert får man mer kunnskap og erfaring. Den tar for seg det kognitive som handler om de mentale prosessene som foregår hos eleven og hvordan eleven oppfatter, erfarer og reflekterer over lærings situasjonen og samtidig føler mestring (Illeris, 2017, s. 79-80). Når eleven blir bevisst på sine handlinger, vil eleven oppleve mestring som kan føre til at eleven klarer å analysere og beskrive sine handlinger. På denne måten vil eleven få innsikt og kunnskap. Eleven vil da lettere kunne knytte teori og yrkespraksis i sammen. Slik vil elevene oppnå en helhetlig forståelse over sin læringsprosess og ha en økende progresjon (Nilsen & Haaland, 2018, s.154).

Figur 3 Kolbs læringsirkel (Nilsen & Haaland, 2018, s.154)

Når man ser på John Dewey sin teori om erfaringslæring er denne i tråd med Kolb sin lærings sirkel om erfaringslæring. Dewey sin læringsteori retter seg mot erfaringslæring. Dewey er opptatt av hvordan vi forstår og endrer våre handlinger ut fra de erfaringene vi gjør oss, og hvordan vi tilegner oss kunnskaper gjennom deltagelse i praktiske og undersøkende aktiviteter. Han er opptatt av at det skal være en kontinuitet gjennom utvikling, erfaring og samspill (Dewey, 2005, s.13). Læringen finner sted i et fellesskap. Læring foregår som en praktisk og undersøkende prosess (Dewey, 2005, s.12-13). Selv om den kognitive utviklingen har en stor betydning for å forstå yrkesspesialisering og dybdelæring kan man si at Dewey ikke er opptatt av kognitiv læring og det som er forbundet med mentale prosesser (Illeris, 2017, s.494). Med det for øyet vil jeg drøfte yrkesspesialisering og dybdelæring opp mot Dewey erfaringslærings teori.

Det er enkelte forskjeller på disse to teoriene, men begge er aktuelle i forhold til hvordan eleven tilegner seg kunnskaper. Dewey's metafor «*Learning by doing*» er en naturlig forlengelse av erfaringsbegrepet. I lys av Dewey sin teori vil eleven påvirke omgivelsene og omgivelsene påvirke eleven (Dewey, 2005, s.33). Dewey hevder i sin teori at når eleven tilegner seg erfaringer når eleven er søkende etter kunnskaper i omgivelsene, og er aktive i

handlingen. Med det mener han at eleven først får undervisning i det som skal læres, deretter er eleven aktiv med å gjøre handlingen på egen hånd (Dewey,2005, s.158). Ved hjelp av den aktive handlingen skjer en kognitiv prosess hos eleven. Ved at eleven først er en passiv deltager som søker og tenker over handlingen, deretter vil handlingen oppfattes og det skjer en kognitiv prosess. Deretter er eleven aktiv i forhold til handlingen som utføres, og både fysisk og kognitive prosesser er til stede. Handlingen vil gi eleven bevissthet i forhold til den handlingen som er utført. Gjennom denne prosessen hvor eleven reflekterer over hva, og hvordan handlingen har oppstått vil eleven få en erfaring (Dewey,2005, s.163). På denne måten forblir den kunnskapen hos eleven, og hvis handlingen skal gjennomføres en gang til er kunnskapen og erfaringen til stede. Eleven ser da en sammenheng mellom kunnskap og praksis. På denne måten kommer metaforen inn learning by doing, man lærer ved å gjøre (Dewey,2005, s.200-201).

Læring gjennom erfaring skjer i tillegg i samspill med andre elever. Når læring skjer i samspill med andre tar den hensyn til drivkraft og samspill. Det vil si at eleven må være aktivt til stede i det som forekommer i handlingen. Handlinger blir utført og elevene lærer av disse handlingene som foregår i sosiale miljøer (Dewey, 2005, s. 33-34). Sosiale miljøer er med på å forme elevene sine handlingsmønstre både positivt og negativt. Det er fordi elevene blir preget av miljøet som omgir det, og hvilke interesser elevene har og hvordan elevene blir stimulert (Dewey, 2005, s. 35).

3.5.5 Motivasjon

Motivasjon handler om hvordan elevene oppdager egne mestringsstrategier og skaper varige kunnskaper som kan benyttes i fremtidige utfordringer. Får elevene oppmuntring og bebreftelser underveis forsterker det elevenes motivasjon for videre utvikling (Røise & Börjesson, 2017, s.113). Bekreftelser kan sees i sammenheng med case-arbeidet. Hvis elevene får gode tilbakemeldinger på arbeidsprosess og gjennomføring med case-arbeidet vil elevene få et læringsutbytte som skaper motivasjon for videre arbeid. Dette kan knyttes til elevenes motivasjon for å gå på skolen. Hvis elevene opplever undervisningen som meningsfull og opplever mestring vil elevene gjøre mer av de handlingen som fører til at eleven har et læringsutbytte. Hvis elevene er uinteressert i faget som gjennomgås i undervisningen blir ikke elevene stimulert slik at de opplever mestring (Dewey, 2005, s. 87).

4.0 Metode

I dette kapitlet beskriver jeg først hvordan jeg har gått frem for å finne svar på min problemstilling ved hjelp av forskningstilnærmingen. Metodene jeg har benyttet meg av i denne forskningsprosessen er tilnærmet mikroetnografisk forskning som har sitt utspring innenfor antropologien. Antropologien var opptatt av å kartlegge menneskelig adferd, og sammenligne adferden på tvers av ulike samfunn. Man er opptatt av å få frem kunnskapen som menneskene påvirkes av, i mitt tilfelle vil menneskene være elevene (Postholm, 2017, s.45).

I studien har jeg benyttet meg mixed metodes (MM) og metodetriangulering. MM forklares ved at jeg har benyttet meg av flere ulike metoder for å komme frem til mine data. Metodetriangulering innebærer at jeg kombinerer dataene fra undersøkelsene, og studerer disse med ulike synsvinkler. Ved bruk av denne metoden vil jeg få svar på mine forskningsspørsmål og problemstillingen ved hjelp av forskjellige data og metoder (Grønmo, 2017, 68). Metodene jeg har brukt er kvantitativ spørreundersøkelse, kvalitativt intervju og deltagende observasjon.

Spørreundersøkelsen, intervjuene og deltagende observasjon er det som utgjør det empiriske datagrunnlaget som denne oppgaven bygger på. Metodene jeg har benyttet for å fremme kunnskaper om elevene og deres læringsprogresjon er en kvantitativ spørreundersøkelse som har blitt gjennomført på høsten etter første praksisperiode, og et kvalitativt intervju med et utvalg av elevene på Vg1. I tillegg har jeg vært deltagende observatør i de ulike praksisperiodene hvor jeg har observert elevene i deres praksis ute på arbeidsplassene. Dataene fra observasjonene og intervjuene er det som karakteriseres som mine primærdata for resultatene og som gir meg svar på mine forskningsspørsmål. Sekundærdataene er det jeg har i fra tidligere forskning og artikler (Ringdal, 2016, s. 112).

4.1 Bakgrunn for valg av metode

Metodevalget er valgt på bakgrunn av at jeg studerte elevene på Vg1 gjennom et skoleår. Dataene jeg samler inn kan samtidig gi meg et godt utgangspunkt for å knytte teorien jeg har benyttet til data fra undersøkelsen. Ved å se data opp mot teoretisk grunnlag vil

metodetrianguleringen gi meg en god faglig forståelse (Grønmo, 2017, s. 67-68).

Forskningen forankres i vitenskapsteori, der tilnærmingen fortolkes og beskrives som grunnleggende for innsamling og tolking av data.

4.2 Mixed methods

Mixed methods (MM) er kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ metode. MM medfører å samle og systematisere både kvantitative og kvalitative data (Andersen, 2017). Jeg har benyttet denne formen for tilnærming for å få en mer fullstendig forståelse av tematikken rundt min problemstilling om hvordan elevene erfarer undervisningen med dybdelæring på Vg1 HO. Linking av resultater vil mikses på resultatstadiet. Her blir kvantitative og kvalitative elementer omdannet slik at informasjonen fra data blir sammenløpene (Andersen, 2017).

4.3 Elevene som informanter

Intensjonen med å bruke elevene som informanter er å undersøke elevenes læringskultur i klasserommet og hvordan elevene forstår fagstoffet i undervisningen. De kvantitative og kvalitative undersøkelsene vil gi meg fyldige beskrivelser av hvordan elevene opplever læringsutbytte ved bruk av ulike undervisningsmetoder innenfor case metodikken (Postholm & Jacobsen, 2017, s.66-67). Som forsker i mitt eget praksisfelt ønsker jeg å finne ut hvordan elevene opplever at de har læringsprogresjon. Jeg er interessert i å vite hva de mener selv at de har oppnådd av kunnskap. På denne måten kan de reflektere over egen læringsprogresjon sammen med meg som yrkesfaglærer. Samtidig vil jeg vite hva det er elevene har lært og hva de tenker at de må lære mer av. Gjennom et intervju har elevene mulighet til å snakke om og reflektere over hva de har lært i undervisningssituasjon. De kan forteller om hvilke erfaringer som har vært viktige for dem i deres faglige utvikling (Seljø, 2017, s.118). Jeg ønsket å finne ut hvordan elevene erfarte undervisningssituasjonen, hvilket læringsutbytte de har av undervisningen og deres læringsutbytte ute i bedrift i faget yrkesfaglig fordypning som er praksis etter endt skoleår.

4.4 Kvalitativt intervju

Kvalitative undersøkelser benyttes for å finne ut om folks hverdagsliv (Postholm & Jacobsen, 2018, s.96). Jeg har benyttet kvalitativ undersøkelse fordi jeg ville vite og forstå hva slags kunnskaper elevene på Vg1 har tilegnet seg i løpet av et skoleår med dybdeløring. Undersøkelsen ble gjennomført i form av et semistrukturert intervju. Semistrukturert intervju er samtaler som er styrt av en intervjuguide. Semistrukturerte intervju benyttes når forskeren ønsker å forstå og oppleve og få et inntrykk av det informanten forteller. I semistrukturerte intervju har forskeren mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål, for å få en dypere forståelse av informantenes erfaringer og opplevelser (Postholm & Jacobsen, 2018, s.123). Et intervju er en samtale med et formål. Samtalene foregår slik: jeg som intervjuer stiller spørsmålene, respondentene som er elevene svarer. Det er denne fordelingen av roller som skiller intervjuet i fra en vanlig samtale (Ringdal, 2017, s.215). Samtalen består av spørsmål som jeg i forkant har utarbeidet. En stor del av intervjuene ble gjennomført via teams, mens en liten del av intervjuene ble gjennomført ute på praksisstedet etter siste observasjon av eleven. Intervjuene som ble gjennomført på teams ble det skrevet notater av, da det ikke var lett å få det inn på lydopptak på grunn av dårlig lyd. Spørsmålene jeg stilte elevene var hvilke opplevelser de hadde hatt av skoleåret, undervisningsmetodene, eget læringsutbytte, hvordan de så sammenheng mellom teori og praksis. Til disse intervjuene benyttet jeg meg av intervjuguide. Intervjuguiden ligger som (vedlegg nr. 2). Intervjuguiden jeg hadde etter observasjonene ligger som (vedlegg nr. 3). Jeg har tatt utgangspunkt i FF og dybdelæringsbegrepet når jeg lagde spørreundersøkelsen. Jeg valgte derfor å benytte meg av de sammen beskrivelsene i intervjuene slik at elevene kunne klare å knytte de til spørreundersøkelsen som var gjennomført. Mange av temaene jeg har valgt i intervjuene er påvirket av min forforståelse og forarbeid med dybdeløring. Et eksempel på dette er hvordan elevene er aktive i sin egen læringsprosess med tanke på samarbeid med andre elever, og egne refleksjoner.

Fordelen med semistrukturerte intervju er at det er lettere å sammenligne svarene gitt av informantene. Ustrukturerte intervju er nr samtalene blir uformelle, og spørsmålene blir satt litt til side. (Brinkmann & Tanggaard, 2015, s.24). I undersøkelsen som var i form av intervju var det 17 elever som deltok og i observasjonen var det 12 elever som ble observert i løpet av deres praksisperiode i programfaget YFF, fem av disse ble intervjuet etter praksis.

Alle individuelle intervju ble utført ansikt til ansikt på teams og hadde en varighet på ca 20-25 minutter. Teams er en digital plattform som blir benyttet til hjemmeundervisning i Korona

tiden. I forkant hadde jeg laget intervjuguide til intervjuet. Informantene fikk tilsendt spørsmålene på epost. Ved å sende spørsmålene på epost til informantene ble de forberedt til intervjuet.

4.4.1 Dataregistrering av intervju

Kvalitative data i form av intervju inneholder mye informasjon. Informasjonen jeg får av mine elever kan bidra til at jeg får ny kunnskap om elevenes læringsutbytte og deres progresjon gjennom et skoleår (Malterud, 2013, s.92-93). Denne informasjonen vil kunne være med å gi meg svar på min problemstilling og forskningsspørsmål. For å gjennomføre intervjuene valgte jeg individuelle intervju med elevene. Intervjuene ble gjennomført på teams som er en digital plattform. Under intervjuet hadde jeg ansikt -til- ansikt- kontakt, det vil si at jeg bare så elevenes ansikter på skjermen. Dette er i motsetning til om intervjuene hadde blitt gjennomført i for eksempel et møterom, hvor du ser elevens kroppsspråk og mimikk. Ved at jeg så elevene igjennom dataskjermen ga det meg muligheten til å forklare spørsmålene og stille tilleggsspørsmål hvis det var behov for det (Halvorsen.2016, s.131). Det var viktig for meg at elevene opplevde meg som profesjonell og tydelig, og at jeg ville dem vel. For å innhente data til intervjuet utarbeidet jeg en intervjuguide med spørsmål. I intervjuguiden stilte jeg åtte enkle spørsmål som eleven skulle besvare muntlig. Jeg ønsket ikke å styre samtalen, men eleven skulle få snakke fritt om sine opplevelser. Det er fordi deres oppfatning og mening var det som var relevant for samtalen (Halvorsen.2016, s. 137).

4.5 Deltagende Observasjon

Observasjonen av elevene ute på feltet er en del av den kvalitative undersøkelsen. Feltet jeg valgte å observere elevene på var i barnehage og skole. I barnehagene og skolene jeg observerte elevene fikk jeg adgang til å observere elevene i samspill med omgivelsene av ledere i barnehage og skole (Grønmo, 2017, s.157). På forhånd informerte jeg mine elever som var ute i praksis og aktive i den pedagogiske aktiviteten at jeg ville komme og observere dem. Jeg avtalte med praksisveileder i forkant av observasjonen slik at både praksisveileder og eleven var inneforstått med at jeg ville observere. For å ikke skape noe usikkerhet i barnehagen var det viktig at jeg hadde avtalt dette på forhånd med de ansatte i barnehagen.

Selv om jeg er elevenes lærer, var det nødvendig å få tillatelse til å være deltagende observatør ute i praksisfeltet. Som observatør i feltet observerte jeg elevene på ulike avdelinger, og i ulike aktiviteter. Hensikten med observasjonene er at disse er med på å finne svar på studiens problemstilling og forskningsspørsmål. Jeg har benyttet deltagende observasjon gjennom hele prosjektet. Denne metoden er hensiktsmessig i pedagogisk forskning fordi jeg som forsker deltar i prosessene som forsker i egen praksis. Som faglærer i faget YFF skal jeg følge opp elevene og observere dem i deres rolle som yrkesutøvere ute i bedrift. I min rolle som faglærer vil jeg observere elevene for å gi veiledning i faget YFF. I denne praksisperioden har jeg hatt to roller, både som faglærer og som forsker. Jeg har vært observatør og observert inne på arbeidsplassen hvor elevene har vært i aktivitet.

4.5.1 Observasjonsdata

Som deltagende observatør får jeg kunnskaper gjennom førstehånds erfaringer (Fangen, 2017, s. 15). Jeg får kunnskaper om deltagerens egen forståelse og de samhandlingene de er en del av. Som forsker inntok jeg en ny rolle i barnehagen som observatør av en elev.

Observasjonene ute på feltet er med på å danne grunnlag for denne undersøkelsen. Feltarbeid vil si at jeg har skrevet notater og laget observasjonsskjema over det som har foregått under observasjonen av elevene når de har vært ute i praksis på arbeidsplassen. Observasjonene og notatene jeg har av elevene, ble tre observasjoner av per elev. Datamaterialet i fra observasjonene vil være med på å gi meg en helhetlig beskrivelse av det som har betydning for problemstillingen og forskningsspørsmål (Grønmo, 2017, s.139). Faget jeg observerer i er yrkesfaglig fordypning (YFF). Elevene har vært ute i YFF i åtte uker i barnehage og barneskole. Dagene elevene er ute er onsdag, torsdag og fredag. Her har jeg observert for eksempel hvordan elevene har samhandlet med barn i lek, samlingsstund, og undervisningssituasjon som støttelærer på barneskole (Grønmo, 2017.s. 16).

I observasjonsskjemaet noterer jeg hendelser av elevene i samspill med barn og unge på praksisfeltet. På denne måten har jeg fått mest mulig korrekte data i forhold til det som skulle observeres (Grønmo, 2017, s.183). Eksempel på observasjonsskjema med mine observasjonsnotater: Notatene i fra observasjonsskjemaet utgjør et grunnlag av mitt datagrunnlag.

Tid/Dato	Sted	Aktivitet	Handling	Kommentar
<i>Kl.10:25/ onsdag</i>	<i>Bhg</i>	<i>Utelek</i>	<i>A: Sitter i sandkassen med tre barn ca 4 år. A: hjelper barna med å lage veibane. Barna henvender seg til A. A kommuniserer med barna og smiler. A hjelper barna og lar barna grave i sandkassa selv.</i>	<i>A: Har god kontakt med barna. Smiler, er imøtekommende i aktivitet med barna. Tar initiativ til å få med barna i lek.</i>

Tabell 3 Laget av Angelita Johansen *Observasjonsskjema*

I den deltakende observasjonen observerer jeg elevene i naturlige omgivelser som har en kontinuitet med praksis og teori som elevene på vg1 helse og oppvekst har tilegnet seg. På praksisstedene har flere elever fått praksisplass, men de arbeider hver for seg. Ute i praksisfeltet observerer jeg hver elev i fire uker før jul og fire uker før vinterferien 2020. Gjennom disse observasjonene vil jeg se hvordan elevene utvikler seg i forhold til kompetansemålene som er beskrevet for faget YFF. Har elevene tilegnet seg kunnskaper og ferdigheter som for eksempel å samhandle med barn? Hvilke holdninger har elevene i forhold til sosialkompetanse i møte med kolleger på praksisstedet? Gjennom observasjonen på praksisstedet vil jeg kunne observere om elevene tilegnet seg kunnskaper, ferdigheter og holdninger som er knyttet opp mot St. Melding 28. *Fag -fornyelse og forståelse* (Grønmo, 2017, s. 139). Av og til observerte jeg elevene fra et vindu inne i barnehagen hvis eleven var ute i aktivitet med barna eller jeg var ute sammen med elevene. Ved at eleven ikke var bevisst på at jeg observerte ble min observasjon av elevene mer naturlig i forhold til hva eleven gjorde i sin samhandling med for eksempel barna. Hvis elevene var inne på avdelingen var jeg med inn på avdelingen og observerte for eksempel hvordan elevene var med på å gjennomføre samlingsstund, hvordan samspillet mellom eleven og barna var i for eksempel samlingsstunden eller i påkledningssituasjon i barnehage. Her kunne jeg observere hvordan elevene kommuniserte med barna som ble påkledd.

Ved at jeg som forsker oppholdt meg på praksisstedet fikk jeg gode muligheter til å studere elevene. Mine observasjoner på praksisstedet ga meg detaljerte beskrivelser av hvordan elevene hadde en læringsprogresjon i løpet av praksisperiodene.

Som deltagende observatør ute i faget YFF må jeg som yrkesfaglærer bruke alle fem sanser under observasjonen i kontinuerlige møter med nye inntrykk (Bjørndal, 2012, s.33). Derfor er min persepsjon viktig for å sette observasjonen av opplæringen inn i pedagogiske sammenhenger, noe som er avgjørende for mitt prosjekt.

4.6 Kvantitativ metode

Kvantitative spørreundersøkelser har lang tradisjon i naturvitenskapelige disipliner for å finne ulike lover som kunne gjelde for den fysiske verden (Postholm & Jacobsen, 2018, s.93). Kvantitativ metode kan brukes for å få en form for breddekunnskap og finne årsakssammenhenger og for å teste hypoteser som kan overføres til personer eller situasjoner (Dallan,2014, s.113). Kvantitative metoder tar utgangspunkt i forskerens egen erfaring på området.

Kvantitativ metode er en mer lukket metode for datainnsamling med lukkede svaralternativer, og klare rammer for svarene til spørsmålene (Postholm & Jacobsen, 2018, s.163). Elevene kan kun svare innenfor disse rammene ved graderte svaralternativer (Postholm & Jacobsen, 2018, s.166). Informantene i denne undersøkelsen er elevene på Vg1 helse og oppvekstfag. Målet med min kvantitative undersøkelse er å utvikle kunnskap om hvordan elevene opplever at de får dybdelæring på Vg1 i programfagene. Elevenes svar gjennom undersøkelsen vil gi meg innsikt i hvordan de opplever og erfarer undervisningen og praksis YFF.

Forespørsel om elevenes deltagelse i forskningen ble sendt ut til 126 elever på vgl. Det var 47 elever som svarte ja til deltagelse på spørreundersøkelsen om elevenes læringsutbytte i forhold til dybdelæring. Elevene som deltok i spørreundersøkelsen, fikk utdelt en samtykkeerklæring som de måtte lese og signere før de deltok i spørreundersøkelsen. Ikke alle elevene ønsket å bli med på de kvalitative undersøkelsene, intervju og deltagende observasjon. (Postholm & Jacobsen, 2018, s.166).

I spørreskjemaet var det et åpent felt hvor elevene kunne skrive inn sitater på opplevelser og erfaringer de har i fra undervisningen i klasserommet og praksis YFF. Noen av informantene skrev opp ulike opplevelser i de åpne feltene på spørreskjemaet. Disse sitatene fra elevene vil jeg ta med inn i analysedelen for å danne et helhetlig bilde av spørreundersøkelsen som ble gjennomført.

Elevene som deltok og svarte på spørreskjemaet brukte ca 30-40 minutter på undersøkelsen. Etter denne spørreundersøkelsen kunne elevene velge om de ville være med i en kvalitativ undersøkelse i form av intervju.

4.6.1 Datagrunnlag kvantitativ metode

Datamaterialet i fra den kvantitative undersøkelsen ga meg en statistisk analyse fordi den ga meg en mulighet til å regne ut hvor mange prosent av informantene som har svart de ulike svaralternativene i undersøkelsen (Olson & Sørensen, 2013, s.139). Hensikten med å samle inn informasjon gjennom en spørreundersøkelse er at jeg kan få en nøyaktig beskrivelse av elevenes opplevelse av undervisning med dybdeløring på Vg1 HO (Grønmo, 2017, s.156). Informasjonen jeg har samlet inn er samlet inn i forhold til hvor mange som deltok i spørreundersøkelsen, derfor vil kategoriene jeg har benyttet meg av i resultatene være i prosent og i tall. Dataene i fra undersøkelsen ble kategorisert i de samme kategoriene bare i en ny tabell (Grønmo, 2017, s.129). Svaralternativene i spørreundersøkelsen ble kodet, deretter merket jeg av for hvor mange som svarte de ulike svaralternativene for å få en presis måling (Grønmo, 2017, s.228).

4.7 Oppsummering av metodene som data grunnlag

Etter denne beskrivelse av metodene jeg har benyttet i denne forskningsstudien vil jeg oppsummere kort metodene som datagrunnlag for problemstillingen. Valget av metodene som er benyttet omhandler å finne ut hvilket læringsutbytte elevene har hatt gjennom undervisning og praksis i skoleåret 2019/2020. Kombinasjonen av metodene vil gi meg en fleksibel tilnærming til data som jeg har fått gjennom metodetrianguleringen. Hver for seg ga de ulike metodene meg ulike fremtoninger ved elevenes opplevelser og erfaringer fra undervisning og faget YFF. Sett i sammenheng dannet dette datagrunnlaget en bred oversikt og en helhetlig forståelse av hvordan elevenes opplevelser var på de ulike arenaene (Grønmo, 2017, s.17).

I skjemaet under presenter jeg antall elever som var med i de ulike undersøkelsene.

Datakilde	Metoder			
	Kvantitativ spørreundersøkelse i papirformat	Kvalitativt individuelle intervju	Deltagende observasjon med observasjonsnotater	Deltagende observasjon med individuelle intervju
Antall elever	47	17	12	
Antatall elever intervju/notater			12	5

Tabell 4 oppsummering av metode og deltagere.

4.8 Etikk og forskerrollen

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for hvordan jeg har ivaretatt mine informanter i samsvar med etiske retningslinjer. Forskning og etiske prinsipper går hånd i hånd i en forskningsprosess. Et forskningsprosjekt vil alltid generere etiske spørsmål. Med dette menes det å skaffe gode data og forskerens etiske overveielser starter lenge før selve datainnsamlingen.

Forskningsetiske spørsmål handler om hvor vidt forskningen fører til det gode for andre mennesker. De nasjonale forskningsetiske komiteene (2019) har utarbeidet sentrale etiske prinsipper for forskning, og de handler blant annet om respekt, gode konsekvenser, rettferdighet, taushetsplikt og integritet. Dette prosjektet er meldt til Norsk senter for forskningsdata (NSD) og er godkjent med prosjektnummer 725173. Personopplysninger er anonymisert og forskningsmaterialet er oppbevart etter forskriftsmessige krav. Deltagelse i mitt forskningsprosjekt har vært frivillig og informantene som er med i prosjektet har samtykket til å være med skriftlig. Informantene har hatt full mulighet til å trekke seg i fra prosjektet. Samtykkeerklæringen ble underskrevet i forkant av de kvantitative og kvalitative undersøkelsene som innbefatter spørreundersøkelse, intervju og deltagende observasjon. Jeg har gjennom alle undersøkelsene vært åpen ovenfor mine informanter om at de når som helst kunne trekke seg hvis de ønsket det. Informantene fikk informasjon om at de ville være anonyme, og at det som ble tatt opp av lydopptak vil bli slettet så fort oppgaven er levert og bestått. Jeg informerte informantene på at jeg har taushetsplikt og at det de fortalte i intervjuet var fortrolig informasjon som ikke gikk videre (Dallan, 2014, s. 166). Videre ble de informert

om at det var studenter i masterstudiet, veileder og sensor som vil ha tilgang til dataene (Postholm, 2010, s.148). På denne måten skapte jeg et tillitsforhold til informantene slik at informantene følte seg ivaretatt. Intervjuguiden er sendt til informantene i forkant på mail slik at informantene kan forberede seg på spørsmålene, og fordi informantene må ha en adekvat forståelse av budskapet som jeg spør etter.

Prosjektet kan begrunnes i lys av flere etiske teorier deriblant diskursetikken. Den fremhever informantenes muligheter til å ytre seg i sine opplevelser og erfaringer av undervisningen. Det diskursetiske perspektivet er i dette tilfellet aktuelt både i forhold til yrkesopplæringen og ved at elevene som er informanter får ytret seg om sine meninger og tanker i forhold til undervisningsmetodene som blir gjennomført på Vg1 (Eide & Eide, 2013, s.112). Ved at jeg handler etisk forsvarlig i min forskerrolle møter jeg informantene mine med respekt. Det vil være med på å utdype den forståelsen informantene har om det aktuelle temaet som er muligheter og utfordringer i forhold til dybdelæring. Hvis jeg ikke ivaretar informantene på denne måten vil jeg miste deres tillit i min rolle som forsker (Postholm, 2010, s.148).

For å ivareta elevene og praksisstedet med tanke på etiske hensyn sa jeg i fra til elevene og barnehagene at jeg ville komme og observere elevene. Jeg lagde en avtale med barnehagene og hilste på deres ansatte og spurte om det var tider det passet at jeg kom på, fordi det er ulike aktiviteter i barnehagene og ikke alle egner seg til observasjon. Jeg gjorde dette fordi barnehagene skulle vite hvem jeg var og hvilket formål jeg hadde i barnehagen (Eide & Eide, 2013, s.100). På denne måten viste jeg barnehagen respekt, jeg viste omsorg for elevene og praksisstedet ved at jeg overholder deres normer og regler med tanke på de ulike aktivitetene i barnehagene.

I arbeid med prosjektet har min forskerrolle hele tiden vært å samle inn og bearbeide data for å besvare mine forskningsspørsmål på best mulig måte. Denne prosessen innebærer at jeg som forsker skal opptre på en akseptabel måte ved å ta hensyn til mine informanter (Postholm, 2010, s. 147-148). Jeg som forsker skal være nøytral, objektiv og ha en avstand til undersøkelsespersonene samtidig som innsamlet informasjon skal være gyldig og pålitelig samtidig som den er målbar (Dallan, 2014, s.114).

Jeg er klar over at jeg ikke vil avdekke den konkrete sannhet gjennom denne undersøkelsen med hvordan elevene tilegner seg fagkunnskaper. Det er fordi jeg er deres yrkesfaglærer i

programfagene, og jeg kan anta at noen av elevene ikke vil si akkurat det de mener (Postholm & Jacobsen, 2018, s.94). Men jeg tenker den kan gi meg noen føringer på hva som må forbedres. Undersøkelsen ble gjennomført i papirformat. Undersøkelsen var frivillig, og det er 48 av 126 elever som meldte seg og har vært med på gjennomføringen av undersøkelsen.

4.9 Gyldighet og Pålitelighet

Gyldighet og pålitelighet handler om hvor gyldig og pålitelig forskningen er. Gyldighet handler om hvor gyldige svar dataene gir, det vil si om det måler det en vil måle, og om det danner et godt utgangspunkt for statistisk validitet. Relabilitet handler om dataenes pålitelighet, og går ut på hvorvidt dataene jeg ønsker å måle gir samme resultat. I følge Postholm og Jacobsen (Postholm & Jacobsen, 2018, s.225-228), viser forskningen pålitelighet til hvor stor grad man kan stole på forskningen som er blitt gjennomført, og om den er blitt gjennomført på en god måte. I studien benytter jeg både kvantitativ og kvalitative metoder. Ettersom oppgaven består av en spørreundersøkelse som er kvantitativ kan dette datamaterialet betraktes som et gyldig datasett. Forskningens gyldighet refererer til hvor vidt funnene belyser forskningsspørsmålene (Postholm, 2010, s.170). Gyldighet viser også til hvor stor grad abstrakte begreper gir mening for både forskningsdeltakere og lesere av forskningen, og at det er en sammenheng mellom beskrivelse, analyse, tolkning og den teoretiske forankringen som ligger til grunn (Postholm & Jacobsen, 2018, s.230).

Jeg som forsker må reflektere over sin egen påvirkning og gjøre forskningen synlig slik at den er åpen for refleksjon. For å vise til en pålitelig forskning er det blant annet nødvendig å beskrive relasjonen mellom forsker og forskningsdeltaker(informanter), forholdet mellom problemstilling og forskningsdeltaker, forskningens kontekst og om man har fått dokumentert all viktig informasjon. Min relasjon til forskningsdeltagerne er at jeg forsker i min egen praksis som yrkesfaglærer på Vg1 HO. Jeg har forsket på elever som jeg har arbeidet med gjennom et skoleår. Min kjennskap til forskningsdeltagerne kan ha medvirket til at stemningen under intervjuene ble mindre anstrengt, noe som bidro til at forskningsdeltagerne ville dele sine opplevelser med meg. Det er den informasjonen jeg har fått gjennom disse undersøkelsene som danner grunnlaget for troverdigheten i denne studien. Er det samsvar mellom de ulike fenomenene som dataene er basert på undersøkelsene vil undersøkelsene ha en høy gyldighet (Grønmo,2017, s. 242-249). Her er min tolkning at hvis undersøkelsen og

observasjonen kan gjennomføres en gang til å få de samme resultatene vil troverdigheten av min undersøkelse være høy. Dette er mitt praksisfelt. Min oppfattelse er at forskningens reliabilitet har en gyldighet, fordi informantene er forskningsdeltagere i fra mitt forskningsfelt (Grønmo, 2017, s. 242). Det er variasjoner i datamaterialet fra informantene.

Min forskning er basert på informasjon fra informanter i begge undersøkelsene. Informantene er elevene. Spørreundersøkelsen som ble gjennomført er målbar ved at elevene måtte svare innenfor rammer. I intervjuet med elevene har elevene mulighet til å fortelle hva de opplever, erfarer og føler. I denne situasjonen kan man spørre seg om denne forskningen er gyldig (Malterud, 2013, s.181). Steg for steg skal vi utvikle våre egne handlinger og refleksjoner. Hva er det vi tilegner oss av kunnskap og hva er det jeg tenker er relevant for meg og min forskning. Jeg stiller informantene oppfølgingsspørsmål som er åpne. Det vil si at elevene ikke kan svare ja eller nei på disse spørsmålene. Jeg stiller meg nysgjerrig og er lydhør for det elevene forteller. Informasjonen jeg får fra elevene er deres opplevelser av dybdelæring (Kvbale & Brinkmann, 2017, s. 48). I situasjonen med intervjuene med elevene kan det være vanskelig å forholde meg objektiv til elevene. Ved at jeg er objektiv så forholder jeg meg til det elevene kommuniserer. Objektivitet handler om å ikke ha noen subjektive holdninger overfor elevene (Kvbale & Brinkmann, 2017, s. 272).

Gyldighet handler om å finne ut hvilke muligheter som finnes for å forbedre den praksisen som blir gjennomført i dagen undervisningssituasjonen. Jeg stiller meg dette spørsmålet til refleksjon i forhold til mine forskningsspørsmål (Malterud, 2013, s.182). I spørreundersøkelsen og intervjuet har elevene svart med egne tanker og egne refleksjoner. Mine tolkninger og analyser av datamaterialet avgjør om det er et gyldig bindeledd mellom utgangspunktet og resultatet. (Malterud, 2013, s.182). Det vil si hvordan jeg forstår og tolker det datamaterialet jeg har samlet inn.

Neste steg i forskningen er den deltagende observasjonen. Når det gjelder deltagende observasjon er validiteten på deltagende observasjon høy (Fangen, 2017, s.237). Det betyr at validiteten er høy, hvis en annen forsker gjør den samme observasjon, så vil den muligens få de samme data i observasjonen. Under en deltagende observasjon studeres elevene adferd i samspill med andre. Denne observasjonen foregår i faget YFF. I denne undersøkelsen vil elevene mindre la seg påvirke av forskerens tilstedeværelse. Siden elevene ikke lar seg avbryte i handlingen med forskerens tilstedeværelse, blir forskerens tolkning og observasjon mer gyldig (Fangen, 2017, s.237).

I perioden dataene ble samlet inn var elevene i gang med å arbeide med oppgaver som var i samsvar med dybdelæring etter FF. Elevene jeg intervjuet hadde kjennskap til at de var de første elevene som arbeidet med kompetansemålene i tråd med prinsippene for dybdelæring. Min erfaring som jeg fikk, var at jeg påvirket elevene med deres erfaringer og forståelser. Jeg ser ikke på dette som negativt, men det kan ha lagt noen føringer for dataene jeg har innsamlet.

I en kvantitativ undersøkelse er reliabiliteten høy. Det er fordi data i fra undersøkelsen er målbare. I den kvalitative undersøkelsen er det vanskelig å si om undersøkelsen har pålitelighet fordi påliteligheten avhenger av hvor nøyaktig jeg som forsker har vært med de dataene jeg har samlet inn, og om dataene jeg har samlet inn er målbare (Ringdal, 2016, s. 248). Kvale og Brinkmann (2015, s. 15) påpeker at forskningens pålitelighet også henviser til om en annen forsker ved bruk av de samme metoden vil få de samme resultatene på et annet tidspunkt. I den kvalitative forskningen jeg har gjennomført vil dette være vanskelig, fordi møtet mellom forskeren, forskningsfeltet og informantene er knyttet opp mot konteksten der og da. Derfor er det mer korrekt å vurdere at min empiri har troverdighet.

5. Funn

I dette kapittelet vil jeg analysere funnene fra empirien jeg har samlet inn og presentere resultatene av undersøkelsene. Å analysere betyr bokstavelig talt og dele opp noe i mindre deler (Brinkmann & Tanggaard 2010, s. 37). Analysen skal være med å bygge en bro mellom de dataene jeg har fått inn gjennom undersøkelsene og resultatene. Formålet med analysen er at den skal gi meg svar på min problemstilling og mine forskningsspørsmål. Jeg velger å triangulere datamaterialet jeg har samlet inn. Triangulere vil si at det er en sammenfatning av flere datainnsamlingsmetoder. Datainnsamlingen som trianguleres i denne oppgaven er data i fra kvantitative og kvalitative undersøkelser. Ved at dataene i fra den kvantitative og kvalitative undersøkelsen trianguleres vil jeg som forsker få et mer helhetlig bilde av elevenes læringsutbytte og hvordan elevene opplever at de får dybdelæring på vg1 HO (Postholm & Jacobsen, 2018, s.236-237). Etter analysen og resultatene vil jeg bruke den innsamlede empirien til å diskutere hvordan problemstillingen skal besvares. Empirien er hentet inn ved hjelp av en kvantitativ spørreundersøkelse, individuelle intervju med et utvalg av

respondenter og deltagende observasjon. Forskningsspørsmålene belyses i alle tre undersøkelsene.

5.1 Analyseprosessen

Datamaterialet har jeg har fått i fra undersøkelsene har jeg organisert i kategorier, fortolket dem og senere sammenfattet slik at jeg har fått resultater (Malterud, 2013, s.91). Ved første gjennomlesning av materialet syntes jeg materialet var vanskelig å tolke. Jeg stilte spørsmål hva er det dette datamaterialet forteller meg? Jeg organiserte datamaterialet inn i tabeller med kategorier for å finne ut hva det fortalte. Kategoriene jeg delte datamaterialet inn i for å få en oversikt over hva respondentene hadde svart er motivasjon, læringsutbytte, sammenheng mellom teori og praksis, og samarbeid.

Tema			
Motivasjon	Fagforståelse	Samarbeid	Teori og Praksis YFF
Forskjeller på motivasjon	Støtte til fagstoffet	Samarbeid og dybdelæring	Refleksjon og erfaring
Motivasjon og YFF	Opplevelser og læringsutbytte		Observasjon YFF
	Case oppgaver i undervisningskontekst		

Tabell 5 Tabell med kategorier

I tillegg lagde jeg en kategori hvor jeg samlet sitater fra respondentene (Malterud, 2013, s.91). Gjennom analyseprosessen var jeg opptatt av at dataene jeg fant skulle følge problemstillingen og forskningsspørsmålene mine. Gjennom denne analyseprosessen av dataene håper jeg at dataene vil gi meg en beskrivelse av hvordan elevene på vg1 opplever at de har hatt en læringsprogresjon. Jeg ønsker å få informasjon om hvilke kunnskaper og hvordan faglig kompetanse elevene på vg1 har tilegnet seg av gjennom læringsaktiviteter og

praksis (Brinkmann & Tanggard, 2015, s 39). Resultatene jeg fikk av tre gjennomførte undersøkelser høsten 2019 og våren 2020 på vg1 blir presentert i resultatene og drøftet opp mot teorien i drøftingskapitlet. Dataene fra respondentene ga meg tilbakemeldinger og oppdagelsene som både var komplekse og sammensatte.

5.2 Funn fra undersøkelsene

Jeg presenterer data som jeg tenker er relevante for min problemstilling og mine forskningsspørsmål. Jeg starter med elevenes læringsutbytte som er et av mine forskningsspørsmål. Deretter i neste kapittel tar jeg for meg det andre forskningsspørsmålet som skildrer undervisningsmetodene som vi benytter i undervisningen. Under hvert av forskningsspørsmålene så deler jeg svarene i fra undersøkelsene inn i kategorier. Kategoriene er motivasjon, og forståelse.

5.2.1 Motivasjon

Et av spørsmålene i spørreundersøkelsen handlet om informantenes motivasjon for å gå på skolen.. I FF er motivasjon en viktig forutsetning for å tilegne seg kunnskaper.

I de kvalitative intervjuene med elevene svarte samtlige av elevene at de var motiverte for å gå på skolen, men det var to stykker som ikke hadde den samme opplevelsen. Den ene eleven svarte. «Jeg var ikke så veldig motivert for å begynne på skolen i starten, men det endret seg når jeg kom litt inn i helsefagene og begynte i praksis i barnehage» (elev 4). En annen elev svarte «det er så mye tull i timene, og av til sovner jeg. Synes vi er for lite fysiske i timene» (elev 12)

Motivasjon handler om den indre drivkraften elevene har får å tilegne seg kunnskaper. Er elevene motiverte er de i tillegg nysgjerrige, standhaftige og arbeider de målrettet med å tilegne seg nye kunnskaper. Elever som er motiverte lærer seg å ta initiativ og arbeide målrettet for og nå sine mål (St.Meld 28, s.22). Motiverte elever har lyst til å gå på skolen og ønsker å tilegne seg fagkunnskaper. Hvis elevene skal tilegne seg fagkunnskaper er det en forutsetning at de er motiverte og gleder seg til å gå på skolen. Glede og motivasjon er

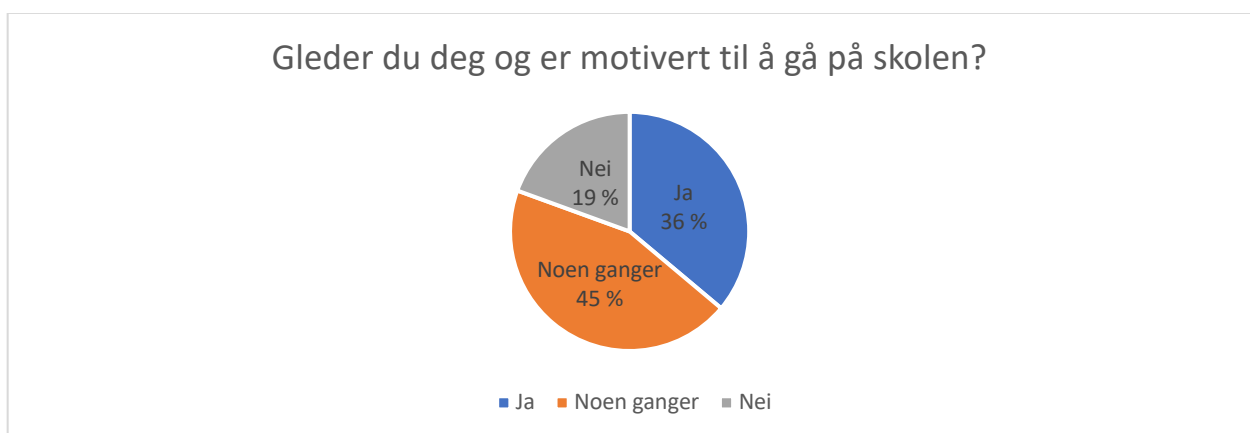
drivkraften for å kunne tilegne seg kunnskaper (Illeris, 2017, s.117). Stilte dette spørsmålet fordi jeg ville vite om informantens motivasjon for å gå og være på skolen og tilegne seg fagkunnskaper.

I intervjuene etter observasjon med elevene fortalte eleven «praksis er kjempegøy, det er veldig bra og være ute i praksis tre dager. Det blir ikke så mye skole, noe som er veldig motiverende for skolearbeid» (elev 5).

Dataene fra elevene viste at de fleste er motiverte og de opplever at undervisningen og fagstoffet de lærer på skolen oppleves som meningsfullt. Når opplæringen oppfattes som relevant for elevenes egne yrkesambisjoner blir skolen en berikelse i seg selv (Haaland & Nilsen, 2018, s. 98). Ut fra den sosiokulturelle teorien er motivasjon nødvendig for å kunne lære seg et yrke og tilegne seg fagkunnskaper (Seljø, 2017, s.145). Motivasjon er en avgjørende faktor for at det skal være et godt læringsmiljø for elevene. Motiverte elever har lyst til å lære, de er målrettede, ubøyelige, og undrende. At elevene opplever at de er betydningsfulle har betydning for deres læringsprosess (NOU 2015:8, s 13).

5.2.2 Forskjeller på motivasjon

I den kvantitative undersøkelsen svarte under halvparten av elevene i spørreundersøkelsen at de var motiverte for å gå på skolen, mens litt over den andre halvparten av elevene svarte at de noen ganger var motiverte for å gå på skolen og de gledet seg til det.

Figur nr 4 *motivasjon*

Her ser det ut som at fordi denne undersøkelsen ble gjennomført tidlig på skoleåret, etter første praksisperiode, er det store variabler mellom elevenes motivasjon. Elevene som begynte på yrkesopplæringen, har muligens ikke kommet inn på sitt førstevalg og er skoletrøtte. Dette kan være en årsak til elevenes motivasjon for å gå på skolen. En annen faktor kan være at elevene ikke viste helt hva som ble forventet av dem når de begynte på yrkesopplæringen. For mange av elevene kan det være vanskelig å tilpasse seg i yrkesopplæringen. Lærestoffet kan oppleves som ukjent og vanskelig, på den måte kan opplæringen bli en hindring for motivasjonen (Sylte, 2013, s.168).

5.2.3 Motivasjon og praksis YFF

Intervjuene med elevene jeg observerte forteller meg at de er motiverte for å gå på skolen og lære seg et yrke. Som en av elevene fortalte i intervjuet «jeg gleder meg til å gå på praksis, de er så snille mot meg her og jeg lærer så mye som jeg kan bruke på skolen» (elev 1). En annen elev fortalte «jeg lærer mye på skolen som gjør at jeg synes det er gøy å være ute i praksis» (elev 11).

Motivasjon kan forbindes med Piaget sin kognitive læringsteori og Seljø sin teori om det sosiokulturelle læringsperspektivet (Seljø, 2017, s.66-67). Ved at elevene forstår fagstoffet og lærer å løse de ulike oppgavene i yrkesopplæringen, vil dette være et mål i seg selv. Et godt læringsmiljø som gir elevene god sosial trygghet, og de har tillit til hverandre gir elevene motivasjon til å arbeide i fellesskap med å løse ulike arbeidsoppgaver (Seljø,2017, s.251). I et sosiokulturelt perspektiv med utgangspunkt i samspillet er tenking og handling grunnleggende for hvordan elevene skal oppleve at de har en utvikling som gir motivasjon (Seljø, 2017, s.67)

5.2.4 Oppsummering av motivasjon

For å oppsummere spørsmålet om motivasjon er det indre og ytre årsaker til elevene til elevenes motivasjon. Her viste resultatene i fra intervju, observasjon og spørreundersøkelsen at det er variasjoner på elevenes motivasjon i de ulike programfagene. Noen elever opplevde teorifagene som lite motiverende, men det oppmuntret dem og være i praksis i faget YFF. Andre elever opplevde at arbeidet med case-metoden var motiverende og at de lærte masse

som de kunne bruke ute i praksis. For mange er det å møte opp på skolen og lære seg et yrke en motivasjon i seg selv, en indre motivasjon. Mens for andre som ikke har denne indre motivasjonen vil det være vanskeligere å finne motivasjon i seg selv. Her kan elevens opplevelser være av betydning. Det er individuelle forskjeller på elevene, som en av elevene forteller «det er så lærerikt alt det jeg lærer her på skolen, som jeg har brukt for i fremtiden. Jeg liker klassemiljøet og jeg gleder meg til å komme på skolen» (elev 8).

5.3 Fagforståelse

Jeg vil vite i hvilken grad opplever elevene at de får nok støtte av læreren til å forstå fagstoffet? Spørsmålet stilte jeg på bakgrunn av den didaktiske planleggingen av undervisningen som tilrettelegges for dybdelæring og hvordan elevene forstår fagstoffet og har et læringsutbytte av undervisningen. Jeg stilte dette spørsmålet fordi det vil hjelpe meg å forbedre min praksis som yrkesfaglærer med å tilrettelegge for dybdelæring for elevene. Som yrkesfaglærer er det en grunnleggende kvalifikasjon og kunne planlegge, gjennomføre og utvikle pedagogisk utviklingsarbeid i forhold til elevenes læreforutsetninger og læreprosess (Hiim & Hippe, 2012, s.196).

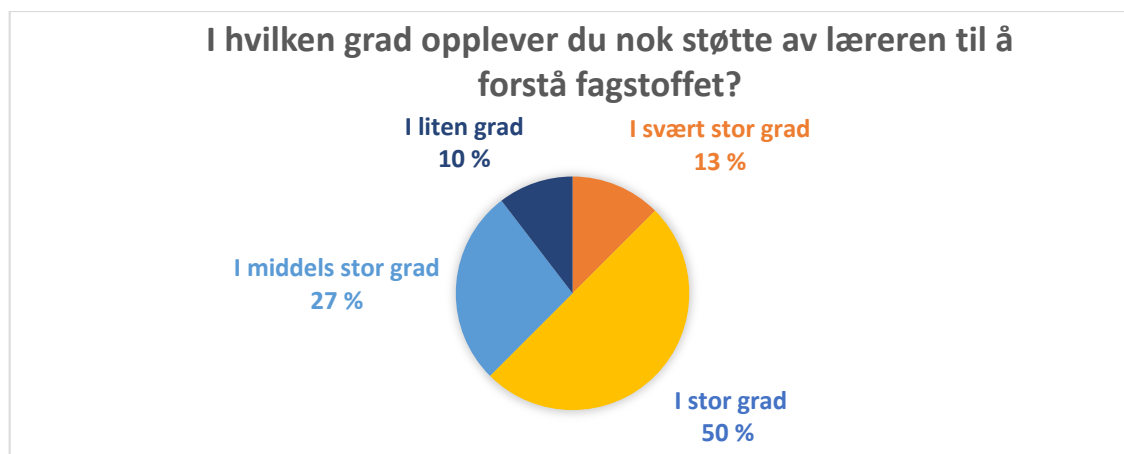
I intervjuene svarte alle 17 elevene at de opplevde at de fikk støtte til å forstå fagstoffet i undervisningen som kan forklares med at undervisningen tilrettelegges for elevene på en god måte. Som elev fortalte «undervisningen i klasserommet har stor betydning for hvordan jeg skal forstå det vi lærer i helsefagene. Undervisningen hjelper meg å vite hva som er rett eller galt i praksis» (elev 16). En annen elev sier dette «Jeg opplever at jeg får hjelp til å forstå det jeg trenger å lære i klassen. Vi lærer om empati og antipati. Her har jeg fått god hjelp til å forstå forskjellene på disse. Jeg satte pris på dette» (elev 1).

I intervjuene med elevene jeg observerte opplevde også disse at de fikk hjelp til å forstå i undervisningen. Som en elev fortalte i intervjuet «jeg lærer mye i timene og jeg får god hjelp til å forstå hvordan jeg kan bruke det jeg lærer i praksis. Det hjelper meg slik at jeg vet hva jeg skal gjøre når jeg kommer ut i praksis» (elev 2).

Elevene opplever at de blir sett og hørt i undervisningssituasjonen og får hjelp til å forstå fagstoffet i programfagene. Ved at jeg som lærer er til stede og tilrettelegger undervisningen for elevenes individuelle behov får elevene hjelp til å forstå fagstoffet.

5.3.1 Andre opplevelser av støtte til fagstoffet

Resultatet fra den kvantitative spørreundersøkelsen på dette spørsmålet er at 63% svarte i svært stor eller i stor grad, fikk støtte av læreren til å forstå fagstoffet. 37 % av elevene svarte at de i middels eller liten grad fikk støtte til å forstå fagstoffet. Ut ifra den kvantitative spørreundersøkelsen er kan det se ut som at de fleste elevene opplever å få støtte til og forstå det som blir gjennomgått i undervisningen på Vg1 HO. Den delen av elevene som ikke opplever at de får hjelp kan skyldes flere forhold. Det kan være at de har en annen etnisitet, og ikke kan språket like godt som de med norsk som morsmål. På vg1 er det alltid elever med ulikland og kulturbakgrunn i en klasse som kan være en årsak til at de ikke opplever at de får forståelse til å forstå fagstoffet.

Figur 5 elevenes fagforståelse

Undervisningen til elevene skal bestå av tydelige læringsmål slik at elevene vet hva de skal lære, og hvilken utvikling de skal ha.

Som yrkesfaglærer er det nødvendig at jeg forstår hvordan elevene lærer og forstår fagstoffet. For at elevene skal forstå undervisningen planlegges undervisningen etter den didaktiske relasjonsmodellen. I programfagene får elevene kunnskaper om helse, medborgerskap,

samarbeid, kommunikasjon og kritisk tenkning. Utvikling av elevenes kompetanse avhenger av meg som yrkesfaglærer til å vurdere elevenes fremgang og gi de tilbakemeldinger på læringsarbeidet (Fullan, Quinn og McEachen, 2018, s.187). Ser jeg dette i sammenheng med den kognitive læringsteorien til Piaget er det når elevene forstår fagstoffet at elevene oppnår en drivkraft som fremmer videre utvikling (Illeris, 2017, s.55).

5.3.2 Oppsummering av elevenes forståelse

En oppsummering av elevenes støtte til å fagstoffet. Hjelp og støtte har betydning for om elevene opplever at de blir sett og hørt i opplæringen. Det er viktig at alle elevene opplever at de får støtte av læreren i opplæringen, og at de forstår fagstoffet. Ut fra intervjuene, observasjonene og den kvantitative undersøkelsen er det forskjeller på hvordan elevene opplever at de får støtte til å forstå fagstoffet. Tilpassing og tilrettelegging etter elevenes individuelle progresjon er et viktig moment når det gjelder dybdelæring. Læreren oppgave er å identifisere elevens forståelse og feiloppfatninger for å kunne tilrettelegge undervisningen for elevene (NOU2015:8, s.75. Ved at jeg systematisk vurderer og reflekter over min undervisningspraksis vil jeg videreutvikle meg som yrkesfaglærer.

5.3.3 Case oppgaver i undervisningskontekst

Jeg forespurte om undervisningsmetodene med case oppgaver som benyttes for at elevene skal oppleve dybdelæring i programfagene på Vg1. Som nevnt tidligere er undervisningsmetoden med case arbeid en ny metode i forbindelse med at undervisningen skal gi elevene dybdelæring. Med dette ville jeg vite hvordan elevene opplevde undervisningsmetoden og hvilke erfaringer elevene gjorde seg gjennom skoleåret 2019/2020. Her har jeg kategorisert resultatene etter undervisningsmetode, samarbeide og yrkesfaglig fordypning YFF.

Forespørselen om undervisningsmetodene ble stilt fordi jeg ville vite hvordan elevene opplever undervisningsmetodene, og hvilket læringsutbytte de har av undervisningen.

Når jeg ser på de kvalitative intervjuene som ble gjennomført etter andre praksisperiode så svarer alle 17 elevene at de lærer og forstår begrepene og lærer mye av metodene som benyttes i undervisningen. Som en elevforteller «Alt vi lærer i undervisningen og i arbeidet med casene hører sammen. Jeg får et tydelig innblikk og forståelse på hvordan fag og praksis henger sammen. Det hjelper meg til å være god når jeg er ute i praksis på arbeidsplassen» (elev 14). Eller som en annen elev forteller «Jeg har lært så mye i undervisningen som jeg kommer til å ha nytte av senere i livet. Blant annet hvordan jeg skal snakke med folk, og hva jeg skal tenke på når jeg snakker med folk. Undervisningen hjelper meg med hva jeg skal gjøre, og hvordan jeg skal håndtere situasjonen» (elev 17). Mens en annen elev forteller «jeg lærer ikke mye på skolen, mest i praksis. Av og til sovner jeg i timen fordi det skjer for lite fysisk» (elev 12).

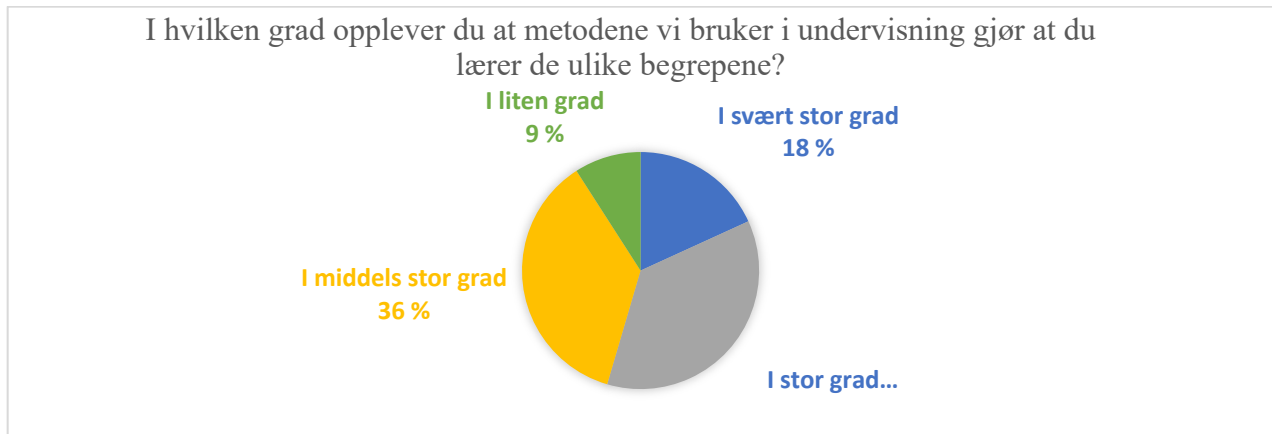
Dataene fra forespørselen her viste at de fleste elevene forstår fagstoffet som det arbeides med i undervisningssituasjonen. De får en forståelse av de ulike begrepene i programfagene og har et læringsutbytte av å arbeide med casene. Ut ifra utsagnene til disse elevene tenker jeg at dette henger sammen med Donald Schön sin teori om refleksjon. Elevene reflekter over sitt læringsutbytte og hvordan de kan få brukt det de lærer gjennom et livsforløp. Læring som gir utvikling til livsmestring er et sentralt element innenfor FF (St.Meld.28, s.13).

Fra flere av observasjonene ute på praksis viste disse at elevene har et godt utbytte av case-arbeid i undervisningen. Elevene som ble observert viser at de er bevisste i forhold til hvordan de skal kommunisere med barna i barnehagen og de voksne. En elev forteller i intervjuet «det jeg lærer i timene med casene vi arbeider med kan jeg bruke i praksis. Det gjør at jeg blir mer profesjonell, men jeg spør de voksne hvis jeg er usikker, så snakker jeg med deg når du kommer» (elev 2).

I den kvantitative undersøkelsen svarte 55% av elevene at de enten i svært stor grad eller i stor grad at de forsto begrep og fikk en forståelse av undervisningen. 45% svarte at de i middels og i liten grad forstår begrep og fikk en forståelse av metodene som blir benyttet på Vg1.

Dataene ifra den kvantitative spørreundersøkelsen viser at muligens passer ikke dybdelæring for alle elevene på Vg1. Muligens passer dybdelæring og metoden med case-arbeid i undervisningen for de elevene som er fagsterke, mens elevene som ikke er fagsterke trenger en annen form for tilrettelegging av undervisningen. Her kan det se ut som den kvantitative

undersøkelsen ble gjennomført etter første praksisperiode som er rett etter høstferien som kommer ganske tidlig etter skolestart. Det kan gjøre at elevene ikke har tilegnet seg nok erfaring i forhold til case-arbeid i undervisningen.

Figur 16 *metoder i undervisning*

Undervisningsmetoden med case-arbeid kan gi elevene en mulighet til å yrkesrette helse og oppvekstfagene på Vg1 (Hiim & Hippe, 2014, s.207). Denne formen for undervisningsmetode gir elevene muligheter til å planlegge sin egen arbeidsprosess i samarbeid med andre elever. Samarbeid hjelper elevene til å få forklaring og gir dem muligheter til en dypere forståelse av fagstoffet. I tillegg skaper det ansvarlighet med at elevene planlegger sin individuelle fremdriftsplan i arbeidet med casen og forberedelse til fagsamtalen (Fullan, Quinn, & McEachen, 2018, s.58-59). På denne måten kan det fremme dybdelæring hos elevene.

I St.Meld.28, s. 36 presiseres det at skolefagene skal tilrettelegges slik at elevene får en helhetlig forståelse av fagene. Undervisningsmetoden med case-arbeid vil være med og tydeliggjøre for elevene hva de skal lære og gi dem helhetlig opplæring. På denne måten vil elevene kunne få en opplæring med faglige kunnskaper som bidrar til at elevene er aktive i egen læreprosess (NOU2015:8, s.74).

5.3.4 Oppsummering av case-arbeid i skole kontekst

Oppsummering av hvordan elevene opplever at metodene hjelper dem til å forstå begrepene de lærer i undervisningen. I primærdataene viste det seg at de fleste elevene likte arbeidet med casene. Elevene som ble intervjuet etter observasjonene viste at de hadde en god forståelse for

fagstoffet og at de klarte å sette fagstoff i sammenheng med handlingen de gjennomførte. I den kvantitative undersøkelsen er det litt over halvparten av elevene som opplever at de lærer og forstår de ulike begrepene. Det er variasjoner på resultatene av denne forespørselen. Variasjonene kan komme av at ikke alle elevene er modne til å arbeide selvstendig på denne måten, og ikke klarer å forstå fagstoffet.

5.4 Samarbeid

Det siste spørsmålet jeg hadde til elevene omhandlet samarbeid. Samarbeide er et av nøkkelkvalifikasjonene innenfor dybdelæring og FF. Ifølge FF skal skolen bidra til personlig utvikling innenfor sosial kompetanse og ha empati og respekt for andre mennesker. De skal kunne utvikle evne til å samhandle og samarbeide med andre mennesker (St.meld.28, s 22).

Når jeg ser på dataene i fra det kvalitative intervjuene så svarte 15 at de likte å samarbeide i grupper. De andre 2 svarte at de likte å arbeide alene. En av elevene fortalte «jeg er en rolig og stille person, som trives best å arbeide alene» (Elev 1). En annen elev sier «jeg synes det er gøy å jobbe i gruppe, fordi vi fordeler arbeidsoppgavene slik at alle i gruppa samarbeider og får en god forståelse av oppgaven. Hvis en holder seg litt tilbake, prøver vi andre å få den med slik at det blir et godt samarbeide» (elev 14).

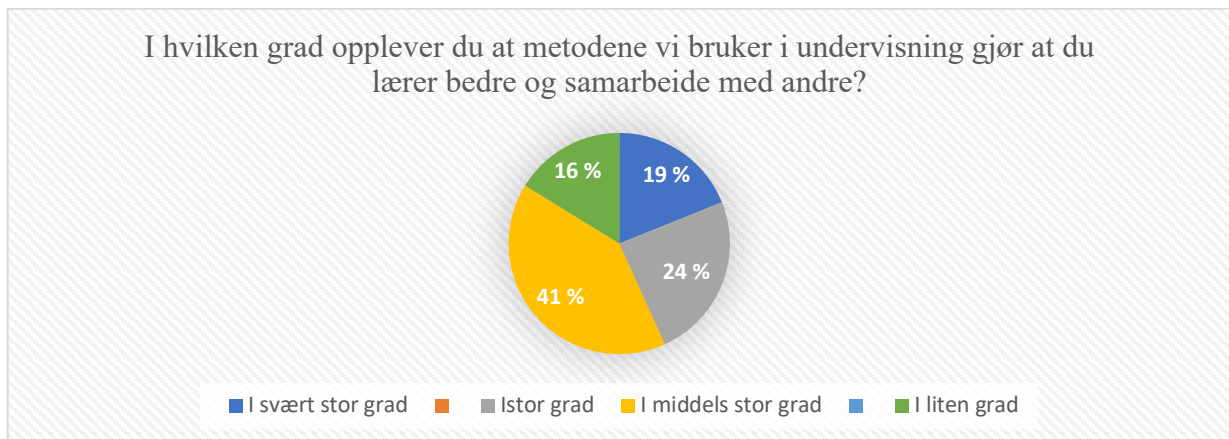
I intervjuene med elevene svarte to av elevene «det kunne lett oppstå konflikter i gruppearbeidet, fordi de var uenige. Da spør vi læreren om råd på hvordan vi kan løse problemet. Vi bruker mye tid på å snakke sammen i gruppearbeidet. Når det oppstår diskusjoner og prøver vi som gruppe å tilpasse oss hverandre. Det hender det oppstår situasjoner i form av konflikter, da prøver vi å ha fokus på det som var viktig i gruppearbeidet. Vi begynte å lage grupperegler som skulle gi oss trygghet og regler i gruppearbeidet» (elev 11 og elev 17).

Observasjonene av elevene viste at eleven likte å være sammen med både barna og de voksne. Elevene hadde aktiviteter med barna, og var aktive. På det ene praksisstedet ser jeg at en elev lærer barna en dans. Alle barna er med og hermer etter eleven som gjør bevegelsene. I intervjuet med denne eleven fortalte den «Jeg har det så bra her. Jeg samarbeider med lærerne på 4 og 5 trinn. Er med i undervisningen og hjelper elevene. Det er helt konge» (elev 5).

Videre spurte jeg hva de drev med i friminuttet. Eleven svarte «jeg lærer barna på 4 og 5 trinn «bli med dansen» vi skal fremføre den på skolen før jeg er ferdig her i praksis» (elev 5). Det virker som denne eleven synes det er stimulerende å arbeide i gruppe og samarbeid med andre.

En naturlig forklaring på primærdataene er at elevene liker å samarbeide med hverandre. Når gruppen lager grupperegler for hvilke normer gruppen skal ha, kan det være enklere for hver elev i gruppen å bidra optimalt med faglig innhold, og uten at noen blir gjort narr av eller hengt ut. Det at gruppemedlemmene klarer å kommunisere på en konstruktiv måte når det oppstår vanskeligheter, er med på å gjøre gruppearbeidet til et målrettet, effektivt arbeid (Hallan, 2009, s.183). Videre spurte jeg om hvordan deres holdninger kunne påvirke medmenneskene som var rundt dem. Her svarte de fleste av elevene at de var blitt mer bevisste på hvordan de fremstår overfor andre mennesker.

Spørreundersøkelsen viste individuelle forskjeller når det gjelder å lære seg og samarbeide i gruppe. 57% syntes det i svært stor grad eller i stor grad at det var fordelaktig med case-arbeidet i grupper. Resultatene viste at for noen elever kan det være utfordrende å arbeide med andre når de skal løse en oppgave. Gruppearbeid er en viktig del av samarbeid innenfor dybdelæring. Resultatene viser likevel at når eleven er med i gruppearbeid utvikler de seg til å bli bedre på å samarbeide med andre og løse problemer i fellesskap. Som figuren viser opplever 84 % av elevene at de i enten svært stor, stor eller middels grad liker å samarbeide med andre elever. Det er 16% som opplever at det ikke er lettere å lære i gruppe. Det at mange elever opplever at det er lettere å lære i gruppe kan skyldes at det er opparbeidet en tillit mellom gruppemedlemmene. Det kan være for det er utfordrende for noen å arbeide i grupper. Det kan hende de ikke stoler nok på seg selv eller de i utgangspunktet er stille, rolige og beskjedne.

Figur nr 7 samarbeid

5.4.1 Samarbeid og dybdeløring

Samarbeide er som nevnt et viktig element innenfor FF og dybdeløring. Som yrkesfaglærer er det viktig at jeg legger til rette for sosial læring og samhandling for å utvikle elevenes medierende redskaper som språk, og i felleskap lærer elevene og analysere case oppgavene på ulike måter (Seljø, 2018, s.111). Et slikt samarbeid er med på å utvikle elevenes sosiale kompetanse som er nødvendig når man skal samarbeide. Kompetanse på ulike områder er viktig for å kunne mestre utfordringer og løse oppgaver i ulike sammenhenger både i kognitive og sosiale situasjoner. Det at elevene lærer seg sosialkompetanse, og samarbeide vil være med på å prege elevenes utvikling ved at de får en sosial tilhørighet (St.Meld.28, s.22). Innenfor dybdeløring er samarbeide en av de seks nødvendige kompetanseområdene. Det omhandler å lære seg å arbeide i team og utvikle sosiale, emosjonelle og interkulturelle ferdigheter. Det å lære av andre og bidra til andres læring er viktige egenskaper innenfor dybdeløring.

Elevenes læring henger sammen med kommunikasjonsmønsteret i klassen (Hiim& Hippe, 2012, s.105). Gruppearbeid er nødvendig for å ivareta elevenes læringsutbytte. Gruppearbeid innebærer at en gruppe elever arbeider sammen om å løse et problem eller en case som kan være knyttet til en praktisk oppgave. Gjennom gruppearbeidet lærer elevene samarbeid og problemløsning sammen med andre. Når jeg fordeler elevene i gruppearbeid må jeg ta hensyn til elevenes læreforutsetninger slik at det alltid er en blanding av sterke og svake elever i en gruppe. På denne måten lærer elevene å støtte og veilede hverandre i gruppeprosessen (Hiim

& Hippe, 2012, s. 152-153). Ved at elevene arbeider i grupper lærer elevene seg å samarbeide for å nå et faglig mål i en opplæring. Samarbeid kan være vanskelig for alle, i og med det kan oppstå uenigheter om målet, og om fremgangsmåtene for å nå målet som er satt (Nilsen & Haaland, 2018, s.103).

5.4.2 Oppsummering av samarbeid

Oppsummering av hvordan elevene opplever samarbeid i undervisningen, består av variasjoner. Her viste primærdataene at samarbeid i grupper er en god måte og ha et faglig utbytte av undervisningen for de fleste av elevene, men samtidig oppleves gruppearbeid som utfordrende for andre. Samarbeid og problemløsning sammen med andre er en viktig del av det å bli en yrkesutøver. Når elevene samarbeider så utvikler de sin sosiale kompetanse, noe som kan gjøre at de blir bedre på å samarbeide med andre. Å kunne samarbeide er en viktig forutsetning for å arbeide innenfor helse og oppvekstfagene, fordi kommunikasjonene i samfunnet utfordrer oss til sosial samhandling (St.meld.28, s.22).

5.5 Teori-praksis

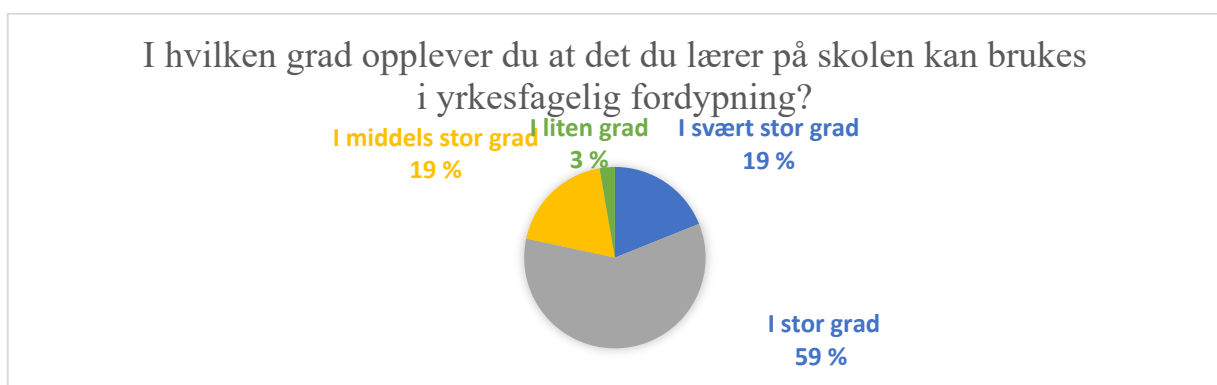
Videre spurte jeg elevene på Vg1 om hvordan teorien ble brukt i praksis YFF. Her har jeg begrenset dataene til kvalitativ og kvantitativ undersøkelse. Observasjonen kommer i eget kapittel. Yrkesfaglig fordypning er som nevnt tidligere praksis ute i bedrift på VG1. Dette spørsmålet stilte jeg fordi jeg ville vite hvordan elevene ser sammenheng mellom teori og praksis YFF. I forbindelse med utplassering i faget YFF gjør det at man blir mer bevist på hvordan man skal fremstå som yrkesutøver innenfor helse og oppvekstfagene.

I intervjuene med elevene etter andre praksisperiode fortalte samtlige av elevene at det hadde et stort utbytte av det de hadde lært i undervisningen i praksis. De fortalte at ved at de kunne velge ulike praksissteder i andre periode slik at de kunne få kjennskap til andre yrker var en stor motivasjon for å fortsette på helse og oppvekst. Elevene fortalte at de ikke hadde noe yrkeserfaring i fra tidligere, derfor syntes de at det å få erfaring i fra et annet helse og oppvekst yrke var positivt. Elevene fortalte at de likte å være ute i YFF hvor de kunne benytte den faglige kunnskapen de hadde gjennomgått på skolen. Elevene lærte bedre og forstå

sammenhengen mellom teori og praksis, og de ble mer motiverte for undervisning når de kunne snakke om sine erfaringer fra YFF. En elev forteller «Jeg lærer masse i praksis og jeg blir mer bevisst i forhold til mitt yrkesvalg» (elev 2). En annen elev forteller «Etter praksis får undervisningen med teori en større betydning fordi jeg lærer masse som jeg har brukt for i praksis» (elev 8). I intervjuene med elevene som ble observert svarte alle elevene at de kunne se sammenheng mellom teori og praksis. Det var flere elever som så sammenhenger mellom teori og praksis, en elev forteller «Ved at jeg har hatt om kommunikasjon på skolen er jeg mer bevisst på å sette meg ned på huk når jeg snakker med barna i barnehagen. På den måten har jeg brukt kompetansemålet om kommunikasjon med ulike brukere i praksis. Ved at jeg er bevisst på hvordan jeg skal løse ting i praksis gjør det at det er mye morsommere å være ute i praksis» (elev 4).

Resultatet av disse sitatene til elevene viser at når de har noe teoretisk kunnskap i de ulike programfagene får elevene et større utbytte av faget YFF. Elevene vet til tider hva de kan gjøre i ulike situasjoner som oppstår. Dette er i tråd med mesterlæren fra novise til ekspert. Når elevene starter i praksis har de lite eller ingen forkunnskaper, men gjennom teoretisk undervisning og praktiske oppgaver i undervisningen utvikler de seg gradvis gjennom første stadiet som nybegynner. Ved hjelp av disse sitatene viser resultatene at elevene ser sammenheng mellom teorien i undervisningen og praksis i faget YFF.

Dataene fra den kvantitative undersøkelsen viste at det var store variasjoner mellom hvordan den enkelte opplever at skolen legger til rette yrkesopplæringen. 78% av elevene svarte her i svært stor eller i stor grad at de så sammenheng mellom det de lærte på skolen og praksis YFF. 22% av elevene har en middels eller liten opplevelse av at det de lærer på skolen kan ha en relevans for faget YFF.

Figur nr 13 teori og praksis

Dataene her viser at elevene liker å være ute i praksis i faget YFF. De fleste elevene lærer å se sammenheng mellom teori og praksis.

5.5.1 Refleksjon og erfaring

Elevene må ha en form for grunnleggende fagkunnskaper før de kan prøve ut fagkunnskapene i faget YFF ute i bedrift. Det at elevene lærer gjennom erfaring og blir motiverte av og være ute i faget YFF kan knyttes opp mot Kolb sin lærings sirkel og Dewey sin teori om erfaringslæring. Det at elevene får være ute i YFF gir elevene en motivasjon for kunnskapsutvikling i form av begreper og ferdigheter og erfaringer. Erfaringene elevene får gjennom faget YFF vil være med på å gi elevene et større faglig innhold og mer drivkraft til å gjennomføre utdanningen (Illeris, 2017, s.156). Ut ifra de kvalitative intervjuene, observasjonene og den kvantitative spørreundersøkelsen synes det som at elevene klarer å reflektere over handlingen i praksis. Elevene trives med å være ute i praksis i YFF og som en av elevene fortalte gjør det skole hverdagen enklere (elev 5). I tillegg virker det som de fleste elevene ser sammenhengen mellom teori og praksis.

Gjennomføring av utdanningen i videregående opplæring er tema i St.meld.28. s, 13. Der legger de vekt på at det skal være en tilknytning til arbeidslivet i yrkesfagene. Dette vil være med på å redusere frafall i videregående yrkesopplæring (st.meld.28, s.13). Tenker her at dette er nødvendig, fordi de aller fleste elevene liker og være ute i praksis YFF, og har et større læringsutbytte av å få et praksisnært forhold til yrkesopplæringen.

5.5.2 Observasjon YFF

Dataene i dette kapitlet er begrenset til observasjon. Det elevene lærer i YFF kom tydelig frem under de deltagende observasjonene hvor jeg observerte elevene i faget YFF. Jeg ville se hvordan elevene var i stand til knytte fag og praksis i sammen. Etter aktivitetene stilte jeg elevene spørsmål i knyttet til temaene vi hadde vært igjennom i forkant av praksisperioden ute i bedrift i faget YFF. Jeg så hvordan elevene arbeidet med sine oppgaver, mens jeg noterte hvordan elevene håndterte oppgavene og situasjonene. Jeg intervjuet en elev etter aktiviteten

var gjennomført for å få et innblikk i hvilket læringsutbytte eleven hadde hatt av situasjonen og om det eleven lærer på skolen kan benyttes i faget YFF.

Situasjonsbeskrivelse av observasjon av elev 4: Jeg går bort til en gruppe der jeg ser at elev 4 er i sammen med barna. Jeg setter meg ned på kanten av sandkassen sammen med eleven og barna (Ca 3 år). Det første jeg merker meg er at barna i sandkassen har fått en god relasjon til eleven. Barna henvender seg til eleven og eleven svarer og kommuniserer med barna på deres nivå. Eleven snakker med enkle setninger og bruker et språk som barna forstår. Plutselig tar det ene barnet og slår en spade i hodet på det andre barnet. Eleven går bort til barnet, setter seg ned på huk og trøster. Deretter går eleven til barnet som slo spaden i hodet på det ene barnet og forklarer at den ikke må gjøre slik, fordi da blir den andre lei seg og begynner å gråte. Så sier eleven, og det vil du vel ikke, du vil ikke at han skal være lei seg. Eleven snakker litt med begge barna i sammen, og forteller at hvis de skal leke sammen må de ikke slå på hverandre med spadene. Eleven setter seg ned igjen sammen med barna og følger med på leken mellom disse to i sandkassen.

Etter en stund kommer en annen voksen til sandkassen og hilser på meg og snakker med eleven. Eleven forklarer den voksne hva som er skjedd og hvorfor det ene barnet er litt lei seg. Deretter spør eleven om det var noe annet den skulle ha gjort i denne situasjonen. Den voksne forteller eleven at hun synes eleven håndterte situasjonen fint, i og med at den trøstet den som fikk vondt og forklarte den andre at den ikke skulle gjøre det og spilte på følelser.

I intervjuet med den samme elev 4 etter aktiviteten spurte jeg eleven om den kunne se noen sammenheng mellom programfagene vi har gjennomgått i undervisnings situasjonen, og opplevelsene i fra aktiviteten i sandkassen.

«Jeg klarer å se kompetansemålet kommunikasjon med ulike brukere. Jeg bruker det når jeg snakker med barna i barnehagen og jeg snakker annerledes, mer voksent liksom til de voksne. Jeg har bevisst jobbet med dette målet i begge praksisperiodene. Det er jo viktig. Hvis ikke jeg hadde lært om kommunikasjon med ulike alderstrinn ville jeg ikke vært bevisst på hvordan jeg skulle være tydelig når jeg kommuniserer med barnet på ca 3 år. Jeg vet at jeg skal sette meg ned på huk og få øyekontakt med barnet. Det ville jeg ikke ha gjort uten at vi hadde gjennomgått dette på skolen. Jeg har sett andre voksne sette seg ned på huk når de snakker med barna. Jeg har lært utrolig mye av å være i praksis» (elev4).

Jeg spurte eleven om hva annet den hadde lært i faget YFF? Eleven svarte

«Det å være sammen med andre og se hva de gjorde når de for eksempel skal kle på barna før de går ut. Jeg lærte i denne situasjonen at jeg kunne gi barna valg, med at de fikk velge hvilken lue de skulle ha på, eller hvilken jakke. Jeg har også latt barna få velge hvilken lek de skulle leke ute eller inne. Jeg har på denne måten gjort at barna for eksempel fikk

brukermedvirkning i barnehagen. Jeg synes det er fint å samarbeide med de andre voksne i barnehagen. Jeg lærer mye av samarbeidet og være her, blant annet hvordan jeg kan hjelpe til i matsituasjonen i barnehagen. Da vasker jeg bordene etter barna har spist» (elev 4).

Ut fra denne samtalen med elev 4 ser det ut som at det å være ut i praksis og få praktisk opplæring innenfor kompetanseområdene er av stor betydning for elevenes læringsutbytte i forhold til at det skal være dybdelæring i fagene. Ifølge Fullan, Quinn og McEachen, (2018, s. 120 -121) så er sammenhengen mellom de pedagogiske aktivitetene viktig for at det skal være dybdelæring hos elevene. Det at jeg som yrkesfaglærer tilrettelegger opplæringen med tydelige læringsmål for eleven, kan være med på å skape en forståelse og utvikling hos elevene (Fullan, Quinn og McEachen, 2018, s. 58).

Dette resultatet kan man se en sammenheng med i yrkespedagogikken. Det at elevene lærer noe nytt gir en menings skapning som foregår i hodene individene. Ved at elevene klarer å sette fag og praksis i sammen og se en koherens mellom fagene utvikles en forståelse som er med på å danne en form for ansvarlighet som yrkesutøver (Østern, Dahl, Strømme, Petersen, Østern & Selander, 2019. s.13). Ansvarlighet fremmes ved at elevene arbeider med spesifikke mål innenfor et fagområde. Bevissthet innenfor et fagområde er å få gode resultater og styrke elevenes profesjonalitet i programfagene og YFF noe fremmer ansvarlighet. Etter hvert som elevene arbeider med å se sammenheng mellom fagene utvikles dybdelæring ved at elevene opplever mestring og er motiverte (Fullan, Quinn & McEachen, 2018, s.59). Utvikling av ansvarlighet er et sentralt element innenfor dybdelæring og FF (St.Meld 28, s.28). Det at elevene utvikler et bevisst forhold til hvilket læringsutbytte de har av undervisningen gjør at de blir mer bevisste i sin egen læreprosess (NOU 2015:8, s.13).

5.5.3 Oppsummering av teori og praksis

For å trekke sammen trådene på forskningsspørsmålet ser jeg at dybdelæring er et viktig element for at elevene skal tilegne seg nødvendige fagkunnskaper innenfor helse og oppvekstfagene på Vg1. Det at elevene gradvis utvikler seg i arbeidet med kompetansemålene og ser sammenhenger mellom fag og praksis er i samsvar med NOU 2015:8, s36. Det at den faglige kompetansen utvikles gjennom praksis for å se ulike sammenhenger er i tråd med FF.

5.6 Oppsummering av undersøkelsene

Ut fra denne analysen har jeg gjort følgende funn. Den viser at de fleste elevene er motiverte for å gå på skolen og at de har et læringsutbytte av undervisningen med case-arbeidet. Det kan se ut som de fleste elevene har et læringsutbytte ved denne metoden, og at de klarer og ase sammenheng mellom teori og faget YFF. Bakgrunnen for at elevene er motiverte for å gå på skolen er at de er nysgjerrige, har behov for å tilegne seg ny kunnskap og få bedre forståelse. På denne måten oppleves læringsprosessen som lystbetont (Illeris, 2017, s.46). Undersøkelsen viser videre at samarbeid og gruppearbeid er av betydning for læringsprosessen, og når det gjelder utvikling av sosial kompetanse som er et sentralt element innenfor dybdelæring. Skolen er i opplæringsloven forpliktet til å bidra for et godt psykososialt miljø for alle elever. Det at elevene deltar i gruppearbeid gjør at de får en utvikling innenfor den sosiale og emosjonelle utviklingen og har et godt psykososialt miljø (NOU2015:8, s.67). Undersøkelse viste at de fleste elevene klarer å se sammenheng mellom fagene og YFF. Ved at elevene klarer å se en sammenheng mellom teori og praksis viser at når elevene er ute i bedrift i faget YFF blir det enklere for elevene å forstå blant annet fagbegreper (Hiim, 2013, s.256).

6.0.Drøfting

I denne delen av oppgaven har jeg forsket på *hvordan elevene opplever at de får dybdelæring i programfagene på vg1 HO* som er problemstillingen for min oppgave. Nå vil jeg gjøre rede for hvordan jeg har lagt opp drøftingen for denne oppgaven. Jeg vil først drøfte resultatene fra undersøkelsene opp mot mine forskningsspørsmål for deretter å få svar på min problemstilling. Deretter vil jeg trekke paralleller av funnene opp mot teorigrunnet, tidligere forskning, og styringsdokumenter. Jeg har gjennomført flere undersøkelser og det vil bli veldig omfattende å presentere alle funn. Jeg vil derfor presentere et utvalg av funnene som jeg tenker er mest relevante for å få svar på problemstilling og forskningsspørsmål. Til slutt vil jeg drøfte min egen praksis som yrkesfaglærer i programfagene på Vg1 HO.

6.1 Hvordan erfarer elevene læringsutbytte ved dybdelæring i programfagene på Vg1 helse og oppvekstfag?

Resultatene i fra undersøkelsene viste at elevene har et læringsutbytte med dybdelæring i programfagene i helse og oppvekstfagene på Vg1. De fleste elevene i intervjuene og spørreundersøkelsen og observasjonene fortalte at de hadde lært mye de kunne se koherens med i praksis. Som en elev forteller «Undervisningen har hjulpet meg mye med å forstå hvordan jeg skal være profesjonell. Å kommunisere med forskjellige folk. Hvordan jeg skal passe på smitte. Når jeg var ute i praksis tenkte jeg alltid på det jeg hadde lært» (elev 10). Det er vesentlig at elevene skal forstå det de har lært, og kunne reflektere over det (St.Meld.28, 29). Allikevel er det forskjellige utfordringer når det gjelder å tilrettelegge undervisningen for elevene slik at de kan se koherens mellom teori og praksis. I St.Meld.28 legges det vekt på at skolen skal bidra til at hver enkelt elev kan realisere seg selv i forhold til sitt eget potensial og få et grunnlag for å mestre sitt eget liv og delta i arbeid med felleskap i samfunnet. Utfordringen er jo at ikke alle elever er motiverte for videregående opplæring (Hiim & Hippe, 2012, s.33).

6.1.1 Relevans teori og yrkesfaglig fordypning

Arbeidslivet er en svært viktig arena for at elevene skal få en helhetlig opplæring i praksis i YFF. Som yrkesfaglærer er det viktig at jeg har tett oppfølging med elevene og praksisstedet. Når elevene er ute, er jeg på praksisstedet og gjennomgår kompetansemålene elevene skal igjennom i praksisperioden. På denne måten ivaretar jeg elevene, samtidig som jeg har et samarbeid med praksisstedet som er bedriften. Arbeidet med teori og spesielt med case-arbeidet skal knyttes opp mot yrkeslivet slik at elevene opplever yrkesopplæringen som motiverende, og at teorien har relevans innenfor yrkesopplæringen. De fleste elevene på vg1 opplevde denne formen for undervisning som motiverende, og de så relevans mellom fag og yrke. En mulig forklaring på det er at case-arbeidet gir elevene ekstra motivasjon i sin læreprosess både på skole og i praksis. De fleste elevene har lite praktiske ferdigheter og forståelse for yrkespraksisen når de starter i sin YFF periode. Etter andre praksisperiode har mange tilegnet seg mer faglige kunnskaper som er blitt overført til praktiske handlinger. Gjennom praktisk arbeid tilegner elevene seg erfaringer som de kan benytte når de løser teoretiske oppgaver og arbeider med caser som elevene kan reflektere over og relatere til faget

YFF. Måten elevene arbeider med disse casene på kan knyttes sammen med yrkespedagogikken. Yrkespedagogikken handler om hvordan yrkesfaglæreren legger til rette for opplæringen, og hvordan elevene forstår sin læreprosess. Min rolle som veileder ute på praksisplassen gjør at jeg kan hjelpe eleven og reflektere over sammenhengen mellom teori og praksis. Her tenker jeg at hvis jeg ikke hadde veiledet elevene ute på praksisstedet hadde muligens ikke elevene hatt denne samme refleksjonen over arbeidsoppgavene som knyttes sammen med teori. Videre ser jeg at elevene blir mer interessert i teorien de har på skolen etter praksis.

Denne måten å tilegne seg fagkunnskaper på medfører at elevene får mer motivasjon og mer mening til å lære mer teori på skolen. Elevene går fra å være noviser mot å være på veien til å bli mester. Slik mesterlæretradisjonen beskriver, blir skoleoppgavene yrkesrettet slik at elevene skal få en helhetlig opplæring innenfor yrkesfagene.

I undersøkelsen forklarte en av elevene hvordan den hadde lært seg å se sammenheng mellom teori og praksis mens den hadde vært i praksis på et sykehjem. En av elevene forklarte at

«Jeg har gjort om de teoretiske målene til praktisk arbeid. Jeg har arbeidet med hygiene målet, som handler om å kunne gjøre tiltak for å forbygge smitte og smittespredning. Ved at jeg er bevisst på hygiene og håndhygiene så forhindrer jeg smittespredning på praksisstedet. Hvis ikke jeg hadde lært dette teoretisk hadde jeg ikke vist hva jeg skulle gjøre» (elev 9).

Henholdsvis tenker jeg at hvis ikke denne eleven hadde gjennomgått denne teorien på skolen, ville den ikke hatt denne refleksjonen og erfaringen over det den opplevde i praksis. Elevene på Vg1 kan ofte være umodne og trenger både veiledning og hjelp til å løse oppgaver. Hadde eleven ikke hatt veiledning og hjelp ville det tatt mere tid å forstå hvilke prosedyrer den skulle gjennomføre (Dewey, 2005, s 25). Gjennom denne prosedyren opplevde eleven mestring av en oppgave i yrkesopplæringen. Det at eleven opplevde mestring i et kompetansemål er en positiv utvikling i yrkesopplæringen, som stimuleres til videre utvikling.

Erfaringene og refleksjonene denne eleven hadde etter praksisperioden i YFF tenker jeg å trekke sammen med Schön sin teori med refleksjon over handling. Med dette mener jeg ved at eleven reflekterer over den opplevelsen de har hatt i praksis, så har eleven fått et bevisst forhold til hva den gjorde i opplevelsen. Hvis eleven ikke hadde hatt denne refleksjonen ville

ikke eleven hatt en forståelse over opplevelse i fra praksis i YFF. På denne måten blir opplevelsen og handlingen bevisst i eleven og hen vil ha en forståelse av yrkesopplæringen (Illeris,2017, s. 353).

Erfaringen eleven hadde med denne opplevelsen tenker jeg henger i sammen med Dewey sin teori og lære gjennom praksis. Det er fordi vi opplever og erfarer nye ting hele tiden. Erfaring er den prosessen der elevene bevisst tilegner seg virkeligheten. Det er for det første fordi læring har et subjektivt innhold, i form av samspill med andre mennesker (Dewey, 2005, s.44). For det andre handler det om å se sammenheng mellom kunnskaper og praksis (Dewey, 2005, s.39). Gjennom erfaringslæring bruker elevene sine ferdigheter de har tilegnet seg og prøver og forstå og tilpasse seg det miljøet de gjennomfører sin praksis YFF i. På denne måten vil eleven få en helhetlig opplæring ved at de deltar i kommunikasjon og samhandling med andre (Dewey, 2005, s.44).

Forskningen viser at all erfaring er læring i en prosess. Gjennom denne prosessen skjer det handling, registrering, refleksjon og forståelse hos eleven. Yrkespedagogisk kompetanse skal fremme utvikling hos elevene i yrkesopplæringen. Hvordan yrkesfaglæreren tilrettelegger opplæringen for elevene slik at arbeidsfellesskapet oppleves som sosialt og at elevene opplever at de har et læringsutbytte og skaper engasjement (Olsen, 2010). Deltagelse i arbeidslivet er viktig for elevene for å skape engasjement innenfor helse og oppvekstfagene.

Når det gjelder de fremtidige kompetanse behovene samfunnet har innenfor helse og oppvekststyrkene viser NOU2020:2 at det vil være mangel på faglært arbeidskraft innenfor helse- og oppvekstfagene i fremtiden. Her tenker jeg som yrkesfaglærer at det er nødvendig at yrkesfagene blir fremsnakket med at yrkesfagene har en sluttkompetanse med fag- eller svennebrev som gir en sluttkompetanse som er attraktiv i arbeidslivet. På denne måten kan elevene blir mer nysgjerrige på yrkesfagene innenfor helse og oppvekst fagene.

6.1.2 Evne til samarbeid

Når det gjelder elevenes evne til samarbeid kom det frem i intervjuene og spørreundersøkelsen at de fleste elevene liker å samarbeide med andre og arbeide med gruppearbeid. Årsaken til dette kan være at elevene liker å snakke om hva de har opplevd, hva de har vært med på, både til medelever og lærere. Etter praksis i YFF snakker de ofte om

hvilke erfaringer de har i fra praksis når de arbeider i grupper med case oppgavene. Det kan synes som at gjennom praksis YFF får elevene mer selvtillit av å samarbeide. Det er fordi når de arbeider i gruppene så snakker de med stolthet over hva de har fått være med på i praksis YFF. Elevene snakker sammen om hva de opplevd, hva de har gjort og hva de har lært. Mitt inntrykk her er at samarbeid passer for de fleste elevene. De blir motiverte, og det skaper et faglig engasjement.

I et sosiokulturelt perspektiv vil jeg si at samarbeid er stimulerende for elevene. I den sosiokulturelle læringsteorien er tenkning en kollektiv prosess som finner sted mellom elevene. Det at elevene snakker om hvilke opplevelser og erfaringer de har i fra praksis YFF skaper en sammenheng med tilhørighet og fellesskap. Kunnskaper og ferdigheter av denne typen kommer i fra de fornemmelsene vi får når vi er interaksjon med andre mennesker. Hvis elevene ikke hadde disse samtale i samarbeidet, ville det muligens ha hemmet deres sosiale utvikling (Seljø, 2017, s. 22). Utvikling i samarbeid bidrar til at elevene får en demokratisk utvikling. Demokrati og medborgerskap er viktige faktorer innenfor dybdelæring (NOU2015:8, s.13).

Forskning viser at samarbeid er en viktig faktor innenfor dybdelæring. Det er fordi det er forhold ved sosiale og kognitive prosesser er med på å påvirke elevene i deres utvikling. Læring kan sees på som en sosiokulturell prosess som skaper mening og opplevelse hos elevene. Elevene får stimuli ved å være i den sosiale forbindelsen der tenking foregår (Landfald, 2016).

Mine opplevelser er at elevene generelt opplever mestringsfølelse og oppdager viktigheten mellom den teoretiske kunnskapen, og ser relevans i yrkesopplæringen når de er i samhandling med andre elever, som for eksempel samarbeid.

6.1.3 Oppsummering av forskningsspørsmålet

Som yrkesfaglærer arbeider jeg etter det yrkespedagogiske perspektivet som handler om hvordan læreprosessene blir til hos elevene. Mange elever stiller spørsmål ved at det er så mye teori i helse og oppvekstfagene. Samtidig får helse og oppvekstfagene en del svake elever som ikke mestrer teorigrunnet på Vg1 HO. Slik jeg forstår resultatene fra undersøkelsene var det er elever som har vanskeligheter med å forstå fagstoffet, og som ikke

trivdes med gruppearbeid. En årsak til dette kan være at når elevene starter på Vg1 er noen elever umotiverte og usikrere ved skolestart (Hiim & Hippe, 2012, s.36).

Avsluttende vil jeg si ut fra mine drøftinger av dybdelæring og teoretiske perspektiver vil jeg si at læring er en prosess som finner sted både på et individuelt og et kollektivt nivå (Seljø,2017, s.13). Læring gjør at vi som individer utvikler oss gjennom hele livet, og er knyttet til hvordan vi tenker og handler. Det handler om å vise interesse for andre mennesker og være delaktig i et samfunn gjennom samspill med andre. I St meld 28 er det sitert at *elevene skal utvikle empati og respekt for andre og evne til å samarbeide og samhandle* (St meld 28, s.22).

6.2 Hvordan erfarer elever undervisningsmetodene for dybdelæring?

Dybdelæring og motivasjon kan sees på som kognitive prosesser hvor motivasjonen har betydning for elevenes opplevelse og mestring. Dybdelæring sammenfattes med elevenes kognitive progresjon og motivasjon til det emosjonelle. For at det skal være dybdelæring for elevene, er eleven først og fremst nødt til å relatere den kunnskapen den har i fra før til det nye fagstoffet den skal lære. Undervisningsmetodene som benyttes i undervisningen kan ha en betydning for hvordan elevene opplever at de har et læringsutbytte i programfagene på Vg1 HO.

6.2.1 Elevenes opplevelse med dybdelæring

Det ene temaet for denne forskningen er hvordan erfarer elevene dybdelæring i undervisningen. Hvordan elevene opplever undervisningsmetodene i forhold til dybdelæring har en betydning for elevenes læringsutbytte. I undersøkelsene viste det seg at det var variasjoner når det gjaldt elevens opplevelser. Det som opplevdes som motiverende for den ene trenger nødvendigvis ikke å være motiverende for den andre. På den ene siden kan det være at elevene i utgangspunktet er usikre på sine valg i yrkesopplæringen (Hiim & Hiipe, 2012, s. 36). På den andre siden kan det være at ikke eleven forstår fagstoffet (Sylte, 2013, s.61). Begge disse sidene kan ha betydning for elevenes motivasjon. I videregående opplæring

er erfaringen at nøkkelen til god opplæring ligger i positive læringsopplevelser for elevene som kan gi elevene mestringsopplevelser som skaper motivasjon.

Ifølge Piaget sin kognitive læringsteori viser den til hvordan elevene drives av indre kognitive prosesser som skaper motivasjon for å tilegne seg nye kunnskaper. Ved at den indre motivasjonen er til stede kan det være en motivasjon i seg selv og lære seg et nytt fagstoff. Altså vil motivasjonen oppstå når elevene får en ny erfaring i forhold til det elevene kan i fra før. Derfor er motivasjon en avgjørende faktor for å utvikle nye kunnskaper og få nye erfaringer (Illeris,2017, s.31, Lyngsnes & Rismark, 2016, s.67). Årsaken er fordi motivasjon er forbundet med følelser og impulser vi mottar. Det at elevene opplever undervisningen som meningsfull skaper motivasjon og interesse for det som skal læres (Illeris,2017, s.31, Lyngsnes & Rismark, 2016, s.67).

Arbeidet med å utdanne gode fagfolk for fremtiden handler om å skape gode holdninger hos elevene samtidig som de skal ha en helhetlig kompetanse i et yrkesliv (St.Meld. 28, s.13). Utfordringen kan være å få elevene til å oppleve opplæringen som yrkesrelevant. Årsaken kan være at elevene ikke klarer å bevisstgjøre egen fagkunnskap slik at den kan nyttiggjøres i yrkesutøvelsen (Rahkola & Nilsen, 2019, s. 62). Yrkesopplæringen for elevene skal tilpasses de individuelle interesser og behov elevene har for å fremme motivasjon og lærelyst. Derimot kan elevene oppleve opplæringen som meningsløs, og da vil ikke elevene være motivert for å tilegne seg fagkunnskaper (Hallan, 2009, 51). Alternativt kan det også være at elevenes interesser og erfaringer ikke alltid lar seg forene med programfagene begreper på en virksom måte slik at det blir interessant og motiverende. På den måten kan det være utfordrende for meg som yrkesfaglærer og alltid tilrettelegge undervisningen slik at den engasjerer og oppmuntrer elevene i opplæringen. (St.Meld.28, s.23).

I den sosiokulturelle læringsteorien er deltakelse i sosiale relasjoner en viktig tilnærming for å skape motivasjon. Det er fordi mennesker blir formet av medierende redskaper når vi vokser opp i sosiale fellesskap (Seljø, 2018, s.108). Det medierende redskapet er språket (Seljø, 2018, s.111). Det at elevene er i samhandling med andre elever og kommuniserer med hverandre kan være en motivasjon for å gå på skolen. Et godt fellesskap og ha en tilhørighet i et godt læringsmiljø kan også ha en betydning for elevenes motivasjon. Mennesker kan ikke unngå å tilføre seg nye kunnskaper i samhandling med andre mennesker (Seljø, 2017, s.241). For at elevene skal trives med yrkesopplæringen må jeg som yrkesfaglærer tilrettelegge

opplæringen slik at den engasjerer elevene (Rahkola & Nilsen, 2019, s. 63). Det kan da tenkes at elevene bli mer oppmuntret og opplever opplæringen som meningsfylt, samt at de vil få en økende motivasjon for å møte på skole og tilegne seg et yrke. Elevene kan da ha en læringsprogresjon som gjør at elevene opplever mestring innenfor et fagområde. Som den ene eleven forklarte «jeg var ikke så motivert til å begynne med, men ble motivert etter mer erfaring og når jeg begynte i praksis» (elev 4).

Når jeg trekker trådene sammen med det ene forskningsspørsmålet som omhandler elevenes erfaringer med dybdelæring på Vg1 så ser jeg i NOU 2015:8, s. 27 at det er viktig at dybdelæring skal holde elevene motivert slik at de klarer og tilegne seg den rette fagkompetansen innenfor et yrke. Her tenker jeg ved at elevene har valgt seg inn på yrkesopplæringen, og valgt seg et yrke skulle det være en motivasjon i seg selv. For elevene er det for det første en fornyelse av et fagområde de har valgt og det skulle være en motivasjon i seg selv (Hiim & Hippe, 2012, s. 36). For det andre kan vel elevenes motivasjon handle om hvor disiplinert de er for å nå de målene med yrkesopplæringen og utdanne seg til et yrke, for å bli gode samfunnsborgere og profesjonelle yrkesutøvere i et samfunn som er i endring (NOU2015:8, s. 41).

I følge Fullan, Quinn & McEachen (2018, s. 28) er dybdelæring bra for alle elever, også for de som føler at de ikke er på rett plass i utdanningssystemet. Ut ifra undersøkelsene viste dataene fra elevene at undervisningen med dybdelæring ikke var motiverende for alle. Det kan være at elevene ikke klarer å være like effektive med dybdelæring i undervisningen. Som en elevene fortalte «jeg liker best å arbeide alene» (elev1). Dybdelæring krever at elevene skal samarbeide og være aktive i forhold til egen læreprosess (Fullan, Quinn & McEachen, 2018, s.94-96). Dybdelæring og utvikling av fagkompetanse er tett forbundet med hverandre. Når elevene bruker en dybdetilnærming, så bruker de tidligere kunnskap og har interesse for det de skal lære (Takøy, 2020, s.98). Å koble læring til elevenes interesser kan ha betydning for hvordan elevene oppfatter fagstoffet. Forholdet mellom kognitive prosesser hos elevene er knyttet til motivasjon. Her vil jeg hevde at motivasjon er forutsetning for å tilegne seg fagstoff i undervisningen (Fullan, Quinn & McEachen, 2018, s.103).

6.2.2 Elevenes støtte og forståelse av fagstoffet

Resultatene i fra både spørreundersøkelsen og intervjuene viste at de fleste elevene i stor grad fikk støtte til å forstå fagstoffet som blir gjennomgått i undervisningssituasjonen. Men som

den ene undersøkelsen viste, er det ulike måter å oppleve å få støtte til å forstå fagstoffet på. Det kan være ulike årsaker til at elevene ikke opplever at de får støtte til å forstå fagstoffet. På en side kan det være at elevene har lite norskkunnskaper noe som automatisk påvirker elevenes opplevelse og støtte til å forstå fagstoffet. Det kan forklares med at selv om en klasse med elever så påvirkes elevene forskjellig når det gjelder forståelse av fagstoffet (St.meld.28, s.13). Her er det individuelle forskjeller som yrkesfaglæreren må se og ta hensyn til i undervisningsplanleggingen. På en annen side er det viktig og hevde at elevenes bakgrunn og interesse har betydning for hvilke opplevelser de har av undervisningen (St.meld.28, s.23). Som en av elevene fortalte i intervjuet: «Jeg opplever at det jeg lærer i undervisning får jeg brukt for uansett, for det er relevant i alle situasjoner jeg møter» (elev 2). Mine tanker rundt dette er at undervisningen vi har gjennomført på helse og oppvekst for disse elevene, har gjort at de fleste elevene har hatt et læringsutbytte. Formodentlig klarer mange av elevene og knytte det de har lært i undervisningen til andre arenaer, noe som påpekes i St.meld. 28.s13. Denne sammenhengen i undervisningen mellom fagene er vesentlig for at det skal være dybdelæring i opplæringen. Opplæring skal tilrettelegges slik at elevene klarer og se sammenhenger mellom yrkesliv og hverdagsliv for å mestre alle sider ved livet (St.Meld.28, s, 13).

Når det gjelder elevenes opplevelser av hvordan de fikk støtte til å forstå fagstoffet i programfagene, kan forståelsen ses i lys av Piaget sin kognitive teori. Forståelse og tilegnelse av nye kunnskaper handler ofte om hva eleven kan i fra før og hvordan den klarer og se sammenheng mellom det nye og det gamle. Hvordan yrkesfaglæreren tilrettelegger opplæringen slik at elevene ser relevans mellom fagene og opplever mestring kan ha betydning for elevenes læring og drivkraft for å lære noe nytt. Det er drivkraften til eleven som driver læring fremover, hvordan elevene oppfatter læringsinnholdet og hvordan eleven tilegner seg fagstoffet (Illeris, 2017, s.55). Det er her assimilasjon kommer inn i elevenes utvikling. Fordi det handler om å innarbeide nye ideer i grunnleggende kunnskaper og forståelser. Akkomodasjon er når eleven har klart å omstrukturere den innehavende kunnskapen og tilegne seg ny kunnskap (Tetzchner 2013, s.213-215).

I et sosiokulturelt perspektiv skjer læring i samspill med andre. Ved at elevene deltar i praktiske og kommunikative samspill med andre, så lærer elevene seg å forstå fagstoffet i samspill med andre. Når det gjelder å samarbeide med andre så gir det elevene muligheter til å utvikle seg både faglig og sosialt. Læring handler om å være delaktig i kunnskaps og

ferdighetstenkning. Her vil jeg hevde at elevene gjør seg erfaringer i samspill med andre som gjør at de preges av det elevene opplever under samarbeidet. Samarbeid kan allikevel være utfordrende for noen elever når det gjelder å tilegne seg fagkunnskaper. Som den ene eleven fortalte i intervjuet som ikke likte å samarbeide med andre fordi hen ikke klarte å komme til ordet og ytre det hen ville. I slike situasjoner kan det hende at elevene ikke opplever at de har den samme støtte i fra læreren fordi de føler seg presset til å være med i samarbeidet. Da er det nødvendig at yrkesfaglæreren tilrettelegger slik at eleven har en positiv opplevelse med samarbeidet. Da må yrkesfaglæreren finne en annen gruppe slik at samarbeidet oppleves meningsfullt for eleven. Samtidig som yrkesfaglæreren må ta i betraktning at ikke alle elever har den samme forståelse av fagstoffet og samarbeidet fordi utgangspunktet til elevene er ulikt. Elevene har forskjellige grunnleggende assimilierende skjemaer til å forstå fagstoffet i samspill med andre (Illeris, 2017, s.58).

I et yrkesdidaktisk perspektiv tenker jeg på hvordan yrkesfaglæreren tilrettelegger opplæringen for elevene slik at de forstår fagstoffet, og ser sammenheng mellom kompetansemålene har betydning for hvordan elevene forstår fagstoffet i undervisningen. Hvis elevene ikke forstår fagstoffet som fremmes i undervisningen vil eleven ikke ha en læringsprogresjon. At undervisningen oppleves som meningsfull for elevene har betydning for deres forståelse av fagstoffet. Det at yrkesfaglæreren ser elevene og hjelper de å se sammenhengen mellom fag og det som skjer i livet og utenfor klasserommet gir elevene en bedre forståelse av fagstoffet i opplæringen. Sett ut ifra dette er arbeidet med fagstoffet i undervisningen og caseoppgavene som rettes mot praktisk arbeid i tråd med dybdelæring (Fullan, Quinn, & McEachen, 2018, s.85). Yrkesfaglæreren tilrettelegger opplæringen slik at elevene tilegner seg de obligatoriske fagkunnskaper som er nødvendige innenfor yrkesutøvelsen. Å skape trygghet, forståelse og et felles språk i undervisningssituasjonen er med på å øke elevenes læringsutbytte og deltagelse i opplæringen. Elevene kan da oppleve at de får støtte til å forstå fagstoffet. Her vil jeg hevde at elevenes støtte og forståelse viste seg i intervjuene med elevene. Da hadde elevene gjennomført den fjerde fagsamtalen og andre praksisperiode. Her fortalte flere av elevene at de fikk støtte til å forstå fagstoffet og at deres opplevelser av arbeidet med fagsamtalene hadde hjulpet dem slik at de klarte og se relevans mellom teori og praksis, og at de klarte å bruke det utenfor skolen.

Kort oppsummering av elevenes opplevelse av å få støtte til fagstoffet. Her kan man si at det er individuelle forskjeller på hvilken forståelse og støtte elevene får av fagstoffet. Det kan

komme av at det i utgangspunktet er ulike forutsetninger for å ha en forståelse for fag og begreper. Det kan komme av elevenes sosiale bakgrunn, norsk ferdigheter og kjønn (St.meld.28, s13).

6.2.3 Undervisningsmetode case-arbeid

Undervisningsmetoden PBL har ikke likhetstrekk med dybdelæring. Men det at elevene lærer seg samarbeide, kommunisere og være kreative i arbeidet med å løse casene som knyttes til PBL gjør at det blir en form for dybdelæring i yrkesopplæringen. Målet med dybdelæring er at elevene skal lære seg og se relevans mellom fagkunnskaper, yrkes og knytte det til sosiale bevegelse i hverdagslivet. Som yrkesfaglærer er det nødvendig å fange elevenes interesser slik at elevene skal ha et læringsutbytte i opplæringen. Yrkesfaglæreren må kjenne elevene og hvilke læreforutsetninger elevene har. Her vil jeg hevde at læring er et komplekst fenomen, og at alle elever er ulike. Det som passer for den ene trenger nødvendigvis ikke å passe for den andre. Det er viktig at yrkesfaglæreren bruker sin ekspertise for å engasjere elevene i de ulike undervisningsmetodene slik at elevene har en læringsprogresjon. Ut ifra undersøkelsene var det individuelle forskjeller på hvordan elevene opplevde metodene som ble benyttet i undervisningssituasjonene. I følge Fullan, Quinn og McEachen skal dybdelæring favne alle elevene. Både elever som er skolesvake og skolesterke (Fullan, Quinn & McEachen, 2018, s.31).

Målet med metoden er at alle elevene skal ha mulighet til å utnytte de mulighetene som ligger i å arbeide på måten med caser, som løses i samarbeid med andre og individuelt. Elevene får forkunnskaper i undervisningen før arbeidet med casene med bruk av metodene pedagogisk sol, dialog, film og andre prosjektarbeider. Som en av elevene fortalte «det som er fint med casene er vi kan arbeide i grupper og samarbeide med hverandre. Det er fint å snakke med hverandre om hvordan vi kan løse de forskjellige utfordringene i casene» (elev 7). En annen elev fortalte «vi gjør så mye bra gruppearbeider som gjør at undervisningen blir mye morsommere» (elev (6). Samtidig var det elever som ikke hadde den samme opplevelsen. Som en elev fortalte i intervjuet «jeg er en stille og rolig person og ikke alltid kommer til ordet i gruppearbeid» (elev1). Hvilke konsekvenser har det at ikke alle elever opplever at de har et læringsutbytte med undervisningsmetodene som benyttes? En følge av dette kan være at yrkesfaglæreren må finne andre metoder for å tilrettelegge undervisningen med dybdelæring slik at den kan favne alle elevene. Forskningen viser at lærerrollen endrer seg

med at det må tilrettelegges for dybdelæring, og at dybdelæring endrer rolleforståelsen for læreren. Læreren skal ikke lenger styre undervisningen, men være en veileder (Langfald, 2016).

Hvis det er slik at elevenes forkunnskaper har betydninger for hvordan elevene opplever metodene som skal gi elevene dybdelæring i fagene, så vil elevene alltid ha ulikt utbytte av undervisningen (Takøy, 2020, 98). Derfor vil dybdelæring kreve mer samarbeid mellom elev og lærer. Samtidig er det nødvendig at elevene lærer å beherske fagenes metoder og tenkemåter i opplæringen. Det at undervisningen er preget av varierte metoder under arbeidet med case arbeidet kan gi elevene bedre kunnskap og forståelse av det de har lært. I NOU2015:8 poengteres det at det er nødvendig at yrkesfaglæreren bruker varierte metoder for å gi elevene en helhetlig opplæring som bidrar til at elevene deltar i samarbeid og at de utvikler en dypere forståelse for fagene.

Mange av elevene svarte i intervjuene at de så sammenhenger mellom det de lærte i undervisningen hadde betydning for hvordan de utførte sine oppgaver i praksis. Her tenker jeg at Kolb sin lærings sirkel kommer til syne. Elevene tar utgangspunkt i det de har lært i undervisningen og prøver å bruke det i andre situasjoner som praksis i YFF. Da viser elevene en forståelse av den kunnskapen de har lært i undervisningen og de klarer å omdanne det til praktiske ferdigheter. Videre reflekterer elevene over hva som hendte i situasjonen ute i praksis YFF. Her tenker jeg at det er når skoleoppgavene (casene) tar utgangspunkt i praktisk yrkesdidaktisk planlegging av innhold og arbeidsmåter at undervisningen oppleves som relevant for elevene. Elevene klarer og se sammenheng mellom teori og praksis og få en helhetlig opplæring. På denne måten øker elevenes læringskompetanse ved at de må planlegge, gjennomføre, beskrive og begrunne sin prosess og læringsutbytte (Nilsen & Haaland, 2018, s.207).

6.2.4 Oppsummering av forskningsspørsmålet undervisningsmetodene for dybdelæring

Dataene fra undersøkelsene viste at arbeidet med casene har gjort at elevene har fått et større læringsutbytte og forståelse av programfagene. Mange av elevene var mer engasjert ved at de kunne arbeide i grupper og samarbeide. I klasserommet var det alltid diskusjoner og elevene var både kritisk og reflekterende over de løsningene som kom frem i prosessen. De fleste

elevene viste stor interesse for case-arbeidet som er i tråd med dybdelæring. Elevenes interesse for case-arbeidet har også en betydning for elevenes motivasjon til å tilegne seg nye fagkunnskaper (Takøy, 2020, s.95). Ved at elevene tilegner seg nye fagkunnskaper med metoden case-arbeid skaper det nysgjerrighet og interesse (Landfald, 2016, s. 83). Det at denne tilnærmingen skaper interesse for programfagene kan også være at elevene kan knytte fagene til noe elevene kan i fra før, samtidig som de får nye erfaringer i YFF. Ved at elevene kan knytte fagstoffet i programfagene til andre arenaer vil elevene evne å tenke kritisk over ulike handlinger og situasjoner. Det at elevene skal tenke kritisk og reflektere er en viktig faktor innenfor dybdelæring (NOU2015:8, s.10). Gjennom undervisningen og praksis i YFF var målet at elevene skulle oppleve undervisningen som relevant og at de skulle ha et læringsutbytte. På bakgrunn av dette synes jeg at jeg har fått svar på forskningsspørsmålet om hvordan elevene opplevde undervisningsmetodene på Vg1 helse og oppvekst.

7. Konklusjon

I forbindelse med FF ble læreplanverket revidert av utdanningsdepartementet høsten 2020 for Vg1. Ved at mine kolleger og jeg begynte å arbeide med læreplanene allerede 2019, ble elevene på Vg1 helse og oppvekst fag kandidater for utprøving av dybdelæring skoleåret 2019/2020. Jeg har i denne masteroppgaven sett på problemstillingen, hvordan tilrettelegger yrkesfaglæreren for dybdelæring for elevene i programfagene på helse og oppvekst Vg1. I arbeidet med oppgaven har jeg svart på forskningsspørsmålene, det ene om hvordan elevene på Vg1 helse og oppvekst erfarer undervisningsmetodene med dybdelæring. Og det andre forskningsspørsmålet som er hvordan erfarer elevene at de har et læringsutbytte ved dybdelæring i programfagene. Undersøkelsene som er basert på kvantitativ spørreundersøkelse og kvalitative intervjuer og observasjoner som har blitt drøftet opp mot yrkespedagogikken og teori som er relevant for yrkesopplæringen.

Hovedfunn i masteroppgaven svarer på problemstillingen hvordan tilrettelegger yrkesfaglæreren for dybdelæring for elevene på 1 helse og oppvekst Vg1? Et viktig funn i studien er at de fleste elevene opplever undervisningen som interessant og meningsfylt for den fremtidige yrkesutøvelsen og overgangen til Vg2. Elevene oppgir flere sitater for at

metodene i undervisningen oppleves som relevant og motiverende i opplæringen. I lys av teorien om kognitiv læring, sosiokulturell læring og erfaringslæring ser det ut til at dybdelæring bidrar til elevenes utvikling i form av kreativitet, samarbeid, kommunikasjon, og kritisk refleksjon. Disse aspektene er viktige formål med tanke på dybdelæring. Samtidig ser jeg at dybdelæring kan oppleves som utfordrende for noen elever. Elevene har ulike forutsetninger når de begynner på videregående opplæring. Noen av elevene kan være umodne i forhold til sin alder noe som kan påvirke hvordan elevene opplever undervisningen. Motivasjonen elevene har for å begynne på videregående opplæring kan også være av betydning for hvordan elevene forstår fagstoffet som blir gjennomgått i undervisningen. Elevens motivasjon kommer også frem i undersøkelsen. Jeg som yrkesfaglærer forstår det slik at hvis elevene ikke er motiverte for undervisningen eller for fagets egenart, så er det vanskelig å tilegne seg kunnskaper på et nytt fagområde.

Når det gjelder undervisningsmetoden med case-arbeidet er det meningen at alle elevene skal ha mulighet til å ha en læringsprogresjon i helse og oppvekstfagene på Vg1. Ut ifra undersøkelsene så er mine opplevelser av at undervisningen med case-arbeidet opplevdes som meningsfullt for elevene. Elevene opplever at de har et læringsutbytte med denne metoden, og at de klarer og se sammenheng mellom teori og praksis. Tendensen i undersøkelsen viste at de fleste elevene likte å arbeide i grupper og samarbeide med andre. Flere av elevene uttrykte at de tilegnet seg kunnskaper ved å samarbeide med andre. I NOU2015:8, s.75 legges det vekt på at elevene må både få arbeide alene og trene på samarbeid slik at de kan få mulighet til å bruke sin kunnskap i ulike sammenhenger. Slik jeg forstår det er metoden med case-arbeid i tråd med dybdelæring og NOU2015:8, fordi her har elevene mulighet til å både arbeide individuelt og i grupper. Samtidig så er det ifølge den sosiokulturelle læringsteorien at det er når elevene er aktive i sosiale sammenhenger at kunnskap utvikles fordi det er sammenheng mellom kommunikasjon og tenkning (Seljö, 2017. s.155). Det sosiokulturelle læringsperspektivet kan videre trekkes opp mot praksis i YFF. I undersøkelsene så svarte elevene at de likte å være ute i praksis. Elevene følte at de ble godt i varetatt på praksisstedet når de var ute i praksis. Elevene forklarte at det var fint å samarbeide med voksne og kommunisere med de ulike brukerne av praksisstedet.

I undersøkelsene svarte de fleste elevene at de kunne se sammenheng mellom teori og praksis i YFF. Ved at elevene klarer å trekke denne sammenhengen betyr det at metodene med case-arbeid som vi benytter på Vg1 helse og oppvekst gjør at elevene klarer og reflektere og trekke

med seg erfaringer de har i fra praksis i YFF. Disse erfaringene vil være med å gjøre elevene mer bevisste i forhold til sin egen yrkesidentitet. Refleksjoner og erfaringer er det som er sentrale elementer innenfor Schön sin teori over refleksjon i handling, og Dewey og Kolb sin teori med erfaringslæring. Ved at elevene reflekterer over det de har lært blir det en form for innebygd kunnskap som kan benyttes i flere sammenhenger (Illeris, 2017, s. 352). I forhold til praksis i YFF vil elevenes erfaringer spille en stor rolle i forhold til elevenes læringsutbytte, ved at elevene har hatt en opplevelse som de kan reflektere over (Illeris, 2017, s. 285). Dette kan igjen trekkes i sammen med yrkespedagogikken og yrkesdidaktikken, hvordan jeg som yrkesfaglærer tilrettelegger for dybdelæring i programfagene på Vg1 HO.

Sett i et større perspektiv kan en følge for videregående opplæring være at metoden med case-arbeid kan være noe som kan benyttes på flere yrkesskoler på Vg1. Metoden viser at elevene blir motiverte og har et læringsutbytte. Elevene får trent seg på samarbeid og de får vært kreative i gruppearbeidene med case-arbeidet. Det er disse egenskapene som er i tråd med teorien og styringsdokumentene jeg har benyttet om dybdelæring.

Når det gjelder denne masteroppgaven sine styrker, så gir den et svar på forskningsspørsmålene. Det kan hende at studien ville fått et annet utfall hvis det hadde blitt forsket i et større omfang, eller at det hadde vært flere informanter. Det kan også hende at det er av betydning at jeg har vært deres yrkesfaglærer gjennom skoleåret.

7.1 Avslutning og veien videre

Innledningsvis startet denne studien med å finne ut hvilke erfaringer elevene på Vg1 helse og oppvekst fag har med dybdelæring. Gjennom denne studien har jeg tilegnet meg mye nye kunnskaper om hvordan elevene erfarer metoden case-arbeid som dybdelæring. Slik jeg forstår det handler det om å skape interesse og motivasjon hos elevene sammen med ulike situasjonsbeskrivelser som kan bidra til at elevene får dybdelæring i programfagene på helse og oppvekst Vg1. Elevene beskrev metodene som ble benyttet for dybdelæring som yrkesrelevante, fordi de så sammenheng mellom fag og yrke. Her tenker jeg at ved at jeg som yrkesfaglærer planlegger og tilrettelegger undervisningen slik at elevene skal se sammenhenger mellom fag og yrke vil elevene erfare at de har et læringsutbytte.

Veien videre blir å utvikle denne metoden slik at alle elevene opplever metoden som relevant for dem, og at alle elevene kan ha et læringsutbytte av undervisningen.

Litteraturliste

- Andersen, J. (2017) *Mixed methods-design I helseforskning* Forkningens ABC-Fagutvikling
<https://sykepleien.no/sites/default/files/pdf-export/pdf-export-64738.pdf>
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red) (2015) *Kvalitative metoder, Empiri og teoriutvikling* (1 utg. 2. oppl. 2015) Oslo: Gyldendal Akademisk AS
- Dale, E.L. (2009) *Læreplan i et forskningsperspektiv* Oslo: Universitetsforlaget AS
- Dalland, O. (2012) *Metode og oppgaveskriving* (5. utg. 3 oppl. 2014) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Dewey, J. (2005) *Demokrati og utdanning* (1 utg. 2005) Århus: Klim Forlag
- Dewey, J. (2009) *Hvordan vi tenker* (1. utg. 2009) Århus: Klim Forlag
- Eide, H. Eide, T. (2007) *Kommunikasjon i relasjoner – samhandling, konfliktløsning, etikk* (2. utg. 7 oppl. 2013). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Fangen, K. (2017) *Deltagende observasjon* (2. utg. 2. oppl. 2017) Bergen: Fagbokforlaget
- Fullan, M., Quinn, J., McEachen (2018) *Dybdeløring* (1 utg. 1 oppl. 2018) Oslo Cappelen Dam Akademisk AS
- Gamlem, M.S., Rogne, W.M (2018) *Dybdeløring og kjerneelementer i fag* Bergen: Pedlex
- Grønmo, S. (2017) *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg. 2. oppl. 2017) Bergen: Fagbokforlaget
- Holland, G.O. (2009) *Læreren som leder* (3. oppl. 2009) Bergen: Fagbokforlaget
- Hiim, H. & Hippe, E. (2012) *Å utdanne profesjonelle Yrkesutøvere* (1. utg. 4. oppl. 2012) Oslo: Gyldendal Forlag AS

- Hiim,H. (2013). *Praksisbasert yrkesutdanning*. (1 utg. 1.oppl. 2013) Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Illeris,K. (2017) *49 tekster om læring, erfaringslæring-prosessen og det strukturelle grundlag*
Fredriksberg: Samfunnslitteratur
- Illeris,K. (2017) *49 tekster om Læring, fem stadier av ferdighetstilleggelse*
Fredriksberg: Samfunnslitteratur
- Illeris, K. (2017) *49 tekster om læring, refleksjon i handling* (1utg. 4.oppl.2017) Fredriksberg:
Samfunnslitteratur
- Illeris, K. (2017) *Læring* (1utg. 2oppl. 2017) Oslo: Gyldendal Akademisk
- Kvale, S., Brinkmann, S. (2017) *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg. 3.oppl. 2017) Oslo:
Gyldendal Akademisk
- Langfald, Ø.F. (2016) *En teoretisk studie av dybdelæringsbegrepet og dets betydning for elever i skolen*. (Mastergradsavhandling). Oslo: Pedagogisk Forskningsinstitutt Universitet i Oslo
- Lyngnes, K., Rismark,M. (2016) *Didaktisk arbeid* (3utg. 3.oppl.2016) Oslo: Gyldendal Akademisk
- Malterud, K. (2011) *Kvalitative metoder i medisinsk forskning* (3.utg. 2oppl. 2013) Oslo:
Universitetsforlaget AS
- Nilsen,S.E., Haaland, G. (2018) *Læring gjennom praksis* (1.utg. 2.oppl. 2018) Bergen: Pedlex
- NOU, (2014:7) *Elevenes læring i fremtidens skole*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning
- NOU, (2015:8) *Fornyelse av fag og kompetanser*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Informasjonsforvaltning

- NOU, (2018:15) *Kvalifisert, forberedt og motivert* Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon Teknisk redaksjon
- Nyen, T., & Tønder, A.H. (2013) *Yrkesfagene under press*. Oslo: Universitetsforlaget AS
- Olsson, H., Sørensen, S. (2014) *Forskningsprosessen* (3.oppl.2011) Stockholm: Liber AB
- Olsen, O.J (2010) *Kvalifisering til fag og yrker. Et historisk sosiologisk og komparativt perspektiv*. Søkelys på arbeidslivet (03) 244-252
- Opplæringsloven (1999) *Lov av 17 juli 1998 nr 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa* Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Postholm, M.B. (2017) *Kvalitativ metode En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2.utg. 3.oppl. 2017) Oslo: Universitetsforlaget AS
- Postholm, M.B., Jacobsen, D.I. (2018) *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanning* (1.utg. 1.oppl. 2018) Oslo:Cappelen Dam AS
- Rahkola, N., Nilsen, L. (2019) *Dybdelæring- fra begrep og metode, til læringssyn* (Masteravhandling) UiT Norges arktiske universitet
- Ringdal, K. (2016) *Enhet og mangfold, samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (3.utg. 2013. 3.oppl.2016) Bergen: Fagbokforlaget
- Røise, P., Börjesson, M. (2017) *Ungdomscoaching*. Bergen: Fagbokforlaget
- Seljø, R. (2017) *Læring i praksis. Et sosiokulturelt perspektiv* (11.oppl.2017) Oslo: Cappelen Akademisk Forlag AS
- Seljø, R. (2018) *Læring -en introduksjon til perspektiver og metaforer* (1.utg. 3.oppl. 2018) Oslo: Cappelen Damm Akademisk AS

Stortingsmelding nr.28 (2016-2016) *Fag – fordypning - forståelse*. Oslo:

Kunnskapsdepartementet. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/sec1>

Sylte, A.L. (2013) *Profesjonspedagogikk. Profesjonsretting/yrkesretting av pedagogikk og didaktikk*. (1. utg. 1. oppl. 2013) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Takøy, C (2020) *Dybdelæring – begrepet, forståelse og implikasjoner for praksis*. (Mastergradsavhandling) UiT Norges arktiske universitet

Tetzchner, S. (2013) *Utviklingspsykologi* (2 utg.2. oppl. 2013) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Wahlgren, B., Høystrup, S., Pedersen, K. & Rattleff, P.(2006) *Refleksjon og læring, kompetanceudvikling i arbeidslivet* (1.utg.2002., 3.oppl.2006) Frediksberg C:Forlaget Samfindslitteratur

Østern, T.P., Dahl, T., Strømme, A., Petersen, J.A., Østern, A.L., & Selander, S. (2019) *Dybde/Læring-en flerfaglig, relasjonell og skapende tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget 2019

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/kjerneelementer> / dato: 05.02.21. kl:12.20

<https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/generelle/> dato:21.03.21.kl: 19.34

Vedlegg nr 1. Spørreundersøkelse 1 gjennomført høst 2019

Spørreskjema om læring

Kryss av

Jente
☐ Gutt

1. Gleder du deg og er motivert til å gå på skolen?

Ja	Noen ganger	Nei
-----------	--------------------	------------

1. I hvilken grad opplever du at teorien du lærer på skolen kan brukes i yrkesfaglig fordypning (praksis)?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

2. I hvilken grad bruker du teorien du lærer på skolen i andre sammenhenger, som med venner, familie eller andre arenaer?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

3. I hvilken grad opplever du at metodene vi bruker i undervisning gjør at du lærer de ulike fagbegrepene?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

4. I hvilken grad opplever du at metodene vi bruker i undervisning gjør at du lærer bedre og samarbeide med andre?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

5. Skriv ned noen ord om hva du har lært i temaene vi har vært igjennom i programfag.

6. Hvordan tilegner du deg fagkunnskap? (leser skolebøker, google, nettsider med fagstoff, snakker med medelever) Skriv ned hvilke hjelpemidler du bruker.

7. I hvilken grad opplever du en bedre fagforståelse av programfagene kommunikasjon og samhandling, helsefremmede arbeid og yrkesutøvelse etter gjennomført praksisperiode 1 (YFF)?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

8. I hvilken grad opplevde du at det var et godt samarbeid når du gjennomførte din praksisperiode 1(YFF)?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

9. I hvilken grad opplevde å reflektere over oppgavene du gjorde i praksisperiode (YFF)?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

10. I hvilken grad opplever du nok støtte av læreren til å forstå fagstoffet?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

11. I hvilken grad klarer du å se sammenhengen mellom yrke, kommunikasjon og helse emnene for å få en helhetlig forståelse?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

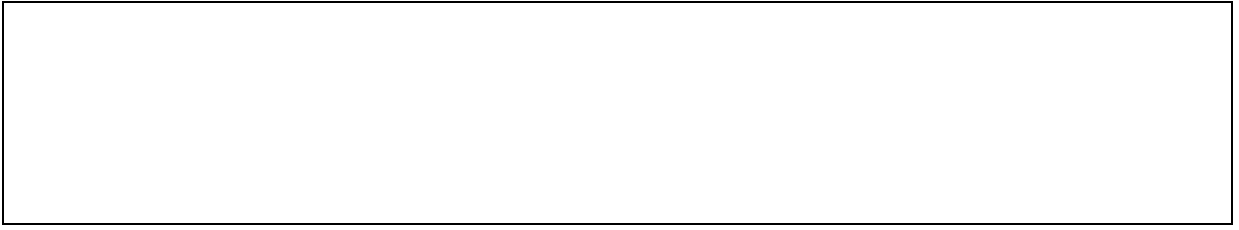
12. Hvor meningsfylt føles det når du arbeider med skolefagene?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

13. I hvilken grad opplever du at det er lettere å lære i gruppe?

I svært stor grad	I stor grad	I middels grad	I liten grad
-------------------	-------------	----------------	--------------

14. Hvis du skulle ønske deg en annen måte å lære på, hvordan skulle det vært?

Vedlegg nr 2 Intervjuguide til semi strukturerte intervju

1. Hvilke opplevelser har du av skoleåret? Motivasjon, læringsutbytte,
2. Hvor mye tid bruker du på skolearbeid hver dag?
3. Hvordan har du brukt kompetansemål i praksisperioden? (Som for eksempel hygiene, hvorfor skal du vaske hender i ulike situasjoner med barn/eldre/syke?)
4. På hvilken måte ser du sammenheng ser du sammenheng mellom programfagene? Refleksjon, praksis, egen hverdag, sammenheng i samfunnet, dybdelæring
5. Hvordan liker du og samarbeide med andre? Gruppearbeid, praksisplassen,
6. Hvordan opplever du undervisningen i klasserommet har betydning for din yrkesutøvelse? Arb med case, opplevelse av fagsamtalen, refleksjon over eget læringsutbytte
7. Hva tenker du om dybdelæring? Hvordan opplever du at du har fått dybdelæring i programfagene?
8. Er det noen metoder som yrkesfaglærer utøver klasserommet som har gjort at det har vært vanskelig å tilegne seg kunnskap?

Vedlegg nr.3

Intervjuguide til etter observasjon med elevene

Hvordan har du det i praksis?

Kan du fortelle litt om dine opplevelser i praksis?

Du opplevde en situasjon nå, kan du fortelle litt om..?

Hva gjorde at du valgte å løse situasjonen på denne måten?

Hvordan klarer du og se sammenheng mellom teori og praksis?

Vedlegg 4.

Vil du delta i forskningsprosjektet

Hvordan tilrettelegger yrkesfaglæreren for dybdeløring og hvordan påvirker det de kognitive ferdighetene til elevene programfagene på vg1 helse og oppvekst?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut om yrkesfaglæreren tilrettelegger undervisningen slik at du som elev får dybdeløring i programfagene. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Finne ut om yrkesfaglæreren tilrettelegger undervisningen slik at du som elev får dybdeløring i programfagene..

Hvordan tilrettelegger yrkesfaglæreren for dybdeløring og hvordan påvirker det de kognitive ferdighetene til elevene programfagene på vg1 helse og oppvekst?

Hvordan erfarer elever dybdeløring i programfagene på Vg1 helse og oppvekst og

Hvordan erfarer elevene dybdeløring gjennom praksisløring i programfaget yrkesfaglig fordypning (YFF)?

Prosjektet er en masterstudie, hvor jeg vil finne ut hvordan jeg kan forbedre undervisningen i forhold til at elevene får dybdeløring i tråd med fagfornyelsen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

OsloMet storbyuniversitetet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Alle elevene på vg1 helse og oppvekst for tilbud om og delta. Deltagelse er frivillig.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du fyller ut et spørreskjema. Det vil ta deg ca. 45 minutter. Spørreskjemaet inneholder spørsmål om hvordan du opplever skolehverdagen. Hvis du ønsker kan du være med på intervju over teams etter endt praksisperiode.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Det vil ikke påvirke ditt forhold til skolen/lærer.

Hvis du ikke er med på undersøkelsen arbeider du med andre skole oppgaver mens undersøkelsen varer..

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er OsloMet sin sensor og veileder og studenter i læringsgruppen som vil se prosjektet.
- Når prosjektet er ferdig vil alle data og opplysninger slettes.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres. Når prosjektet avsluttes, noe som etter planen er 18 mai 2021. Alle opplysninger vil være anonyme og prosjektet avsluttes 18 mai 2021. Alle data vil bli slettet når prosjektet er ferdig og sensor har vurdert arbeidet..

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Angelita Johansen* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Angelita Johansen student epost: s194799@oslomet.no
- Ellen Hellne Halvorsen ved OsloMet storbyuniversitetet epost: ehalvors@oslomet.no
- Personvernombud: Ingrid Jacobsen epost: ingrid.jacobsen@oslomet.no Telefon: 67 23 55 34

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Ellen Hellne Halvorsen

(Forsker/veileder)

Angelita Johansen

Student

Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig. NB! Du må kunne dokumentere at du har gitt informasjon og innhentet samtykke fra de du registrerer opplysninger om. Vi anbefaler skriftlig informasjon og skriftlig samtykke som en hovedregel.

- Ved skriftlig samtykke på papir, kan du bruke malen her.
- Ved skriftlig samtykke som innhentes elektronisk, må du velge en fremgangsmåte som gjør at du kan dokumentere at du har fått samtykke fra rett person (se veiledning på NSDs nettsider).
- Hvis konteksten tilsier at du bør gi muntlig informasjon og innhente muntlig samtykke (f.eks. ved forskning i muntlige kulturer eller blant analfabeter), anbefaler vi at du tar lydopptak av informasjon og samtykke.

Hvis foreldre/verge samtykker på vegne av barn eller andre uten samtykkekompetanse, må du tilpasse formuleringene. Husk at deltakerens navn må fremgå.

Tilpass avkryssingsboksene etter hva som er aktuelt i ditt prosjekt. Det er mulig å bruke punkter i stedet for avkryssingsbokser. Men hvis du skal behandle særskilte kategorier personopplysninger og/eller de fire siste punktene er aktuelle, anbefaler vi avkryssingsbokser pga. krav om eksplisitt samtykke.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i *intervju*
- å delta i *spørreskjema*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5

Melding fra Simon Gogl
01.03.2021 15:08

Hei Angelita, Takk for meldingen din. Jeg har vurdert prosjektet og siden du ikke lenger behandler personopplysninger har jeg avsluttet det med en gang. Du trenger jo ikke lenger et rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger. Det ser ut som om du har misforstått hvordan/når prosjekter bør meldes til oss. Forskningsprosjekter må meldes til NSD før de gjennomføres og meldingen til NSD handler om behandling av personopplysninger under forskningsperioden - uavhengig av om du anonymiserer materialet ved prosjektslutt. Du har altså innhentet og behandlet personopplysninger uten lovlig behandlingsgrunnlag som du får gjennom vår vurdering. Det manglet også noen avsnitt i informasjonsskrivet ditt som er obligatoriske ifølge personvernregelverket. Deltakerne dine har altså ikke mottatt fullstendig informasjon om sine rettigheter. Prosjektet ditt har imidlertid hatt lav personvernulempe og du har innhentet samtykke til deltakelsen. Jeg har altså nå registrert dette avviket i tråd med vår avtale med OsloMet. Men det er ikke skjedd noe dramatisk og det betyr selvfølgelig ikke at du ikke kan fullføre ditt masterstudium. Det er bare å sende en melding her i meldingsdialogen hvis du har flere spørsmål. Mvh, Simon Gogl

Melding fra Simon Gogl
01.03.2021 14:56

Kopi av mottatt e-post: Fra: Angelita Johansen <angelita.johansen@icloud.com> Sendt: mandag 1. mars 2021 14:39 Til: personverntjenester@nsd.no Emne: Meldeskjema 725173 Hei, Har fått mail i fra dere at mitt meldeskjema er avsluttet. Hva betyr det? Er det godkjent eller er det ikke? Etter det dere har skrevet vil jeg si at jeg ikke har brutt noen personvernregler. Alle elevene som har deltatt i undersøkelsen skrev under på et samtykkeskjema. De fikk vite at alle opplysninger ble anonymisert. Det er ikke mulig å spore noen av opplysningen i fra undersøkelsene til elevene som har deltatt. Alt er anonymisert. Elevene hadde full mulighet til og trekke seg i fra undersøkelsen, de kunne si i fra om dette skriftlig eller muntlig. Alt har vært frivillig. Jeg håper at det bare er skjedd noen missforståelser. Håper jeg kan fullføre mitt masterstudium hvor jeg forsker i egen praksis. Fint om jeg kan komme i dialog med dere. Har prøvd å ringe, men kommer ikke igjennom. Vennlig hilsen Angelita Johansen Tlf. 92099047

Melding
01.03.2021 12:00

NSD har mottatt bekreftelse på at behandlingen av personopplysninger er avsluttet, og data er anonymisert, slettet eller arkivert. NSD avslutter all videre oppfølging.

Melding
01.03.2021 11:59

Behandlingen av personopplysninger er vurdert av NSD. Vurderingen er: BAKGRUNN På bakgrunn av meldeskjemaet og korrespondanse med studenten forstår NSD det slik at behandlingen av personopplysninger er avsluttet. Personopplysningene ble behandlet i første halvår 2020. NSD vurderer at følgende brudd på personvernforordningen har forekommet: Prosjektet har blitt gjennomført før det var meldt til NSD og har fått en vurdering. Fordi behandlingen av personopplysninger har vært gjennomført uten at et lovlig behandlingsgrunnlag er dokumentert finner vi at det er brudd på prinsippet om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5 a). Videre har

utvalget i forskningsprosjektet ikke fått informasjon om sine rettigheter i henhold til kravene i personopplysningsregelverket. Dette innebærer et brudd på personvernforordningens artikkel 13. Den uregistrerte bruken av en databehandler (Microsoft Teams) innebærer et brudd på kravene knyttet til bruk av databehandler (art. 28). NSD understreker at studenten har gitt informasjon til utvalget om hva deltakelse i prosjektet innebærer. Studenten har innhentet samtykke til deltakelsen, og samtykke kan anses som å ha vært informert. Vi vurderer avviket til å ha lav personvernulempe ettersom det er gitt informasjon til utvalget, det er samlet inn få personopplysninger og disse er behandlet i en kort periode. Videre ble det ikke innhentet særlige kategorier av personopplysninger. Avviket innebærer ikke brudd på personopplysningssikkerheten og er etter NSD sin vurdering ikke av en slik art at Datatilsynet må varsles. **INSTITUSJONENS ANSVAR** Vi minner om at det er behandlingsansvarlig institusjon (OsloMet) som er ansvarlig for at behandling av personopplysninger foregår i samsvar med personvernregelverket. Institusjonen er ansvarlig for å sikre korrekt kunnskapsoverføring til sine studenter og ansatte. Dersom institusjonen har behov for ytterligere opplæring om personvern i forskning er NSD tilgjengelig for å gi veiledning. **OPPFØLGING AV PROSJEKTET** Ettersom det ikke lenger behandles personopplysninger i prosjektet, avslutter vi videre oppfølging av prosjektet. Kontaktperson hos NSD: Simon Gogl Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17